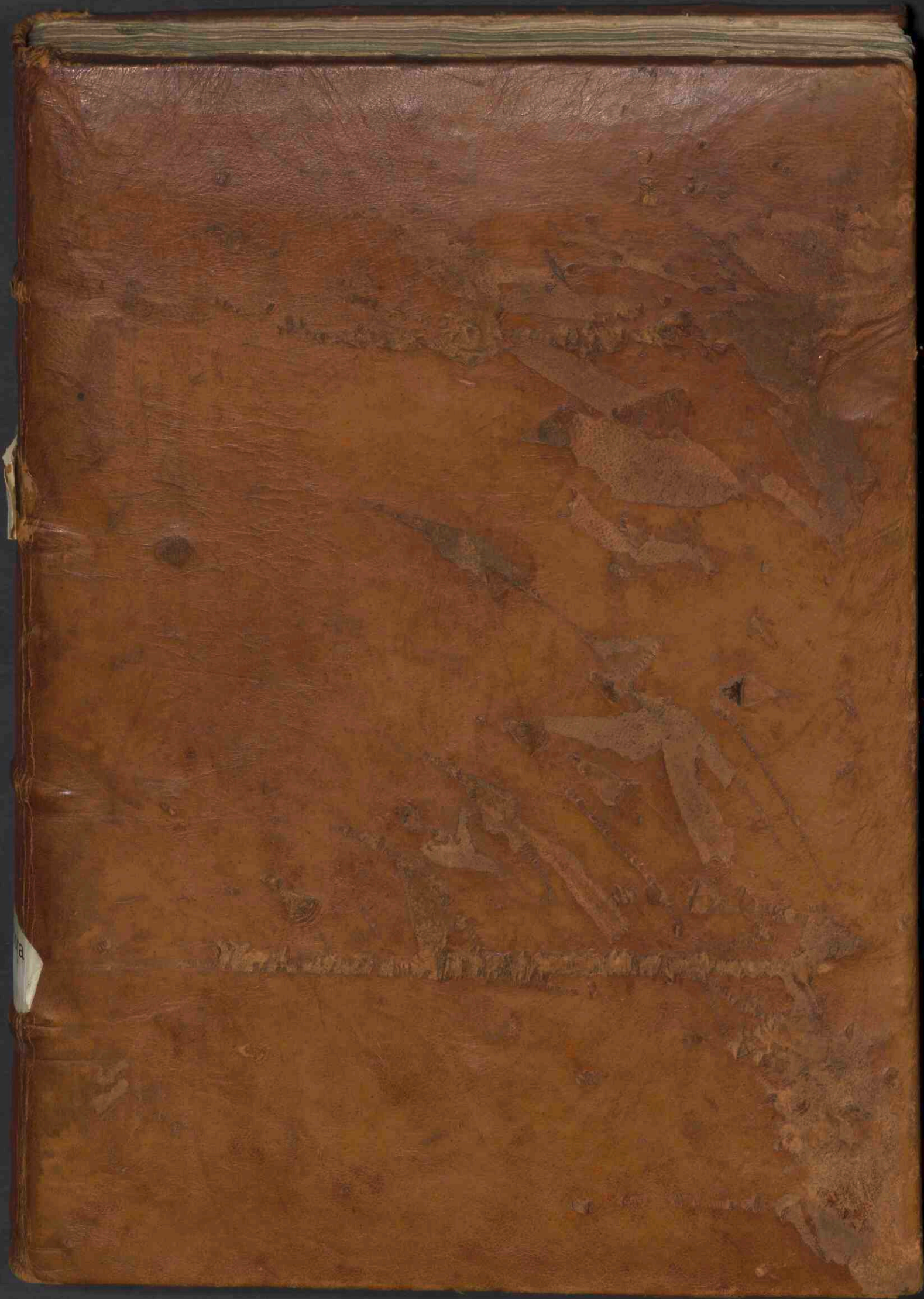

Defensorium fidei contra iudaeos, hereticos et sarracenos libros seu dyalogus septe[m] continens. Incipit feliciter.

<https://hdl.handle.net/1874/456942>

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

respondit heretico versutissime interroganti. Vtrum deus fili-
um nolens an volens genuerit. vt si diceret nolens: absurdissi-
ma dei miseria sequeretur. Si autem volens: continue quod
intendebat concluderet. scilicet non nature esse filium: sed volū-
tatis. Ut ille vigilantissime vicissim quesuit ab eo. Vtz deus
pater nolens an volens sit deus. Hic hereticus obmutuit. Si
enim respondisset nolens: sequit̃ absurditas et miseria. quam
de deo credere magna est insania. Si autem dixisset volēs. sta-
tim intulisset. ergo voluntate sua deus est: non natura. Et ob
hoc concludit augustinus. non esse cōcedendum q̃ deus volun-
tate vel necessitate. vel volens vel nolens sit deus. Accipiēdo
tñ voluntatē eo mō quo nos aliqn volum⁹. qđ antea non vole-
bam⁹. Sic ergo intelligend⁹ est verbū augustini. vt vult m̃gr
in primo sic dicens. Pater non genuit filiū volens. subaudi
voluntate p̃cedenti vel accedenti. Volens tñ genuit sicut potēs
et sicut sapiens et sicut bon⁹. Si ei p̃ sapiēs et bon⁹ dicitur
genuisse filium: cur non et volēs? **BEVLII.** Sed quō filium
generatum esse putas: si nosti o anima queso vt michi dicas?
ANIM. Ego ne tibi dixerī qđ se ignorare apte fateā am-
brosi⁹. Michi inquit ipossibile ē generationis hui⁹ scire secre-
tum. Mens ibi deficit. vox silet. non mea tantum. sed angelo-
rum. Supra potestates et supra angelos. et supra cherubin. et
supra seraphin. et supra omnem sensum est. Quia si vt scriptū
est. pax xp̃i supra omnem sensum ē: quomodo nō est supra ōnem
sensem tanta generatio? Tu ergo quisquis ista queritas: ori-
manū admoue. Scrutari non licet tanta mysteria. Licet scire
q̃ nat⁹ sit: non licet discutere quomō natus sit. Illud negare
michi non licet. hoc querere metus est. Ineffabilis est enim
illa generatio. Vnde ysaias. Generationem eius quis enarrabit
hec ambrosius. **BEVLII.** Quidam tamen de suo consili in-
genio dicunt illam generationem posse intelligi. et alia h̃mōi

Inherētes illo dicto ieronimi sup ecclesiasten. In sacris inquit
scripturis quis sepissime non pro impossibili. sed pro difficili ^{capit}
vt ibi. Generationē eius quis enarrabit? **ANIM.** Sed hoc
non dixit ieronim⁹ ideo q̃ eterna filij generatio plene itelligi
seu explicari a quoquā mortaliū possit: sed quia de ea aliquid
dici seu intelligi potest. Quidam tamē hoc accipiunt dictū de
tēporali cristi generatione. vt ait magister sententiarū in primo
De illa vero eterna ac ineffabili generatiōe filij sobrie laquēdū
pure cogitandū. et simpliciter credendū esse. tradit bona uentura
doctor exim⁹ in hec verba. Cum filiū audis ex deo genitum
caue ne mētis tue oculis aliqd carnalis cogitationis occurrat
quī potius columbino et si potes acquilino intuitu simpliciter
crede ac perspicaciter contēplare. q̃ ab illa eterna luce imensa
simplicissima et fulgētissima ac sūme archana. coetern⁹ coeqlis
et consubstantialis splendor oritur qui est virtus et sapientia
generantis. In quo pater omnia disposuit ab eterno. per quē
fecit et secula: factaq; gubernat et ordinat ad gloriā suam.
partim per naturam. partim per graciā. partim per iusticiā
partī p̃ misericordiā. vt nichil ī hoc mūdo iordinatū reliquat

**De sempiterno spiritu sancto. et de sua eterna ac ineffabili
spiratione. Tractatus quintus.**

BEVLII.

De filio dei haden⁹ satis. Nam q̃ a patre solo per
generationem procedat: nulli cristianoꝝ. nec ipsi
etiā greci negāt. Nō sic vero est de spiritu sancto.
Quidā enim eum a patre solo. ali⁹ a patre filioq;
p̃cedentē credunt. tu vero quō sentis? **ANIM.** Vt magister
sententiarū in primo. Dicendū est inquit spiritum sanctū esse a
patre et filio. et a patre et filio procedere. qđ multi hereticine
gauerunt. Sed qđ de vtroq; p̃cedat multis diuinoꝝ eloquioꝝ

E. fol.
100^A

Rariora

Cm

Cm

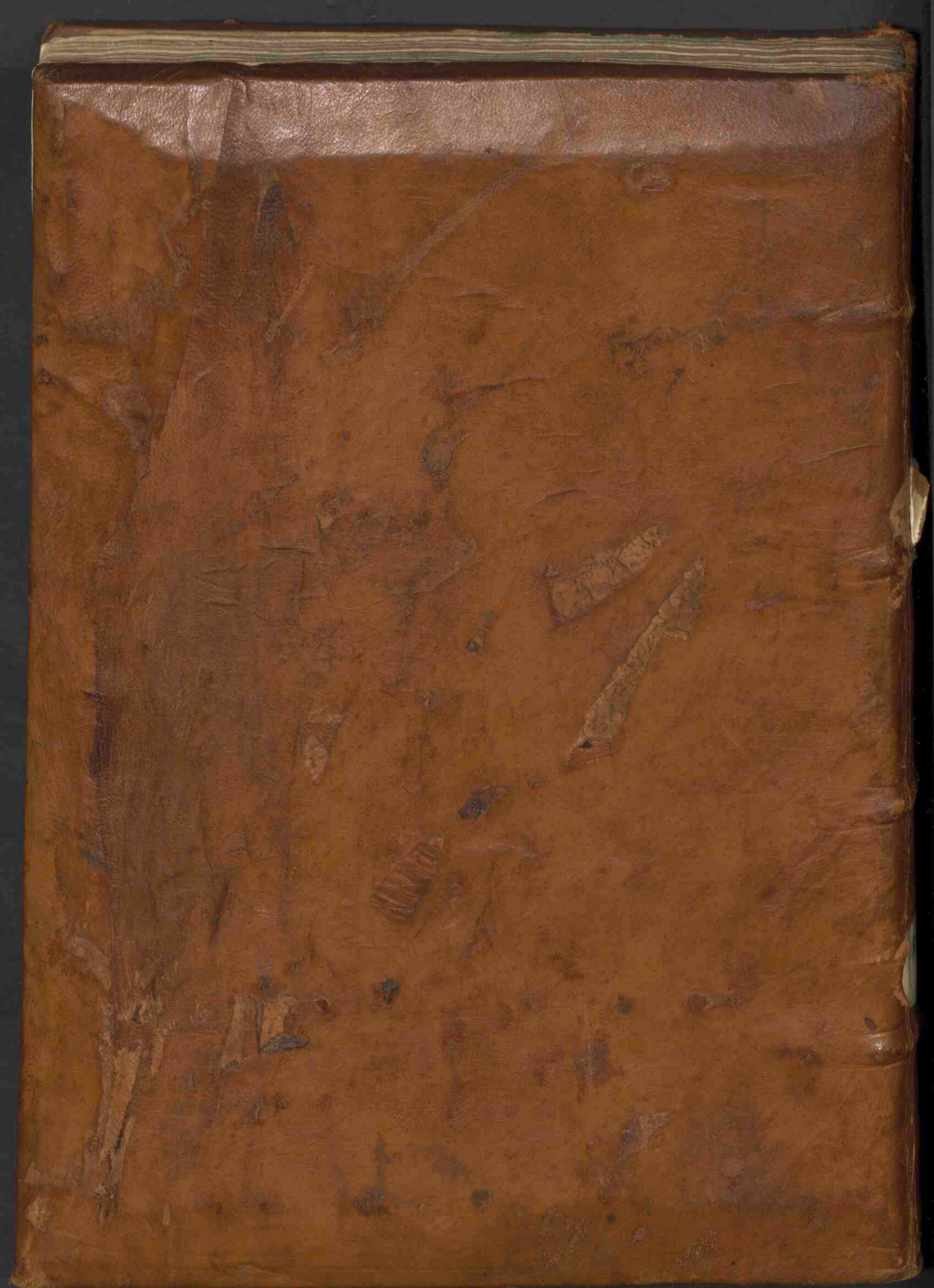

Cm

Cm

Cm

E. fo.
100^a

C.A. 1404

Prob. 1. 8 ontbreken

199. *Defensorium fide contra Judaeos, hereticos et
Saracenos. Utrecht, Nic. Ketelaer & G. van
Leempt c. 1473.*

E. fol. 100^a 1

199 — Tweede exemplaar.

E. 2°. 100a¹

Bl. 1—8 ontbreken. — Samengeb. met nr. 182.

182. *Claudianus Siculus, Claudius, De raptu Proserpinae.
[Utrecht, Nic. Ketelaer en G. van Leempt c. 1473]. 2°.*

E. fol. 100^a 2

182 — Tweede exemplaar.

E. 2°. 100. a²

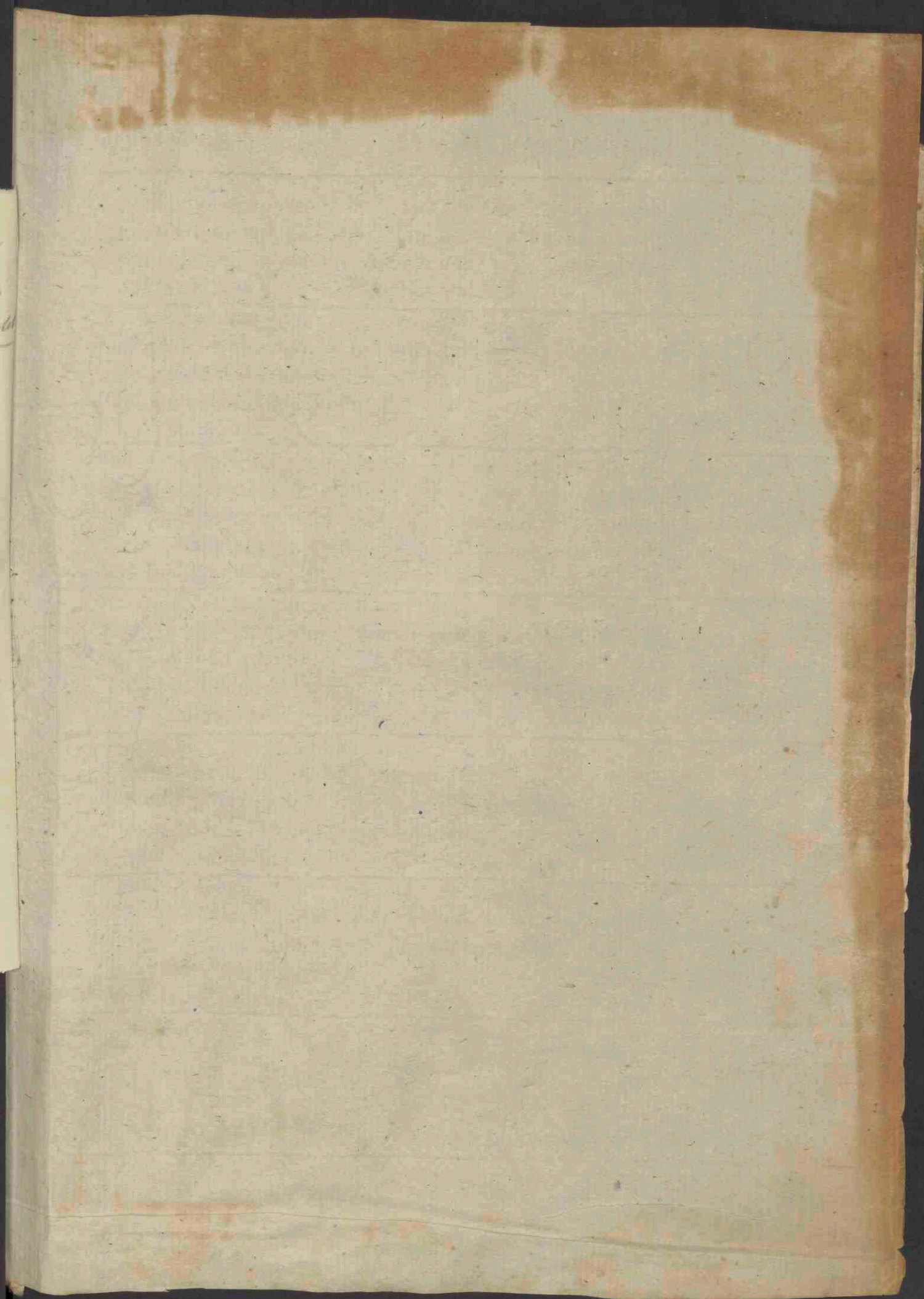
Bl. 1 op één zijde bedrukt. Bl. 1b, 2 en 7 in hs.
Samengeb. met nr. 199.

344 *De sententia fidei contra*
Judeos, hereticos et saracenos.
2v. - L. l. + n. 2v. (Ultr-
jecti, Nic. Ketelaer & Geo.
de Seempt. C. 1473.) - fol.

Een paar der eerste blz. ont-
breken. Een volledige titel
komt voor in de Catalogus der
Brennabuis & Haagse Boekery
p. 12. n. 26

Claudian Sicali De rapto
Proteropone Tragedia II.
L. l. + n. 2v. (Ultrajecti, Nic.
Ketelaer & Geo. de Seempt. C. 1473)
- fol.
Cat. Bibl. Reg. Mus. XV. p. 11. n. 25

Merkwandz, en my vryet
nooit vorgekoms, is het dat is
de Claudiane fol 1 a godmilt
fol 6 gemereve is. -

64
nolentes sunt perpesti. ymo sic ipsi libere elegerūt suis sese ini-
micis vltro offerentes. Nōne enī xps ipse. vt a capite incipiam.
suam sepe numero pzenunciauit apostolis futurā nedū mortem.
sed et speciē mortis? Hostib⁹ suis nūquid ipse libēs inpauidusq;
occurrit? Et numquid animoso discipulo strido vtente gladio
vti recusauit? eumq; satis aspere increpauit ita dicens. Calicē
quem dedit michi pater non vis vt bibam illum? io. xviij. Et
rursus. An nescis quia possum rogare patrē meū. et exhibebit
michi modo plusq; duodecim legiones angelorum? math. xxvi.
Noluit enim cristus se persecutorum defēdi vulnere: qui voluit
suo vulnere omnes sanare. BELIAL. Qd cristus non omnino
voluntarie passus est. hac vna et ea quidē fortissima ratione
probo. Omitto planctus eius et lacrimas atq; orationes vt nō
pateretur in orto fufas. scio enim quid statim dicerēs. ad id solū
venio q; in ipsa comprehensione sua. postea q; negatiuū a patre
respōsū habuerat: ad prolationē verbi hui⁹. ego sum. abierunt
retrosum hostes et ceciderunt in terrā. io. xviij. Quodquidē
non aliasq; ad tutelā sui. hostiumq; terrore factū fuisse arbitroz
ANIMIA. Nō recte sane arbitraris o belial. Nō enī defēfionis
causa hoc fecit dominus: sed vt agnosceret humana presumptio
se nichil aduersus eum posse nisi quantū ipse pmitteret. Redeo
iam ad martires. Nonne stephan⁹ eorū princeps ad supplicium
gaudens atq; alacer iuit? Et nonne pro suis ipse lapidatoribus
lapide duriorib⁹ orauit? Andreas egeā vt eū a cruce nō depone-
ret obsecrauit? Petrus a libertate in carcerē se crucifigēdum
sponte retrusit? Ignatius damnat⁹ bestiis. a traiano nūquid se
leonib⁹ vorandū vltro exhibuit? Et ciprianus lata in eū mortis
sentencia nūquid deo grās alacriter exclamauit. Lōgā mora est
si vel cētēsimā istiusmodi exēploꝝ partē tāgere voluero. Cōstat
igit tuas ratioēs irrōnabiles. et tua argumēta deliramēta nullū
roboris nulliusq; momēti. nec tā cōfutaciōe q; irratiōe digna eē

De immortalitate animarum. et resurrectione corporum. Dialo-
gus secundus. .HELIAL.

Speras igitur o vesana et paupercula anima. confidis etiam
o fragilis et misella creatura. credis o celestium nes-
cia rex natione celica atque immortalis esse? **HELMIAL**
Quid ni sperare et confidam. quod ni etiam atque etiam vix
certumque: firmiter atque indubie credam? **.HELIAL.** Speras
quoque o stolidam post hanc vitam meliorem assequi vitam. eternas
etiam dum corpore exuta fueris speras incolere sedes? **Alh** prospice
ne te ipsam spe nimia abitione nimia. et nimia credulitate fallas.
Spes est quotidianum et frequens humanarum rerum ludibrium
Spes ait quidam ex tuis leuibus poetis reficit dominum fallit et
ipsa suum. **B**ene sperando ait petrarcha et male habendo transit vi-
ta mortalium. **C**rede michi. spes a re longius quam ausser ab aquilone
quandocumque distat. **A**udi magnam in odium orationem. **N**ichil mortalibus
arduum est. **C**elum ipsum stulticia petimus. **N**ec pro nostro patimur scelus
iracunda iouem potest fulmina. **A**udi et maiorem in tragediis senecam. **U**t
calidis sumus ab ignibus vanescit. ut nubes gravidas quos mouidimus
arctici boreae dissipat impetum. **S**ic hic qui regimur spiritus effluet. **P**ro
mortem nichil est. ipsaque mors nichil. velocis spatii meta nouissima
Spe ponant auidi. solliciti metum. **Q**ueris quod iaceas pro obitum loco
quo non nata iacent. **T**empus nos auidum deuorat et chaos.
Mors indiuidua est noxia corpori. nec parcens anime. **T**rena-
ra et aspero regnum sub domino. **L**ime et obsidens custos non
facili cerberus ostio. rumores vacui verbaque inania. et par sol-
licito fabula somno. hec ille. **A**udi et maximum in sapientia salomo-
nem. **H**ominem inquit ac iumentorum vnum est iterum. **Q**uis nouit si spiritus
filiorum adam ascendat sursum. et si spiritus iumentorum descendat deorsum
sumus ecclesiastes. m. **H**ac igitur spe immortalitatis. crisiisque tui
lepidis capta sermonibus que habebas. omnia contrasisti. et ea
pauperibus erogasti o anima ex pauperibus. o sapienter o bene factum

60
diuites. et ex diuite panperem faciēs. Satiū utiq; multo erat
titi liuij homis prudentissimi fructuosa q̃ tui cristi dispēdiosa
audisse monita. **E**xtrema iquit ille rabies suis credere est. **V**ide
etiam ne quibuldam sis negociatorib; persimilis. qui nimia vel
temeritate vel confidencia ducti emūdaz rerum p̃eciū soluunt
longe anteaq; merces accipiāt. sepenumero nichil inde p̃petuo
habitori. **M**agna tibi videntur et preualida que
producis auctozū testimonia o belial. **P**rofers oratim. p̃fers
senecam. dehinc magnum in sapiencia salomonem. **M**agna inq;
tibi videntur et multa laude digna senece atq; oratij poemata.
sed cristi longe maiora sunt et p̃stantiora sacra dogmata.
Ad oratium itaq; vt respondeam. **P**oeta fuit ipsa atq; infidelis
oratus. **P**oeticum illud atq; infidele dictū est. et poeticū atq;
infidele maneat. **S**ic ad senecam in tragedijs. sic ad reliquos
poetas quos figere ait aristotiles et mētiri plurima: r̃ndendum
arbitroz. **A**pud me vero pluri vt modo dixi salubria cristi dog
mata q̃ scurrilia quēdam poetarum dicta valebunt. **I**pse vero
dominus ihesus non tam verbo q̃ opere. non tam sui oris ad
mirabili tuba. q̃ sui corporis suscitacione glorioza humanas
immortales esse animas demōstrauit. **S**ed quia versus pro te alle
gasti poeticos: versus econuerso accipe catholicos. **C**armina
quippe. vt ait pi; pontifex nuper maximus. si dederis: carmina
reddidero. **M**ortales domin; cūctos in luce creauit. vt capiāt
meritis gaudia summa poli. **F**elix ille quidem qui mentem iugi
ter illuc dirigit. atq; vigil noxia queq; cauet. **N**ec tamē infelix
sceleris quem penitet acti. quiq; suū facin; plangere sepe solet.
Sed viuūt homines tamq̃ mors nulla sequatur. et velut ifern;
fabula vana forēt. **C**um doceat sensus cūctos in morte resolui
atq; herebi penas pagina sacra probet. **Q**uas qui non metuit
infelix prozsus et amens viuit. et extinctus sentiet illerogum.
Sic igit cūcti mortales viuere certēt. vt nūl iferni sit metuēda

pal⁹. **BEVJAL**. Quid vero ad salomonē dicis. quo teste scrip-
tura null⁹ ante fuit nec postea futurus est sapiētior? **ANJMA**
De salomone postea videro q̄ paucula adhuc responsiva ad se
necam verba audieris. Cōcionator nāq; ipse est. in illo saltem
tragico per te iā allegato carmīe. Chor⁹ enim ibi itroductur
populum turbāq; hominū repñtans. Popul⁹ vero vt plurimū
incert⁹ ē et dubi⁹ et indoct⁹. et nōnūq; sibi met ipsi cōtrarius.
dicente virgilio. Scinditur incertū studia incontraria vulgus
Sed accipe rursus propriū quo nullū contra quēquē validius
in sua causa testimonium. Chorū enim id est populum incertū
et dubium. et sibi met ipsi cōtrariū. manifeste idē seneca pbat
in postremo sui libri carmine et conclusione totius operis ita
dicens. Nunq; stigas fertur ad vmbas inclita virtus. Diuite
fortes: nec letheos seuā per ānes vos fata trahent. Sed cū sum-
mas exiget horas consumpta dies: iter ad superos gloria pan-
det. Ecce quomodo chorus hic loqui introductus. animas non
opinatiue quidem. neq; inquisitiue. sed diffinitive potius et
conclusiue inuit esse ppetuas: ibi vero negat. Hic vmbas stigi-
as et lūtheū flumē quib⁹ infern⁹. et. superos quib⁹ paradisi⁹
designat astruit: ibi vero p̄sus vt fabulosa rēnuīt. **BEVJAL**
Quid iā dices ad salomonē? **ANJMA**. Quod modo dixi ad
senecā. cōcionatorē scilicet et veritatis iqsitorē fuisse. **BEVJAL**
Satis carminū. satis versuū. satisq; verbaliū auctoritatum da-
bis: sed q̄ p⁹ mortē carnis viuāt aīa. nulla vnq; poteris racōe
demonstrare. **ANJMA**. Immo de hoc optiā sed fidē admixtā
hēo racōnem. Tres quippe vitales spirit⁹ creauit oīpotēs deus
vt ait gregori⁹. vnū q̄ carne nō tegit. aliū q̄ carne tegit. sed
nō cū carne morit. tciū q̄ carne tegit et cū carne morit. Pri-
m⁹ est angeloz. scōus hoīm. tercius iumētoz oīmq; brutorum
aīaliū. Hō itaq; sicuti ī medio creat⁹ ē vt eēt īferior āgelo. su-
pior iumento. ita hēt aliqd cōe cū sumo. aliquid cōe cū infimo

inmortalitatem scilicet spiritus cum angelo: mortalitatem vero
carnis cum iumento. **BEVIAU.** Tuis placent catholicis ista
que memoras. Sed queso te dū spiritus hominū atq; iumentorū
sic discernis. quid est qđ salomō ait eccēs. m. Dixi in corde meo
de filiis hominum vt probaret eos deus et ostēderet similes eē
bestijs. Idcirco vnus iuteritus est hominum et iumentorum. et
equa vtriusq; cōdicio. Qui adhuc eandem sniām subtiliter exe
quēs adiūgit. Sicut moritur homo. et illa moriunt. Similiter
spirant omnia. et nichil habet homo iumentis amplius. Quib;
adhuc verbis generalē diffinitionem subinfert. ita dicēs. Cūda
subiacēt vanitati. et omnia pergunt ad vanum locum. De terra
facta sūt. et in terrā pariter reuertūt. **ANIMA.** Salomonis
liber in quo hec scripta sunt ecciāstes appellatus est. Ecciāstes
autē proprie cōcionator dicit. In quo salomō quasi tumultuātis
turbe suscepit sensum. Et quot sentencias per inquisitionē mouet
quasi tot in se psonas diuersorū suscepit. Sed cōcionator verax
velut extensa manu omniū tumultū sedat. eosq; ad vnā sentētiā
reuocat. cum in eiusdem libri conclōne ait. Finē loquēdi omēs
pariter audiamus. Deum. time: et mandata eius obserua. hoc
est omnis homo. Si enim in libro eodem per locutionem suam
multorum personas nō suscepit: cur ad audiendum loquēdi
finem pariter oēs admonebat. Vnde et alia sunt vt ait greg;
que in libro illo per inquisitionē mouentur. atq; alia que per
rationē satisfaciūt. Aliq; extēptati profert animo atq; adhuc
huius mundi oblectacōibus dediti: alia vero in quibus ea que
rationis sunt differit atq; animum a delectatione cōpescit. Ibi
namq; caplō. v. ait. Hoc itaq; michi visū est bonū vt comedat
quis et bibat et fruatur leticia et labore suo. Et longe inferi;
caplō. vii. subiūgit. Meli⁹ est ire ad domū ludus q̃ ad domū
conuiuij. Si enim bonum est manducare et bibere: meli⁹ fuisse
videbatur ad domum conuiuij pergere q̃ ad domum ludū. Ex

qua re ostenditur. quia illud ex infirmantium persona intulit:
hoc vero ex rōnis diffinitione subiunxit. **N**am ipsas protinus
rationis causas edisserit. et de domo lud⁹ que sit vtilitas oste
dit dicens. **I**n illa enī finis cunctozum admonetur hominum:
et viuens cogitat quid futurus sit. Rursum illic capitulo. xi.
scriptum est. **L**etare iuuenis in adolescentia tua. **E**t paulopost
subditur. **A**dolescentia enī et voluptas vana sunt. **Q**ui diem
hoc postmodum vanum esse redarguit qđ prius admonuisse
videbatur: patenter idicat. quia illa quasi ex desiderio carnali
verba protulit: hec vero ex iudicij veritate subiunxit. **I**ta etiā
in proposito concionatoz noster velut ex mente infirmantium
humane suspicionis sententiam proponit. dum dicit. **U**nus in
teritus est hominis et iumentozum. et equa vtriusq; condicio.
Sicut moritur homo: sic et illa moriūt. **S**imiliter spirāt omīa
et nichil habet homo iumētis amplius. **Q**ui tamē ex diffinicoe
rōnis suā postmodū snīam protulit dicens. **Q**uid habet amplius
sapiens stulto. nisi ut pergat illuc vbi est vita? **H**abet igitur hō
ampli⁹ iumētis qđ illa post mortē nō viuūt. hic vero tūc viuere
inchoat cū per mortem carnis hāc visibilem vitā cōsummat.
Qui etiam cōcionatoz lōge inferius caplō scilicet. ix. dicit. **Q**uā
cūq; potest man⁹ tua facere istāt opare. quia nec op⁹ nec ratio
nec sapiā nec scīa erūt apud ifēros qđ tu pperas. **Q**uō ergo vn⁹
ē iterit⁹ hoīs et iumēti. et equa vtriusq; cōditio: aut quō nichil
hēt hō iumētis āpli⁹: cū iumēta post mortē carnis nō viuūt: ho
minū vero spūs pro suis culpis post mortē carnis ad inferos de
ducti nec in ipā morte moriūt vt ait gregori⁹. **V**erū enim uero
vt cōponā bziter hāc de salōne discordiā. audiat q̄sq; voluerit
ei⁹ sup immortalitate mea breuē absolutāq; et verissimā senten
ciā. **R**euertat puluis ad terrā suā: et spūs ad dñm qđ creauit illū
eccēs. vii. **Q**uid q̄ris āpli⁹ de salōne. qđ vis vltteri⁹. nō ne iā sa
tis supq; satis ad salōnē dcm ē. **BEV. IAL.** **P**erpulchre loq̄ris.

et placere hominibus debent ea que dicis. Sed tamen sicut vitā
anime in corpore manentis. ex motu corporis homines agnos-
cunt: ita vitam anime post corpus apertis quibusdam reb⁹ at-
testantib⁹ libeter agnoscerent. ANIMU. Numquid non sancti
apostoli et martyres cristi presentem vitam despicerēt. in morte
carnis animas ponētes: nisi certiozem animarū vitam sequi nō
dubitarent? Tu vero ipse inquis quia vita anime in corpore
manentis ex motibus corporis agnoscit⁹. et ecce hī qui animas
in morte posuerunt atq; animarum vitam post mortem carnis
crediderūt quotidianis miraculis choruscant. Ad extinda nāq;
eorū corpora viuētes egri veniūt. et sanant⁹. periuri veniūt et de
mōio vexat⁹. et de mōiaci veniūt: et liberat⁹. leprosi veniūt: et mū-
dā de ferūt mortui et suscitāt⁹. Pesa itaq; eorū aniē q̄liter viuūt
illic ubi viuūt. quorum hic vel mortua corpora in tot miraculis
viuunt. Si igitur vitam anime manētis in corpore deprehendis
ex motu membrorū: cur nō perpendis vitam anime post corpus
etiam per ossa. mortua in virtute miraculorū? Nulla ut opinor
huic rationi cauillatio obstitit: in qua et ex reb⁹ visibilibus
cogimur credere quod non videm⁹. BEVLIV. Proinde vero
ne glories o anima. Hec etenim ratio quam efficacissimā proz-
sus atq; irrefragibilem censeo non tua sed gregoriū pontificis
olim maximi ratio est. ANIMU. Fateor. Idipsum quoq; si non
preuenisses: dicere intendebā. Neq; enim aliena pro meis dicta
ut pleriq; alij soleo vsurpare. Ista vero et pleraq; alia colloca-
ta in his dyalogis quāto a doctozibus viris p̄dire et meliorib⁹
tanto maioris cōstat esse roboris et firmitatis. Cui satis dido
applaudit qđ non minus apposite q̄ sapienter a cicerone in sua
paradoxa dictum est. Qui cum de virtutibus ac morū institucōe
diceret. A philosophis inquit ad eū vnus ex circumstātib⁹
metuebā ne a lenonibus diceres. socrates disputabat isto modo
Ad quē cicero. Bene hercule narras. Nam istū doctū et sapiētē

virum fuisse memorie traditum est. hec cicero. **N**ec culpet me
aliquis: sed eo potius qualemcumque opus hoc. et hos labores meos
acceptet. quod aliena ut plurimum doctrina vtor. quod meum es et
meos oculos ex auro alie non redimio. Sic enim longe ante me
fecit princeps philosophie aristoteles. sic tullius in suis orationibus
libris. sic etiam magnus augustinus. sic iheronimus. sic gregorius.
sic beda. sic bernardus. sic origenes. sic albertus. sic thomas aqui
nus. et reliqui fecere pene omnes. Operis namque ac studii mei
est ut de seipso ait iheronimus multorum libros legere. ut ex
plurimis diuersos carpam flores. que meliora et utiliora sunt
instar apes melliflue delecturus. Nam teste basilio que utiliora
sunt mandari memorie principalius meruerunt. Sicubi vero
vox nostra insonuit non a paternis discessit limitibus. Nostra
quidem etsi pauca. etsi tanto quod christus est huius operis subiecto
indigna. hoc ipsum inquam quantumcumque est. etsi modicum etsi indig
num acceptare sua pietate dignabitur. Totum nempe deo dedit:
qui seipsum obtulit. Apostoli tantum nauem et rethia pro christo
reliquerunt. vidua duo erant et mittit in gazophilatium. et preferet
cresti diuitias. Bene dixi subiectum huius operis esse christum. Tractet
alii humanas historias et bellica gesta. scribant alii naturalia.
humana iura. carmina amatoria. comedias. et cetera vana: ego
christum scribere. christum colere. christum adorare. christum ore cordeque
et viribus totis amare scire atque intelligere conor. **N**ec est enim
ut ipse ait vita eterna. ut cognoscant te deum verum: et quem
misisti ihesum. christum iohannis. xvij: et iherusalem. ix. Non gloriatur sapiens
in sapientia. nec diues in diuitiis suis. nec fortis in fortitudine sua:
sed in hoc gloriatur quod gloriatur scire et nosse me. Memini etiam dum puerulus adhuc
essem. primisque operam litteris darem hos a preceptore meo
hausisse versiculos. ipsosque tam alte impressisse memorie quod excidere
ab ea pacto villo nequiverunt. **H**oc est nescire sine christo
plurima scire. Si christum bene scis: satis est si cetera nescis.

BEZII. Memini attamen primis ab annis studiam te phiē
verum illi que ad nature magis q̄ ad mox pertinet indaginem
1721. Concedo. hoc. sed iam me contineo. et hāc quantū
in me est passionem: vtinam sic reliquas omnes. mortifico. Illa
enī et si est sublimis atq; excellēs. minus tamē vtilitatis habet
ad vitā. q̄ ista de cristo sacra philosophia que perpetuā homi-
nibus salutem prestat. Nisi forte instructor erit ad bene viuēdū
qui pzuine et niuiū et yridis colores quēadmodū fiant didice-
rit: q̄ si illa nunq̄. didicisset. aut emendatior erit eius vita cui
aues et pisces noti sunt: q̄ si oīo essent incogniti. Similia his
sunt cetera que in illa tradūt. hnt enī splendorē cognitionis ex-
imium: vite autē vtilitatē non habent. At vero hec cristiana
phiā ymmo vera potius et diuīa sapiā tota vt sic dixerī de re
nostra est. Itaq; qui huius cognitione omīssa phisice intendunt
hū alienum quodāmodo negotium agere vident: suū omittere
Vinc bernard⁹. Hec mea interim phiā. hec mea sublimis atq;
excellsa sapiā: cognoscere cristum. et hunc crucifixum. Felix felix
in q̄ quē veritas per se docet. nō per figuras et voces transe-
untes: sed sicut se habet res. Nostra opinio et noster sens⁹ sepe
nos fallit et modicū videt. Quid prodest magna cauillatio. nu-
merose questionēs cum suis argumētis pene dixerim infinitis
de occultis rebus maximeq; a nobis distantib⁹. et de quib⁹ nō
arguemur in iudicio quia ignorauim⁹? Grandis profecto vesā-
nia grādis insipientia quod vtilib⁹ ac necessarijs spretis: vltro
intēdim⁹ curiosis et dampnolis. Oculos certe hntes simulacris
per similes nō videmus. Et quid cure nobis ad salutem animarū
que ars artium esse dinoscitur de generibus et speciebus? Cui
eternū verbū loquitur a multis opionibus expeditur. Ex vno
verbo omnia. et vnum loquitnr omnia. et hoc est principium
qđ et loquit nobis io. viij. Nemo sine illo recte itelligit quicq̄

aut iudicat. Cui omnia vnum sunt. qui omnia ad vnum tra-
hit. et omnia in vnum videt potest stabilis corde esse. et in deo
tranquillus permanente. Qui plene cupit et sapide cristiverba
intelligere. oportet ut totam vitam suam illi studeat conformare
Quid prodest tibi alta de trinitate disputare: si humilitate ca-
reas aut caritate unde displiceas trinitati? Melius enim est atque
salubrius sentire compunctionem: quam scire eius diffinitionem.
meliusque est deum et proximum diligere: quam diffinitionem cari-
tatis agnoscere. dicente augustino ad suos clericos. Ante om-
nia fratres carissimi diligendus est deus: et deinde proximus. Qua-
propter a quibusdam nostris sacre pagine doctoribus non ab-
re decisum est. ultimam hominis beatitudinem magis in actu
voluntatis quam intellectu consistere. Cedet me sepe vultu legere
et audire. In te totum est quod volo et desidero lumen eternum
et increata sapientia benedicte ihesu. Taceant omnes doctores.
sileant omnes creature in conspectu tuo. tu michi loquere solus.
Quanto enim aliquis magis sibi vnitus. et interior magis sim-
plicatus fuerit: tanto plura altioraque sine labore intelligit.
quia desuper lumen intelligentie capit. BEATISS. Attamen
paulus tuus doctor eximius libris incubebat et litteris. AN-
IM. Sed non secularibus. BEATISS. Libris inquam utebatur
paulus. In epistola namque ad thimotheum ita scribit. Penulam
quam reliqui troade. veniens affer tecum. et libros. maxime autem membra-
nas. ANIM. Et noui et audiui hoc. et legi sepe. Nec ego
etiam libros omnes passim repudio. Non est enim culpanda
scientia aut cuiuslibet rei noticia que bona est et a deo ordinata
sed preferenda est semper bona conscientia et virtuosa vita.
Enimvero magno adueniente iudicio non queretur a nobis
quid legimus: sed quid fecimus. nec quod bene quodque ornate dix-
imus: sed quod virtuose et quod recte viximus. BEATISS. Sed iam
ad nostrum primum de tua immortalitate propositum redeamus

Dico igitur quod cristi resurrectio de qua paulo ante memisti euiternā
te seu imortalē esse non arguit. Poterat enim ipse tunc deus vel
mortuam sui corporis suscitare. vel nouam creare et eā exanguī
suo corpori infundere animam. De scō preterea germano traditū
quod vitulum quendam mortuū suscitauit. Aut ergo friuolū illud
aut tua ratiocinatio vana. aut quadrupedis anima non secus
atque hominis imortalis existit. **ANNA.** Cristi. lazari. puelle
domi clausę. delati extra portam iuuenis. ceterorumque mortuorum
preterita futuraue resurrectio. pars rationis mee. non ipsa tota
ratio est. Dico ergo ut melius intelligat. quod mortuorum hominū
in vitam eternam aut in perpetuam dampnationem suscitatio
efficacissimum est perpetuitatis mee argumentum. Quid enim
finibile mortis ve susceptibile vel sepiterno torq̄ri supplicio vel
eterna perfrui gl̄ria posset? Et si enim visum quandoque fuerit
quadrupedis animam. magis autem ipsum quadrupedem diuinā
virtute surrexisse a mortuis: nō tamen in vitam aut in damp-
nationē eternā. De nobis vero ait dominus in suo quod neminē
fallit euangelio. Qui manducat meam carnem et bibit meum
sanguinē habet vitā eternā. et ego resuscitabo eum in nouissio-
die io. vi. Sed quid moror. et non illud verissimum eiusdem
saluatoris nostri ac validissimum adduco testimonium? Is enim
ut est apud matheum compellatus a saduceis de questione resur-
rectionis inquit ad eos. Erratis nescientes scripturas neque vir-
tutem dei. In resurrectione enim neque nubent. neque nubent: sed
erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorum
non legistis quod dictum est a deo dicente vobis? Ego sum deus
abraham et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuorum
sed viuentium. Et audiētes turbe mirabātur in doctrina eius
mathi. xx. Egregie quidem atque ad rē aptissime. Nā ut ibidem
ait lyra. Dei id est creatoris ad creaturā stilz abraham ysaac et
iacob est relatio realis que non potest fundari in nichil. nec

fundat̃ i eoz corporibus tūc iādudū mortuis atq; alteratis.
et que abrahā ysaac aut iacob dici non possunt: fundat̃ ergo
in eoz uiuentibus aiabus. Et q̃uis saluator euidentiora sacre
scripture testimonia allegare potuisset ac sciisset: ut est illud
psa. xxvi. Diuet̃ mortui interfectiq; tui resurgēt. Et ezechiel.
xxxviij. Educā uos de sepulchris uestris popule me⁹. et dabo
vobis spiritum et uiuetis. Et iob. xix. Scio q̃ redemptor me⁹
uiuit. et in nouissimo die de terra surrecturus sum: et in carne
mea uidet̃o dē saluatorem meū. Et illud cāticor. ij. Et mor-
tui resurgent incorrupti. Quia tamē saducei illi nullos pphetas
nullosq; alios q̃ moyli libros admittebāt: cōueiētissime auctās
illa in libris moyli contenta a saluatore inducta ē. BEVJAL
Resurgēt ergo omnes in resurrectione in nouissimo die: AN
MA. Resurgent. BEVJAL: Et tamen in psalmo primo dicit̃.
Non resurgunt impij in iudicio. Non ergo generalis erit mor-
tuorum resurrectio. si non impiorum. cū impij ut probe nosti.
nō solū mortui sed his q; mortui sunt. Et in euangelio quod mō
allegasti de solis se digne manducantibus cristus ait. Et ego
resuscitabo eum in nouissimo die. Amplius. si corporum resur-
rectio futura est: h̃ precipne in fauorem tui melioris siquidem
hominis partis et magis ad similitudinem dei faceret̃. Stat⁹
vero tuus dum a corpore secreta es. et quodāmō excarcerata
longe beatior longeque est tibi conuenientior. et deo similior q̃
dum es corpori conglobata. Igitur aridozum ut cremium et
insensibilium resurrectio corporum tibi nedum certe superua-
cua et inutilis: sed nociua potius et grauis. et dispendiosa erit.
ANMA. In fauorem utriusq; fiet resurrectio. Corpus enim
tunc ex mortuo uiuum. ex arido uiride. ex insensibili anima-
tum. ex graui agile ex corruptibili impassibile. ex opaco fulgi-
dum. ex terrestri celeste. ex grosso rarum et subtile fiet. Anīma
vero ut ps sue parti reuniri gaudebit. et sicut forma relegata

a materia per se non subsistens gloriificato reddita corpori subsistere letabitur. **BEVIAL.** Crescit ergo anime beatitudo dum corpori suo reunitur. **ANIMA.** Extensius crescit: sed non intensius. ut ait ille magnus rabi paulus burgenensis episcopus. Nam perfecta anime beatitudo ut ipse ait que principaliter in visione diuine essentie consistit non dependet a corpore. unde sine eo potest anima esse beata. Hinc est quod anima separata in visione diuine essencie totaliter quiescit ex parte appetiti: non autem ex parte appetitis. Quare ut iam dixi beatitudo corpore resumpto crescit extensius solum. et non intensius. **BEVIAL.** Anima beata vult corpori suo reuniri vel non vult. Si sic: non habet in celo omnia que vult. ergo in celo ante iudicium non est perfecta beatitudo. Si non vult: ergo quando unietur erit sibi inuoluntarium quare et penosum: Amplius salomon in ecclesiaste ait. Homo cum dormierit non resurget. **ANIMA.** Ad salomonem satis antea dictum arbitror. Ad aliud vero dico quod anima beata non vult corpori suo reuniri nunc. Dico ulterius quod anima petri vel pauli habet quicquid vult habere nunc. Male ergo infers o belial quod quando unietur erit sibi inuoluntarium. et hoc siue nunc determinet velle siue uniri. Voleat enim tunc et non alias uniri quando deus volet. Nam voluntas anime beate semper est diuine voluntati conformis. Et beati ut ait augustinus omnipotentes erunt sue voluntatis: ut deus sue. Nam sicut deus poterit quicquid volet per seipsum. ita poterunt illi quod volet per illum. Et sicut illi non aliud volent quam ille volet: ita ille volet quicquid illi volent. Et quicquid ille absolute volet non poterit non esse. **BEVIAL.** et tamen scriptum est. Deus vult omnes homines saluos fieri: non tamen omnes homines salui fiunt. **ANIMA.** Ideo dixi absolute. Habet enim deus et voluntatem condicionatam quam moderni theologi consequentem seu regulatam vocant. et quam omnes saluos fieri homines vult. dum tamen suis quo salui fiant

monitis obedire velint. dicente eo. **Si vis ad vitam ingredi**
serua madata math. xix. **Nec** procedit tua superior alia cauil
latio o belial de perfectiori ac simpliciori statu aie a corpore se
parate. **Ibi** eni de nō gloriozato et corporali manēte corpore:
hic de corpore spiritali et sicut ait aug⁹ celestiali factio agit.
Quod vero arguis de impijs in psalmo: quia non resurgūt in
iudicio. subaudi in vitā eternam. **BEVIAU.** Hoc subaudire
quid aliud queso est q̄ litteram manifeste corrūpere? **Sacre**
vero lrē corrūpende non sunt. **ANMA.** At sane intelligende.
BEVIAU. Quomodo? **ANMA.** At utiqz propheta. Non re
surgunt impij in iudicio. Sed audi qd sequit. **Necqz** peccatores
in consilio iustoz. Et quid aliud est in futuro seculo iustoz cō
siliū q̄ dīne essentie btissima visio? **Que** recte consiliū iustozū
appellat. a q̄ vniuersi excludūt ipij. solisqz iustis illic itersse
cōcedit. Et dñs in euāgelio. Qui māducat meā carnē et bibit
meū sanguinē habet vitā eternā. et ego resuscitabo eū in nouis
simo die io. vi. **Nō** tā subitellige q̄ resume. in vitā eternā. **Re**
surrectio vero ipiozū que in mortē etnā fiet: nō tā resurrectio
q̄ suppressio. nec tā viuificacō q̄ mortificacō dicēda ē. **Omnes**
qdē resurgem⁹: sed nō ōnes imutabimur ait apostol⁹. i. co. xv.
Iusti nēpe dotib⁹ q̄s supra tetigi adornati resurgēt. **Ipij** vero
nichilo q̄ in deteri⁹ imutati corp⁹ ut antea. ymmo pl⁹ q̄ antea
et graue et passibile et tetz et opacū. semp moriēs sed tamen
īmortale resumēt vt ait grego⁹. **Qd** nō absqz magna rōe a deo
optio qdē atz eq̄litiō sāditiū ē. **Nā** suercitudo iusticie id exigit.
ut q̄ trēa graua qdē atz opaca nimiū dilexerūt: graues vt trā
atz opaci fiāt. **Qui** vero trestria aspnantes celestib⁹ raris leui
b⁹qz ibeseit. rōi cōsētaneū ē. vt hñ qz et leues et rari pmaneāt
Qui a vero rexpbi tpalē i h mūdo discipliāz effugerūt: digna res
est vt i antro demersi tartareo lozis sine fie trucidētur. **Digna**
inqz res est o belial vt qui tuas viciorum tenebras amauerūt.

et lucem crisi ac veritatem repulerunt. tecum descendentes. et
mansione apud te. facientes. tetrīs horridisq; tenebris et sepiter
nis inuoluāt horrozibus. **BEZII.** Quid vero ad paulū aplm
dicēs cuius: hec ī epistola ad corīthios verba leguntur. Caro et
sanguis regnum dei non possidebunt. **ANIMI.** Quid q̄ ipse
alio in loco scilicet idēst ad corī. xv. eaplo ait. Oportet corrup-
tibile hoc īcorruptibilitatē. et īmortale hoc īmortalitatē īduere
BEZII. Quid igit̄ restat nisi q̄ sibi metipsi cōtrarij sēciat̄
ANIMI. Regna q̄. at potius sane intelligendus. Cū enim in
resurrectione corpus transformatum fuerit. tuuc proprie nō erit
quod modo est corp⁹ et sanguis. sed celeste corpus vt ait aug⁹
Et illud non sic accipieudum est quasi carnis et sanguis nō sit
futura sbnā. sed carnis et sanguis nomine ipsam corruptionem
carnis et sanguis intelligendus est aplūs nūcupasse. que vtiq;
in regno illo non erit: vbi caro īcorruptibilis erit. Quamuis
et aliter posset intelligi. vt carnem et sanguinem opera carnis
et sanguinis. dixisse accipiamus aplm. et eos regnū non posses-
suros qui perseueranter ista dilixerunt. hec aug⁹. **BEZII.**
Nonne sepe contingit o anima q̄ lupus hominem deuorat. et
caro hominis vertitur in suā. lupum vero vrsus postea vorat
vrsū quoq; leo. vel si maior vt est apud virgiliū. Torua leena
lupum sequitur. lupus ipse capellam. florentem citisum sequitur
lasiua capella. te coridon o alexi. trahit. sua quemq; voluptas
ANIMI. Assentior. **BEZII.** Quomodo ergo sic alterat⁹
potebit resurgere homo? **ANIMI.** Quop fuit hominis caro
resurget: qđ bestiarum remanet. Scit enim bene discernere
qui sciuit ex nichilo omnia condere. Siue ergo a feris homiēs
siue a piscib⁹ seu a vulturibus absorbeantur: omnes in resur-
rectione reformabuntur. intantum vt nec capill⁹ ex eis pereat
Querilia tamē hec sunt o belial: nec abste que proponantur.
ab me vero quibus respondeat̄ satis digna.

De martiribus et miraculis. de vera dei et falsa hominū pace.
Dyalogus tercius. HELIZAL

Ad Stephanū igitur. ad andream. ad petrum. et reli-
quos martires tuos redeo. Hos ergo nō diffiteris
o aīa crudeli immatura ac violēta morte necatos
ANIMM. Qd verū est: diffiteri est nephas. HE-
LIZAL. Vili etiā atq; pudenda: ANIMM. Vili apud homines:
apud deum preciosa. HELIZAL. Immatura attamen. Qd ipsum
non parū est apud huānos inproperiū. ANIMM. Sed mors
illa nec mors nec immatura dicenda est qua ad fontē vite per-
git. et ex hui⁹ vite mortalis angustijs ad imortalitatē peruenit
Maturus est. perfectus qui eo venire dignus est. Omni tpe illo
eundum est. omni etate tenendū. omni conatu properandū. quia
semp oportuna hora: nūq; vero intēpestiua illuc puenit. HE-
LIZAL. Hī tamen ipsi tui martires tāta que dixi horrēda atq;
ignominiosa mala pro cristi nomine sunt perpesti. ANIMM.
Sed volētes. HELIZAL. Cristus ergo tuus necis eorum atq;
ignominie causa est. ANIMM. Non cogens tamē aut necessa-
ria. HELIZAL. Motiua saltē atq; p̄cipua. Sicut ergo sangui-
nem suorū cristi⁹. ANIMM. Non sanguine suorū cristus: sed
fide. s; cōstata. s; p̄seuerātia gaudet. qui eligūt mala pene omīa
et mortē ipsam pati. q̄ malo culpe qd est cristi negatio consen-
tire. Que martirū cōstātia magni p̄fecto pōderis et magne
virtutis existit: sed cristi longe maioris. testis est bernard⁹ in
sermonibus ita dicens: Proposui predicare ādreā apostolū:
sed ecce vberius annuncio cristum. Magna fecit ādreā aposto-
lus: sed maiora hō cristi⁹. Andreas fuit in cruce pass⁹. similiter
et cristi⁹. Sed ādreā pro se: cristi⁹ p̄ ādreā. Andreas tribus
diebus in cruce pēdens predicabat cristū: cristi⁹ t̄cia die crucis
mortē vicēs celū p̄dicāti reserabat. Fortis q̄dem ādreā: s; forti-
or xps. Vtq; fili⁹ adē. scōm carnē: s; vtq; eo fortior p̄ virtutem

Uterq; fortior in crucis patibulo: q̃ adam in deliciarū paradiſo
Adam habuit lignum vite ad remedium: et iſti lignum crucis
ad tormentum. **S**ed vulnerat⁹ eſt adam a redolentib⁹ pomis
et iſti illeſi a cedentiū plagis. **A**ndreas moriens celum apertū
vidit: quo eum criſtus in celo regnans poſt mortē introduxit
vt quorum fuit ſimilis pena ſimili ſocientur et gloria. hec ber
nardus. Legitur etiā de beato andrea q̃ ipſe duct⁹ ad ſupplicium
et crucē videns proſupit. ī laudem crucis et pulchre ſalutauit
eam ſic dicens. **S**alue crux feliciffima que in corpore criſti de
dicata. et ex membris eius tāq̃ margaritis ornata eſt. **A**nte q̃
te aſcenderet domin⁹. timorem terrenum habuiſti: modo vero
amorem celeſtem obtinens pro voto ſuſciperis. **S**ecurus ergo
et gaudens venio ad te. ita vt et tu exultans ſuſcipias me diſ
cipulum eius qui pependit in te. **Q**uia amator tuus ſemper fui
et deſideraui amplecti te. **O** digna crux que decorem et pulchri
tudinem de membris domini ſuſcepisti diu deſiderata. ſollicite
amata. ſine intermiſſione queſita. et iam concupiſcenti anio pre
parata. accipe me ab hominibus. et redde me ingrō meo. vt per
te me recipiat: qui per te me redemit. hec āndreas. **A**dhuc pauca
de martiribus. **H**ī ſunt de quibus mathi. xij. dominus ait. **S**e
debitis et vos iudicātes duodecim tribus iſrael ad faciendum
vt ait prophēta vindictā in nacionibus. iucepaciōes in populis
Hī ſunt de quib⁹ ſapiē. v. legit. **T**unc ſtabunt iuſti in magna
conſtantia aduerſus eos qui ſe anguſtiauerunt. et qui abſtule
runt labores eorū. **V**idebunt eos impī et turbabuntur timore
horribili. et mirabunt in ſubitacione inſperate ſalutis gemētes
pre anguſtia ſpiritus. **D**icent enim intra ſe penitenciam agētes
Hī ſunt quos aliquando habuim⁹ ī deriſū et in ſimilitudinem
improperij. **N**os inſenſati vitam illozum eſtimabamus iſaniam
et finem illorum ſine honore. **E**cce quomodo cōputati ſunt iter
filios dei. **T**ūc vt pulchre ait iheronim⁹ ad vocē tube pauebit

terra cum populis: tu cristiane gaudebis. **I**udicaturus domino
lugubri ore mundus imugiet. et tribus ad tribum pectora fe
rient. **P**otētissimi quondam reges nudo latere palpitabūt. **E**t
exhibebitur cū prole sua venus. **T**unc ignitus iupiter adduce
tur. et cum suis stultus plato discipulis. **T**unc aristotilis argu
mēta nō proderūt. **T**unc tu rusticanus et pauper exultabis ride
bis et dices. **E**cce crucifixus deus meus. ecce iudex qui obuo
lutus pannis in presepe vagit. **H**ic est ille fabri et questuarij
filius. hic qui matris gestatus sinu hominē deus fugit in egip
tum. hic vestitus coccino. hic sentibus coronat⁹. hic mag⁹ demo
niū habens et samarites. **C**erne man⁹ iudee quas fixeras. cerne
latus romane qđ foderas. **V**idete corpus an idē sit corp⁹ qđ
dicebatis clā nocte sustulisse discipulos. hec ibero⁹. **BELIAL.**
Pro laude cristianozū et martirum tuorum inaudita hactenus
multa atq; admiranda o anima narras. **APRIMA.** **E**gregia
quoq; nec tam laude q̃ admiratione digna. **BELIAL.** **E**gre
gia sane. **Q**uorum plurimi pecudum more venditi et captiui
ducti sunt. **APRIMA.** **H**oc certe miserrimum foret: si aliquo
duci potuerunt vbi deum suum non inueuerint. **S**unt in scrip
turis sanctis huius etiam cladis magna solacia. **F**uerunt in
captiuitate tres pueri. fuit daniel. fuerunt alij prophete. nec
deus defuit consolator. **S**ic ergo non deseruit fideles suos sub
dominatione gentis licet barbare: qui prophetam non deseruit
nec in visceribus belue. **BELIAL.** **S**ed hec gentiles et sarra
ceni cum audiunt: malunt irridere q̃ credere. **APRIMA.** **A**ij
tamen in suis litteris credunt arionem methimeneum nobilis
simam cytharedam cum esset eiectus naui exceptum delphini
dorso. et ad terram illesum fuisse proiectum. **BELIAL.** **I**llud
vero tuū de iona ppheta incredibili⁹ eē aiūt. **APRIMA.** **P**lane
incredibili⁹ qz mirabili⁹ ē: et mirabili⁹ qz poteti⁹. **BELIAL.**
At enī in tāta strage cadauez tui nec sepeliri qnq; etiam pnt.

ANIM2A. Nec istud pia fides nimium reformidat. nec assumētes
bestias resurrectoris corporib⁹ obfuturas quorū capill⁹ capitis
ut antea dixi non peribit. Nullomodo diceret michi veritas.
Nolite timere eos qui corpus occidunt: animā autem non pnt
occidere. si quippiā obesset future vite. quicquid iūmici de cor-
poribus occisorum facere voluissent. Nisi forte aliquis sic ab-
surdus est ut ostēdat eos qui corp⁹ occidūt non debere timere
ante mortem. ne corpus occidant: et timeri debere post mortem
ne corpus occisum sepeliri non sinant. Falsum est ergo qđ ait
Qui corpus occidunt et postea non habēt quid faciant. Absit
ut falsum sit qđ veritas dicit. BEZIV. Multa iquā corpora
cristianorum terra non texit. ANIM2A. Sed nullum eorum
quisq; a celo et a terra separauit. quam totam implet presēcia
sui qui nouit vnde resuscitet qđ creauit. BEZIV. Inhonorata
dico martirum tuorum corpora valde plurima et supra terram
insepulta remanserunt. Scribitur namq; in psalmis. Posuerūt
morticina seruatorum tuorum bestiis terre Effuderunt sanguinē
eorū sicut aquā incircuito iherlm et non erat qui sepeliret ANIM2A.
Sed magis ad exaggerandum crudelitatem eorū qui ista
fecerunt: non ad eorum infelicitatem qui passi fuere: hec scripta
sunt. Et si enī inconspēctu hominum dura vident atq; dira hec
preciosa tamen semper in conspēctu domini mors sctorum eius
Proinde omnia ista. curatio funeris. conditio sepulture. pompa
exequiarū magis sunt viuorū solacia q̄ subsidia mortuorū ut ait
aug⁹. Si enī ut ipse ait aliquid impio pdest sepultura preciosa
oberit pio vilis aut nulla. Preclaras exequias ī cōspēctu hoīm
exhibuit purpurato illi diuiti turba famulorum: sed multo cla-
riores in conspēctu domini vlceroso illi pauperi ministerium
angelorum. qui eum non extulerunt in marmoreum tumulum
sed in abrahe gremium sustulerunt. BEZIV. Rident hec
illi cōtra q̄s defedendā cristi fidē suscepisti. ANIM2A. Verūtn

sepulture curā sapiētes etiā philosophi cōtempserunt. Et sepe
vniuersi exercitū dū pro terrena patria morerent. vbi postea
iacerent. vel quibus bestīs esca fierent: nō curabant. **L**icuitq;
de hac re poetis plausibiliter dicere. **C**elo tegitur qui nō habz
vnam. **E**t dyogenes famosissimus ille cōtempzor omniū que
optantur ab alijs dū senio confectus. febre correptus. et mortū
proximus esset: suum rogauit amicos corpus relinquere inse
pultum. **C**ūq; amici a feris id deuorandū esse dicerent minime
inquit. **S**ed iuxta me baculum quo feras abigam ponitote. **A**t
illi. **Q**uid poteris extinctus. et nichil oīo sentiens? **Q**uid igit
ferarum inquit laniatus michi non sentienti oberunt? ex hoc
inuens nichil cuiq; obesse carentiā sepulture. **BEVLIV.** **M**ul
tos etiam cristianos fames diuturna vastauit. **NRJMA.** **H**ec
quoq; in vsus suos fideles pie tolerando verterunt. **Q**uos enim
fames necuit. malis vite huius sicut corporis molibus eripuit
Quos autem non necuit. docuit partius viuere. docuit pro
ductius ieiunare. **BEVLIV.** **S**ed enī multi cristiani interfecdi
sūt: multi multarū mortū feda varietate cōsumpti. **NRJMA**
Hoc si egre ferendum est: omnibus qui in hanc vitā procreati
sunt vtiq; cōe est. **H**oc scio neminē fuisse mortuū qui nō fuerat
aliquādo moriturus. **BEVLIV.** **S**ed decollati sunt eoz q̄ plu
rimi. proiecta eoz corpora. et feris alitib; relicta. **NRJMA**
Quid refert ait seneca cesim an punctim quis moriatur? **Q**uid
inq; refert quo mortis genere vita finiatur ista. quando ille
cui finitur iterū mori non cogitur? **C**um aut vnicuiq; mortaliū
sub quotidianis vite hui; casib; innumerabiles mortes qdāmō
cōminetur: q̄ diu incertū est quenā eaz ventura sit. quero abs
te utrū satius sit vnam perpeti moriendo. an omnes timere
viuēdo? **BEVLIV.** **N**ō ignoro quī potū eligat diu viuere sub
timore tot mortū: q̄ semel moriendo nullā deinceps formidare
NRJMA. **S**ed aliud ē qd carnis sensus infirmiter pavidus

refugit. aliud quod mentis ratio diligenter enucleata conuincit
vt ait augustinus. **HELIAL** Quid quod ipsi martires sine turpi et
morte mala conclusi sunt. **ANIMIA** Sed mala mors putanda
non est quam vita bona precesserit. Neque enim facit mala mortem
nisi quod sequitur mortem. Non itaque multum curandum est eis
qui necessario mori tui sunt quid accidat vt moriantur: sed
moriendo quo ire coguntur. Cum igitur cristiani nouerint longe
melioze fuisse religiosi pauperis mortem inter lingentium canu
linguas. quam impij diuitis in purpura et bisso: horrenda illa genera
mortiu quid mortuis obfuerunt qui bene vixerunt. **HELIAL**. Nichil
tamen noui. nichil inusitati refers o anima. dum fortia martiru
tuorum gesta predicas. Sunt namque et in alijs sectis plurimi qui
pro sua tutanda lege morti sese etiam volutarie dedunt. **ANIMIA**
Sed non sequuntur signa. **HELIAL**. Nec iam sequuntur in tua
ANIMIA. Ut secuta esse multis iam transactis seculis nega
re non potes. Nos vero hoc preteritum tam diu et tam sepe
replicatum pro presenti habemus. Nec semper ortulanu platula
irrigare opus est. **HELIAL**. Ut nunc vel maxime opus esset
quando tua gens et tua secta maxime affligitur. eiusque hostis
turchorum princeps cristianos se terque quater fuisse gloria
tur. **ANIMIA**. Quos? **HELIAL**. Grecos atque armenos. et de
sclauonia trapesunte atque euboya non paucos. **ANIMIA**. Si
romanos dixisses aut rhodios. si gallos aut germanos. relique
ve ecclie romane iudeos: in hoc de me forsitan articulo triumphas
ses. **HELIAL**. Video quo tendis. Grecos tametsi cristianos: pro
veris tamen et absque errore non habes. **ANIMIA**. Detrahere
oblatrare. iudicare. mee non sunt partes. Est qui videt et iu
dicat omnia deus. qui per ignaras hominum mentes imbuiere.
easque errantes dum et quo vult illustrare modo potest. Nempe
vt pulchre ait cicero. detrahere aliquid alteri. et hominem hominis
incomodo suum augere commodum. magis est contra naturam quam

mors ꝑ paupertas ꝑ dolor ꝑ cetera que possunt aut corpori
accidere aut rebus externis. **BEVLIV.** Esto vero in aliquibꝫ
greca forsitan erret: accidentale illud est. et non de tue fidei
essentia. **ANIMM.** Est spiritus sancti emanatio de fidei acciden
talibus. Et nūquid purgatoriū eē sancta iubz credere ecclesia?
BEVLIV. In hoc forte et ipsi errent: attamen illa que susti
nent mala. patiuntꝫ pro causa cristi. **ANIMM.** Ut vide potiꝫ
ne pro causa priami. **BEVLIV.** Huiꝫ tā veterem et senio mi
noratam iniuriā narras. **ANIMM.** Nulla potēti vetus: nulla
parua iniuria ē. **BEVLIV.** Ut vetustas multoz obliuia faciēs
istius quoqꝫ fortassis obliuiū fecerit. **ANIMM.** Virgiliū quē
tanto mundiales affectu relegunt nō capit obliuio. **BEVLIV.**
Quid ꝑ pax iamdudum celebrata est. et amicitie confirmate.
ANIMM. Mundi pacem dixeris: nō qualē suis cristus dedit
apostolis. O laude et voce cristi sacra pax. Et o beati vt ipse
inquit pacifici. quoniam filiꝫ dei vocabuntur mathei. v. Non
pacifici aduertite. sed pacifici ait Nam apud suum quod non
fleditur iudiciū non voces. sed res: non verba. sed opera atten
duntur. Iuxta illud a nescio quo versificatoze satis apposite
dictum. Non vox sed votum. non cordula musica sed cor. non
clamor sꝫ amor resonat in aure dei. Sed quid miraris o belial
tam atrocis et acerbe iniurie. tam grauis horrendiqꝫ troiani
excidiꝫ: hominū item diuerse sedē. diuersozū climatum pacem
violari. Cum apud nos atqꝫ hisce diebꝫ. vniꝫ religionis. vniꝫ
tribus. et vnius ore principū: tū pacem tū sacramēta. tū federa
turbari ac disrumpi feceris. Que licet pax vere fracta violataqꝫ
ac mortua facietenus reuixerit: cor detenus an hoc etiam sit. a
multis non sine magna ratione vertitur in dubium. Te enim
noctes atqꝫ dies procurante o sathana adeo iam mūdus impra
uatus est fere totus atqꝫ in maligno positꝫ ꝑ nūc vel maxime
iuxta gloziosam ouidiꝫ poete sententiā vere possum hoc dicere

Diuit ex rapto non hospes ab hospite tutus. nō socer a genero
rara est quoq; gracia fratrū. Imminet exicio vir coniugis: illa
mariti. **L**urida terribiles miscent aconita nouerce. **F**ilius ante
diem patrios iquiri i annos. **V**icta iacet pietas. et virgo cede
madentes vltima celestium terras astra reliquit. **D**eus bone q̃
id vere sancteq; michi dictum videtur. et q̃ id cupide nunc q̃
altius latiusq; dissederem. nisi quosdā mundi huius redtores seu
princeps formidarem. **N**eq; enī exigua res est feda illoz facta
attingere. quibus vt voluntas pessima: sic ptās maxima. et
flagiciozum omnium impunitas in penam humani genris data
est. **Q**uotidie enim videmus vt ait crisostimus ledi q̃ plurimos
opprimi affligi cum ōni iuria humiles et infirmos a potētib;
et fortibus. et paupiores a ditioribus inuadi. **E**t sicut nō est
possibile numerare fluctū maris: ita nec hī qui affligūt possūt
numero conprehendi. **Q**uibus neq; leges vllē subueniunt. neq;
iudicium metus. neq; vllavis alia morbum hunc potest ac p̃
niciem cohibere. hec crisostim⁹. **A**t vero tales quanto potenci
ores in malis perpetrandis fuerint i hoc seculo: inpenis quoq;
luendis potiores in alio erunt. **Q**uare? **Q**uia scriptum est. **P**o
tentes potenter cruciabuntur. **S**ed mecumprimo nolēs quicq;
aut loqui aut scribere i eos qui possunt p̃scribere. **P**ostre
mo ad id venio o belial q̃ tanta nuper ancille mee carni ceto
risq; tuis sequacibus amara bona et dulcia spondebas mala
Magnum te esse et dapilem bonorum largitorem iactitas: sed
nullus es. **V**alidum te esse et potentem inimicorum vltorem
p̃dicas: sed debilis p̃fecto es atq; infirmus hostis qui nisi vo
lentem vincere nescis. **E**x te namq; nichil oīno potestatis vel
imperij in homies habes: qui nec in porcos nisi iussus i trahere
potuisti. luce. viij. quanto minus in homines. **E**t cristo dū ad
uersus eum bellaturus deserta campi cū signis erectis. cū appa
ratu. cū tubis ifernalib⁹. et potestate tua quā tamaxia igress⁹ es

mitte te deorsum dixisti. tu deorsum non misisti. mathei. iij.
In me si nō do: quicquid nō habes. **U**t ego cristianis iniciata
sacris religiosissimam cristi professionem intrans. tibi tuisque
operibus ac pompis renūciaui omnibus. **I**mpresentia quoque
ne me forte alienatā putes. etiā atque etiā voce tibi cordeque
renūcio. detestor. renego. despicio. **S**acrū vero baptismi laua
chrū quod olī etate paruula fide suscepi nō propria iā nunc me
suscepisse ratifico. gaudeo. leto. approbo. **E**t quia temptare
incipiens paruus adhuc in me es ac debilis hostis ideo quātū
in me est super te basiliscum ambulo. te leonē conculco. teque
draconem quantū possum iterimo. **S**criptum est enim. **Q**um
paruus hostis est interfice. nec eū crescēdo vires acquirere
sine. **T**e quidem ne me temptando. et prauas suggestiones
offerendo sepe et multū inquietes vitare non valeo: sed ne
temptatione vincas. diuina fauente gracia prohibebo. **Q**uē
admodū volitare auiculas circū domū meam impedire nūc
possum: at nidificare maxime. **Q**uatuor vt ait bernardus sunt
dominorum genera quorum subesse imperio in hac vita suademur
mundus. caro. demonia. et deus. **C**aro suis largitur assecclis
momentaneā voluptatē. mundus transitoriā sublimitatem
demon perpetuā calamitatē. et deus interminabilē felicitatē
Confer adinuicem o homo. et pondera tam diuersa variaque
obsequiorum premia. **S**i voluptate attraheris. animaduerte quod
momentanea est. **S**i mūdāna sublimitate alliceris: transitoria
est. **S**i te vero dyaboli perpetuitas inducit calamitosa est.
Ad deum ergo conuertere qui felicitatem daturum se nobis
eternā atque infallibilē repromittit carnis ac mūdi. scilicet et dya
boli quod maxime promissa donaque reiciens. **B**landa equidem sunt
ac dulcia horū trium in hoc seculo dona: sed in futuro esse di
noscunt mirra felleque amariora. **F**orinsecus apparent sensibus
hūanis: placida intrinsecus aut sunt veneno aspidō confecta

Hinc latini fulgor eloquii virgilius sub honesta quadam metha
fora ad insipientes ut pueri terrenorum amatores quod alta voce
inclamat ita dicens. Qui legitis flores atque humi iacētia fraga.
Fugite o pueri fugite hinc: latet anguis in herba. **E**xempla de
hoc habemus quod plurima. vnum vero et illud precipuum quod domino ab
re in fine huius defensoris forsitan collocabimus. de persepia cereris filia
que dum veneri et aliis sociata nymphis in vallibus ethne legēdis
floribus operam dat: a plutone rapta atque ad inferos deducta est.
Attēdite o mortales attēdite. attēdite inquit quod non caro animas: sed
anima et se et carnem perdere potest. Nolite igitur o mortales
nolite carni magis obedire quam anime. nec terrenis magis in
hiare quam celestibus. Nolite inquit terra fieri. ne et cibus dyaboli
sitis. Quando enim serpenti dixit deus. terram manducabis:
peccatori dixit. cibus dyaboli es. Non sitis ergo terra si non
vultis manducari a serpente. Talis quidem es o homo: qualis
est dilectio tua. Si terram diligis: terra es. Si mundum diligis
dyabolus es. Si deum diligis: non audeo dicere deus es. sed audi
psalmistam. Ego dixi dominus estis et filii excelsi omnes. **Q**uod fina
lit dicitis o belial quam in hoc mundo felicitatem seu miseriam habet
homo. in futuro etiam non defuturam. illud virgilianum eneidos
vi. inducens. Que gracia currum armorumque fuit viuis. que
cura intentes pascere equos. eadem sequitur tellure repositos
Hoc si vis et illud ovidii mutacionum libro quarto. Errant
exangues sine corpore et ossibus umbre. Parsque forum celebrat
psalmi tecta tyrani. Pars alique artes atque imitamina vite exercet
alia parte sua pena cohercet. Verumtamen audi etiam quid tandem super hac
re sentiat ipse ovidius virgilio quoad hoc. ymmo et sibi metipso
contrarius in illo non poetico non scurrili. sed diuino magis quam
humano de vetula libro tercio sic dicens. Nec me quorundam
deterrēt opinio vana qui dicunt animas apud infernalium regna
exercere quod hic exercuerunt. quia verum si foret hoc: non

exiliū fugerem moriendo. Dñ melius. Quod se dixisse redar
guar illud: nō fuit hoc quia sic sentirem. sed quia vulgo cum
loquerer: vulgi decreta tenere volebam. HELIAL. Magnā
profecto et nescio qua nisi subterfugij causa digressionem ad
mirabilem quidem et magno doctore dignam habuisti. Sed
age ad rem redeas. et dicito michi o anima. Quid cause est.
quid ve obstaculi. q̄ sicut olim fieri solebant: amodo nō fiūt
in tua lege miracula? An quia tui sit abbreviata manus aut
debilitata legiferi? An et quod magis reor: quia vos ipse deus
et legifer vester sola voce solisq; labijs. non corde non opere
cristianos. vel principum vestrozum ambitioni. inuidie. se-
uicie: vel sacerdotum vestrozum luxurie. vanitati. auaricie:
vel populanū detractioni nequicie. nimis inbiantiū culpa pro-
derelictis proq; oblitis habuerit? Et hanc suam olim caram
et delectam plenas antea ac perdulces vuas. sed iam sarmen-
tis impeditam nimis acerbis et graciles labruscas ferentem
vineam incultam quidem ac desertam. michi amputandam
vindemiandamq; reliquerit? ANIMIA. Nulla harū queuis
causa huius esto belial: sed ea potius quam supra si me au-
dire voluisti tetigi. quāq; maxim⁹ ille tum doctoz tum pastoz
gregorius in sua quadam omelia refert. Oricolam quippe nō
semper vt longe antea dixi fruticem clepsedrare oportet.
HELIAL. Cur inq̄ etiam nunc miracula illa que predicas
facta esse: non fiunt? ANIMIA. Si tibi gregori⁹ auctori-
tas ac ratio non sufficit: augustin⁹ saltem ratio verbaq; ista
sufficiant. possem inquit dicere necessaria fuisse miracula
priusquam crederet mundus. ad hoc vt crederet mundus.
Quisquis vero adhuc prodigia vt credat requirit: magnum
est ipse prodigium qui mundo credente non credit. hec au-
gustinus. HELIAL. Sed miraculorum nonnunq̄ operatio
plerosq; ab eusebia in ydolatriā: a veritate in errorem traxit

ANIM. Tuorum videlicet que falsa sunt: at verorum mīme
Ex falsis enim ut ait phūs verum aliquando sequitur: sed ex
veris nō nisi verū. Hinc richard⁹ parisiensis doctor admodū
egregius non minus deuote q̄ suauiter ita scribit. O deus vni
uersum tuis orbem miraculis conuertisti. antiquam abrogasti
legem. et vetera recentibus obruere sacrificia voluisti. Quod
non alias certe q̄ ex tuorum mirabilium virtute effectum est.
Hinc nos tamen falsos et fallentes. seductos quoq; et seducētes
tue fidei emuli impudenter nimis atq; inuerecunde garriunt. Si
falsi igitur. si seducti a tuis miraculis sumus: a quo seducti nisi
a te domine deus sumus? **BEZ.** At saltem ut princeps ipse
turcorum cuius in tuos victorias ac triumphos memi. suisq;
similes et salui fierēt. et tuā in pace gentem linquerent: signorū
iam et prodigiorum choruscacio q̄ oportuna foret. **ANIM.**
Si miracula signaq; glorioſa turchis ut alijs nationibus deus
pro nostra lege suo tempore non fecisset. Si cristi discipuli per
omnes sparsi mūdi angulos nō fuissent. Si legem hanc turchi
et sui similes non suscepissent. multisq; annis non obseruassēt
Si deniq; se iacētes itenebris illuīari. et sacrū euāgeliū denuo
sibi anūciari pmitterēt: nōnulla certe foret hec tua argumētacio.

**De mirabili orbis conuersione ad cristum. de sedis et legibus
et. de comparacione earum adinuicem. Dialogus quartus.**

BEZ.

Orbis igitur conuersionem ad cristi fidem quam
memoras per apostolos et reliquos primitiuos
tuos olim factam: a mirozum effectione operum et
non ab astutia et calliditate humana factā fuisse
o anima putas? **ANIM.** Non utiq; velut ambiguum puto
sed id potius verum certumq; firmiter ac indubie credo. **BEZ.**
Et an conuersionē istā illā esse existimas de qua scribit

ysa. ij. Conflabūt gladios suos in vomeres. et lanceas suas
in falces. Illam quoq; de qua in eodem. capitulo. xi. dicitur
In diebus illis habitabit lupo cum agno. et pardus cum
edo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur. et
puer paruulus minabit eos. ANJMA. Etiam. BEVJAL.
Attamen illud contigisse nusquā adhuc aut in tua. aut in
hebreā. aut in alchorana lege compertum est. ANJMA.
Non omnia que scribuntur a prophetis o belial sunt lit-
terali sensu intelligenda. Alioquin ipsemet ysaias non ho-
minem saluatorem. sed cornutum quadrupedem expectaret
cum ait capitulo. xvi. Emitte agnum domine dominatore
terre de petra deserti ad montem filie syon. BEVJAL.
Et quomodo queso te ad predicationem paucorum et sim-
plicium ac pauperum cristianoꝝ tot sibi cristus ubiq; po-
pulos acquisisset nisi eos mira interiori sapientia repleuiss;
exterioribusq; verborum rationibus. atq; eloquentie gra-
tia insignisset? Sicut enim in ipsa rethorice fronte tuus
cicero meminit. Nemo nisi sapientia admodum atq; elo-
quentia peditus homines a iocunda sua consuetudine
que presertim iam nature vim optinet propter vetustatem
conuertere. et ad diuersas rationes vite traducere posset.
Quo autem difficiliora videntur ac sublimiora cristi pre-
cepta: maior eozū predicatoribus discretio atq; eloquentia
conferenda erat. ANJMA. Assentioꝝ vtq;. Nam nichil
verius ac magis consentaneum rationi. q̃ q̃ optimis tum
scientie tum eloquentie munirentur armis quozum predi-
catio ad vniuersum cōuertendum orbem destinata erat vt
cum fiducia verbum omnibus predicarent. Quos et ipse
cristus dum mittit confortat dicens. Cum fueritis ante re-
ges et presides nolite cogitare quomō aut quid loquamini
Dabitur enim vobis in illa hora quid dicatis. Mar. xij.

Verumtamen eloquentia ac sapientia hoc agere sole absq; ope
ribus miris non sufficebant. tanta erat et tantū iueterata mūdi
peruersio. **Cui** etiā conuersio tanta tamq; admiranda extitit
vt tullianam prozsus ac demostenis omniumq; tam grecorum
q; latinoz facūdia. salomonis et sibillarum. platonis ac ceteroz
phozum sapiēcia defecisset: nisi potiozem sibi locum virtutes et
miracula vendicassent. **Quis** enim queso intollerabilem grecoz
superbiam atq; inuidiam. insatiabilem romanoz avariciam
galloz. germanoz. angloz. cetrozūq; occidentalium
luxuriam. ebrietatē. petulanciā: ad humilitatem. frugalitatē
castitatem. sobrietatem. et ceteram vite rectitudinē absq; mira
culis conuertisset? **Sed** hec olim facta sunt i primitiua ecclesia
Olim siquidem olim cristi vicarij eiusq; discipuli sancta ipsius
vestigia imitantes signis choruscantes et virtutib; degentes
sub quadam paupere vita suis predicationibus atq; operibus
miris et vita sancta orbem fere omnē a tue o belial: tyrannidis
iugo ad suam doctrinam pariter et vitam conuerterunt. iniquā
tuam ledere ptatem. et terrificam tui principatus offendere cru
delitatē non verentes. **Illo** namq; ipso tēpoze pauca recipiebas
a mundo tributa o belial. nec concursu solito cateruatī ruebat
ad tui baratri limina animarū flebile vulgus. sed via decliuis
et lata que ducit ad mortem sine vllō strepitu manebat paucis
ad modū miserozū gressib; conculcata. totusq; tua vacāte curia
vlulabat infernus gemens anxius spoliatus. **Ducebant** hñ pri
itiui apli et reliqui eozum sequaces. factozes quidem verbi et
non auditozes vel prolozozes tantum humilem ac aspiciabilem
et inopem vitam in continuis laboribus erumpnis ac psecuci
onib;. **Vos** autem o moderni ecclesie rectozes ut plurimum nō
sic. **Venenum** diu est q; effudit iste dyabolus i ecclesia: iā estis
iflati **BEVJAL**. **Vera** igit miracula vt ex verbis tuis accipio
in et pro sola tua lege retroactis iam seculis facta: et non alias

arbitraris: ANIM21. Ita sane arbitror. HEL212. Solam
ergo ipsam tuam legem deo gratam o anima. solam immacu-
latam et non aliā existimas: ANIM21. Solam. HEL212.
Nullāq; prozsus aliam legis noīe dignam censes: ANIM21
Nullam prozsus. HEL212. Et nullam nisi in ea salutem in-
ueniri posse autumas: ANIM21. Etiam nullam. HEL212
Hebreorū vero legem digito dei scriptam qua fronte quaq;
fiducia dampnare audebis: ANIM21. illa quippe nostra est
et ea quidem bona: sed incompleta. Complementū vero suū
est cristi euangelium. HEL212. Quid cristi euangelium?
Addere siquidem legi mosaice euangelium quid aliud queso
est q̄ legē aggrauare? Sunt enim aggrauantia additamenta
omnia. Consilia insup euangelica grauiā sunt: at sacramenta
grauiora. Et tamē euangelifer tuus cristus ait. iugum meum
suaue. et onus meum leue. math. xi. Quid isto magis contra-
rium esse potest. igitur si discordantia hec accordare. si has
explicare ambages. et hīs te eripere laqueis potes: magnā
profecto dederis huic certamini pacem. ANIM21. Moyfi
precepta. cristi cōsilia. p̄mmo leuia faciliāq; omnia nolentib;
pergrauia quidem sunt ac difficilia valde. Legisti ne comicos
affri therenciū libros. nulla inquit res tam facilis est. quin
difficilis sit quā inuitus facias. Hoc ad primum. Quod vero
di cis grauiā esse additamenta omnia fasum est. euentum
est. Sunt enim additamenta plura que nedum nō sunt gra-
uia: sed plurimū quoq; afferentia leuitatis. HEL212. Que?
ANIM21. Vela in nauibus. rote in curribus. penne in vo-
lucris. Sic cristi euāgeliiū mosaice legi additū cristianozū
animas vt sursum volare queant diuina virtute alleuiat.
quod minime lex mosaica sola prestare poterat. HEL212.
Arabum quoq; legem vnissimū et absq; socio deum coli iuben-
tem nullam dices: ANIM21. Non modo nullam sed fictam

sed ridiculam. ineptisq; et fabulis ac scurritatibus plenam. et
dei blasphemam dico. **HELIAL.** Que vnū et absq; socio deū
predicat: tu blasphemā dicē nō erubescis? **ANJMAL.** Que deū
finitū. vtpote corporeum. man⁹ ptēs caput. et reliqua mēbra
habentem. que diuinam prouidenciam nichil ista curare bassa
que deum peccatorum omnium causam esse. que celum ex fumo
factum. que celestes angelos ex flāma ignis creatos. et peccare
et morituros esse. malos vero angelos per alchoranū saluādos
que humanas animas portionem anime dei. plura quoq; alia ab
sona. et celse derogantia maiestati ponit: qualiter excusari a
blasfemia potest? **HELIAL.** Que virtuosos in paradiso. vicio
sos ī baratro locat: lex illa deo digna nō censebit? **ANJMAL.**
Neq; hoc satis est. Venos enim bone locari. malos male perdi
omni sede omni legi cōe est. In hoc tamē et ipsa turpiter errat
que sumam hominis beatitudinē in voluptatibus vt ī cerere
potu et venere. multaq; alia nō dicā deo. sed nec sapiēti homiē
digna tradit. **HELIAL.** Perpetua tamen paradisi gaudia
machomet⁹ ī suo alchorano describit. **ANJMAL.** In alchorano
perpetua sed tantum carnalia promittuntur bona. Euangeliiū
vero promittit āgelisozmitatē. homiēs scilic; cōformes futuros
angelis nichil habentibus carnalitatis. Quid corporale optari
quid concipi in hac vita potest. cuius desiderium non vilescit?
Omnia quippe corporalia vilescunt: sola intelledualia nunq̃.
Comedere bibere luxuriari et hmoi que paradisi gaudia arabib⁹
sunt. et si aliquando quidem placent. aliquando etiam displicēt
ac instabiliter se habent. Scire autem et intelligere atq; oculo
mētis intueri veritatem semper placet. Et quāto plus senuerit
homo tanto magis ista placent. et talium quanto plus hūerit:
eo magis feruor habēdi crescit. Si igit ī futuro seculo desiderii
oportet esse perpetuū et continuū. cibationem puoq; perpetuā
et continuā: non erit corporalis neq; carnalis. neq; sensibilis.

sed intellectualis vite cibatio. **P**reterea quāuis in alchorano
describitur paradisus habens vini pariter et mellis ampla
flumina. virginum quoq; multitudinem: plures tamen in hoc
seculo talia abhorrent ac vilipendunt. **Q**uo igitur pacto dici
istī felices poterunt: si assequantur in paradiso: que esse qui
nollent in hoc mundo? **S**cribitur in alchorano virgines in
paradiso pulcherzimas atq; nigras iueniri cum oculis haben
tibus albuginem albissimum et magnum. **Q**uis gallus. quis
ptalus. aut germanus quantumlibet in heri luxu perditus
tales in hoc seculo: in futuro vero longe minus appeteret. **A**l
choranus insuper concubitus et cetera carnis delectabilia in
templis fieri aut mesquitis prohibet. **E**rgo mesquite. quod
nec ipse machometus diceret. sunt paradiso sandiores. **B**ruto
rum est. non hominum heccine humana fida q; tradicio. **N**em
pe vt ait boeti⁹. **S**i voluptates beatos efficere possent: nichil
cause est quin pecudes beate dicerentur. **N**on sic profecto est
de nostra sancta atq; immaculata cristiana lege. **N**anc enim hu
mana subtilitas non adinuenit. nec ratio repperit naturalis.
nec fluxit sapientia ista de terra. sed celitus ē infusa. diuinitus
reuelata. per signa etiā ac prodigia innumerabiliq; miracula
soli deo possibilia copiosissime ac certissime confirmata. **M**a
chometus insuper legis sue tam absurde latoꝝ ausus immane
nephas se dei prophetam ac nuncium falso dicere. non est aus⁹
dampnare euangelium: sed laudare potius. dans intelligi feli
citatem ī eo promissam non esse illa corporali inferiore. **H**oc
enim docti apud eos et sapientes verum esse non dissimulant
Etei arabs auicenna p̄clar⁹ vir ingenij multo preferendā iudi
cat felicitatē intellectuāle fructiois dei et veritatis. felicitati in
lege arabū descripte ī qua tñ nat⁹ 2 ipse erat. **S**ic plato. sic aris
totiles. et reliqui sapientum existimant fere oēs. **BEZV. O**
anima tu iueheris in alchoranū deo mēbra attribuentē corpea

sed inuehere potius in tue fidei symbolū. vbi fili⁹ ad dextram
 sedere patris voce libera profitetur. Nunquid enī deus pater
 habet latus dextrum aut sinistrum veluti copora? **ANIMM.**
 Nec nos hoc de deo patre sentimus. Nulla enī forma corporis
 deus finitur atq; concluditur. Sed dextera patris vt ait aug⁹.
 est beatitudo perpetua que sanctis datur: quēadmodū sinistra
 eius recte miseria perpetua appellatur. Dextrū namq; habere
 aut sinistrū. dēfari ac rarefcere. cōtrahi ac dilatari. ī minucias
 dēteri. et grandēfcere in molē nō nisi corporis est. Longe enim
 aliud est anīe natura q̄ corporis: quāto magis dēi qui creator
 est et anīe et corporis. Non sic deus a nobis dicitur membra
 habere corporea quēadmodū nos: Nec sic dicit̄ implere mūdū
 velut aqua. velut aer. velut ipsa lux. vt minore sui parte mino
 rē mūdi impleat partē. et maiore maiōr. Nouit vbiq; totū eē: et
 nullo cōtīeri loco. Nouit veīre nō recedēdo vbi erat. Nouit abire
 nō dēserēdo q̄ venerat vt ait aug⁹. **BEVLIV.** Si nō est a deo lex
 sarracēnica: quō tot ac tātas populorū turmas ad se. totq; hoīm
 legiones traxit? **ANIMM.** Vis scire breuiter? Licētia viciorū
 creuit lex sarracēnorum. vt ait pius pontifex nuper maximus
 Vis scire vltērius quomodo ad predicationē machometi et sui
 instructoris sergij: tā breuiter et tā facile sarracēni a cristiana
 religione sunt auersi. Reuoluantur cronice veteres. legantur
 ānales historie: et quod dictura sum verū certe atq; idubitatū
 reperies. Paulo anteaq̄ machometus nasceretur. arabia et siria
 longis ātea seculis cristianis iniciate sacris ab ea fide nemine
 cogēte: sed sola sua prauitate ac perfidia recessere. Sed assumpt⁹
 ad imperiū heraclius princeps cristianissim⁹ armis et brachio
 forti apostatas huiuscemodi. veritatem quam pri⁹ susseperant
 et quam postea abnegarant denuo resumere. cosozoe rege eorū
 interfecto compulit. Ut heraclio cesare sublato e medio. vel vt
 alij dicunt senio confracto: callidus surrexit machometus. Qui

vt diues ex paupere. vt princeps ex vili mancipio. vt imperator ex mercatore fieret: ridiculam certe et scurrilem legem. partim ex vetere partim ex nouo testamento. partim vero ex fabulis et anilibus nugis confinxit. **L**axauit habenas veneri hoc primum. quodq; hominibus illius terre placidum esse nouit: pro lege celitus ei reuelata instituit. se prophetam magnū et dei nuncium fingens. **H**oc itaq; modo rudis ille atq; indisciplinatus populus qui paulo antea vt iam dixi absq; propheta et dei nuncio leuiter sese auerterat: tunc multo quidem leuius ad vocem machometi se et prophetam magnum. et dei nuncium. et nisi in virtute gladii missum. et. xl. virozum fortium genitales se habere vires mentientis: auersus est. **N**ec magnis ad hanc rem persuasionibus. seu artificiosa elocutione opus erat: quandoquidem iam animi eorum persuasi. et cristiani inuiti facti erant. **U**na igitur infecta regio infecit aliam. et ista illam. et illa deinceps ex finitimis regionibus multas. **I**nstar ardentis parietis totam sepe viciniam concremantis. aut veneni mortiferi contacta ab eo omnia sedulo inficientis. **BE**
VLJAL. Sed extensior multo est sarracenorum q̃ tua secta. hinc plurimorum iudicio dignior multo atq; excellentior reputatur. **ALJMA.** Sed homines teste aristotile vt in pluribus sunt mali. vt in paucioribus vero boni. **V**is aliud. **S**apiens in ecclesiaste capitulo. i. **P**eruersi difficile corriguntur. et stultorum infinitus est numerus. **G**regorius vero dicit. **A**d fidem plures veniunt: s; ad celeste regnū pauci cōducunt. **P**leriq; enim dñm vocib; sequuntur: sed moribus fugiunt. **E**t virgilius. **P**auci quos equus amauit iupiter. **O** miser peccator ingrata tibi omnia: tibi vero o belial et tuo infernali regno valde grata annuncio. **BE**
VLJAL. Sed dicet forte aliquis. **N**ō credo p̃dictis testib;. qz forsan vt hoīes locuti sunt. **ALJMA**
Increati saltē veritati credat ī suo nobis euangelio sic dicenti

Multi vocati pauci vero electi. math. xx. Et iterum. Intrate
per angustam portam. quia lata porta et speciosa est via que
ducit ad perditionem. et multi sunt qui intrant per eam. math.
vii. O miser peccator. quod mala inquit tibi noua annuncio. Tu certe
malles quod dicerem omnes saluandos: ego non possum. quia veritas
contradicit michi. Igitur o belial si lex saracenica eo censenda
est melior quia extensior: consequens est malos bonis. et stultos
sapientibus fore meliores. **HELIV.** Multi inquit saraceni: sed
christiani in respectu eorum sunt pauci. Ergo saraceni potiores
ergo et meliores: **ANIMU.** Quid multitudinem naras. Mul
titudo ut ait cicero non vincit: sed paucitas bene ordinata. Cui
dicto applaudit quod de leonida thebano alexandride filio tradit.
Nam cum eidem egressuro ad bellum. suorum aliquis dixisset. O
leonida aduersus multos cum paucis dimicaturus sic ades. Si
me inquit multitudini fidem habere existimatis. nec ois grecia
satis est: si autem virtutibus. vel hic numerus satis est. **HELIV.**
ANIMU. Legem inquit machometi tota fere asia. totaque affrica. et pars
europe magna tenet. Ea igitur secta multo extensior et multo
populosior exstat quam aut tua aut hebreica aut queuis alia secta.
ANIMU. Non quod veri aliquid affert: sed quia multos popu
lares ut dixi nomine voluptatis inuitat. Nemo enim non in
vicia promptus est ut ait lactantius. **HELIV.** Non est macho
metica lex que disputationi subiaceat. In arabia ortum habuit
que paruo principio quantum creuerit vides. Egiptus huic legi
addita est. et syria. et mesopotamia. et libia. et numidia. et mau
ritania. et pars magna hispanie. et diues asia. et docta grecia
cum forti tracia. et nobili macedonia. Sunt et alie quam plurime
regiones sub imperio dicte legis que armis non verbis ut tua
quesite sunt. **ANIMU.** Si armis: ergo violencia. Nos vero
neque armis neque verbis: sed operibus miris ut iam dixi quesita
est. Dixi etiam supra o belial cur ipsa lex arabica in tantum creuerit

Plebis voluptas allexit. **HELIAL.** Si non esset lex arabica
vera non dedissent superi successus eius imperio tantos. Amat
eos deus. et legis odorem sentiens congratulatur et sternit iter
victorijs suis. **ANIM.** Non q̄ amat eos deus victorias in
nos plurimas habent: sed quia forte nos propter vicia nostra
plurima non amat. Vultq; ipse suo more temporaliter malos
punire per peiores. quos tandem. vt pater correctricem fili
virgam. in ignem eternum proiciet. **HELIAL.** Victorias in
q̄ plurimas sarraceni habuere in vos. Ergo meliores vobis
ipsi sunt: aut saltem feliciores. **ANIM.** Fuerunt etiam ali
quando victi. Parua cristianorum manus suas ingentes copi
as apud confluentes sanum et danubium paucis ante annis
deleuit. Sed non his argumentationibus stat nra fides. Vici.
fudi hostes. imperium teneo. Si sic licet arguere. vera fuit ab
alexandro tot victorijs illustrato et sub eis successoribus reli
gio qui regnauere imperio armis quesito. Vera etiam roma
norum fides vsq; ad priorem constantinum qui orbem sibi fer
ro subiugarunt. et omnes domuere quas adire gentes. Sci
mus tamen et alexandrum et eius heredes. et romanos. et qui
sub eis erant. iudeis exceptis ydola coluisse. Ergo et deos eo
rum recipiemus. et veram eorum religionem fatebimur. quia
vicerunt. Absit vt propter victoriam meliorem esse credamus
religionem victorum. Sic enim fatendum esset omnes qui to
tiens vicerunt hebreos melius de eo sensisse q̄ ipsi victi. Qd
neq; tu dices neq; tuus quem sustines machometus. qui de
fensionem sue tradicionis totam in armis collocat. et omne ge
nus ratiocinationis effugit. O pessimum signum et maximum
iniquitatis indicium. Lex ista ymmo perfidia ista atq; insa
nia falsa ab armis incepit. armisq; tuetur et gladio. Non sic
humilis et vera cristi religio. Incepit enim a paupertate et
ab humilitate. concomitante virtute miraculorum non gladij.

Cuius rei gratia. ut est apud iohannē caplō. x. cum indei cristū
rapere in regem vellent: fugit ab eis. duo nobis salubria docu-
menta relinques. vnum fugiēdos honores ac dignitates: aliud
appetēdos labores ac tribulationes huius seculi. Fugit enim
spreuitq; regale sceptrum quesitus in regem: quesitus autē ad
passionem nō fugit. ymmo se querentibus vltro obtulit. et pro
ipsis in cruce pendens misericorditer exoravit.

De vera et falsa religione. probatio qd dē est. et qd vnū et non
plures. et quō querēdū seu iūestigādū ē dē. Dylog⁹ quintus.

BEVLX.

Quam ergo ipsam quā defendis cristianā religionē
ceteris omnibus quasi nulle essent preponendam
ut video arbitraris o anīa. religione tamē gloriā
sua ut aiunt vera. tum hebrei. tum arabes. tū reliq;
totius orbis innumera gentiū turba. ANVM. Religio optiā
ac perfecta vna est super cristi nomen superq; petram firmissi-
mam fundata. Relique omnes supersticiones vane. et deuia.
et errores sunt. quibus iter paratur ad inferos atq; ad mortē.
Et quot putas quantiq; viri huius vere religionis inopiam
miserabilem passi sunt. cunctis in rebus alijs altiores: Habent
illi quod eternum gemant: habes tu cristiane vnde gloriē et
gaudeas. nō in te quidem. sed in eo qui te summa in re tāto ma-
iorib⁹ preferre dignat⁹ est quo nil maius tibi vel melius tribui
poterat i hac vita. De quo loqui aliquid vltius nō grauarer
nisi res ipsa celesti lumine plena fere iam omnibus nota esset
BEVLX. Pīa sacris iniciantur et ali⁹ in religione sua. sicut
et tui iiciantur in tua. ANVM. Pīa sacra huius religionis
sunt tantūmodo: reliquarum omnium sunt furores. ritusq; sacri
legi. Neq; tamē iiciatum esse sufficit. Maius est forte qd putat
huiusmodi negocium. Non enim deum nosse satis ē. quod et

tu et reliqui demones faciunt qui oderunt. **A**mor et cultus
exigitur his ex rebus constans que utinā tam bene imple-
rentur ab hominibus quā sciuntur. **C**ustodi autem bene hanc
qui quis habes religionē ab erroribus a negligentia a pec-
catis. et bene profecto atque optime tibi erit. **A**ffirmat enim
trimegistus hermes ut ait lactantius eos qui cognouerunt
deum atque honorarunt non tantū ab incurſibus demonū tutos
esse: verum etiā ne fato quidem teneri. **U**na inquit custodia
pietas. **E**tenim pius homo neque demoni pessimo. neque fato
subiacet. **D**eus namque liberat pium ab omni malo. **N**empe
unicū atque solum bonum est hominibus pietas. **Q**uid vero
sit pietas alio in loco ostendit his verbis. **P**ietas enī scien-
tia dei est. **E**andemque sententiam asclepiū in sermone quodā
latius explicasse confirmat. **V**ides ut cōstātissime duo pagani
nostrā circūvolant veritatē. **T**anta est veri vis ut linguas
sepe hostium ad se trahat. hec lactantius. **HELIX.** **Q**uid
vero quod ipsa arabū lex siue religio vnissimū ut dixi supra et
absque socio: tua vero vnitrinū deū coli atque adorari imperat.
ANNA. **E**t nos quoque vnissimū ut sic loquar pmo et
simplicissimū fatemur deū. nec ullū proorsus deo sociū qui vnus
ac solus deus. vnus ac solus dominus. vnus ac solus altissimus
est: tribuimus. **I**n deo namque est indiuisibilis vnitas. et in-
sociabilis pluralitas ut ait ancelmus. **E**t licet nos cristiani
quibus auctore iheronimo nichil felicius psonalē in diuinis
trinitatem ponamus: non tamen adeo hebetes sumus ut igno-
remus in deo veram esse vnitatem propter eius simplicitatē
immutabilitatem. singularitatem. et propter vnitatis create
similitudinem. **N**am sicut vnitas a nullo descendit numero.
sed omnis pluralitas ab eo defluit: sic deus a nullo. et omnia
ab ipso tanquam a primordiali diriuantur exordio. **M**emimus
etiam eius quod sapienter ait perallegatus hermes trimegistus

veterū phōzum doctissimus. **I**n supercelesti est vnitas. ī celesti
alteritas. in subcelesti pluralitas. **I**s vero trimegistus hermes
vt ait lactantius scripsit libzoz equidem multos ad cognitionē
rezum diuīārū pertinentes. in q̄b⁹ maiestātē sūmi ac singlāris
dei asseruit. Quē his deniqz nomib⁹ appellat quibus nos deū
ac patrem. **A**t ne quis nomen eius proprium requirat: anomio
esse dicit. eo q̄ nominis proprietate nō egeat ob ipsam scilic⁹
vnitatē. **I**psius hec verba sunt. **D**eus autē vnus. vnus autē
nomine non eget. est enim qui sine nomine est. deo ergo nomen
non est. quia solus est. **N**ec enim opus est q̄proprio vocabulo:
nisi cum discriminē exigit multitudo. vt vnāquamqz personā sua
nota et appellatione designes. **D**eo autē quia semper vnus est
propriū nomen est deus. hec trimegistus. **D**eus insuper vt ait
lactancius qui est eterna mens ex omni vtiqz parte perfecte
cōsummateqz virtutis est. **Q**uod si verū: vn⁹ sit necē est. **P**otestas
enim aut virtus absoluta retinet suam propriam firmitatē. hec
lactancius. **C**ui rōcinationi similis est ista que sequitur. **D**e⁹ est
excellētissimus. sed teste phō quod per excellentiam dicit⁹ vni
soli cōuenit. **I**git⁹ de⁹ vnus et solus est et nō plures. **M**emim⁹
insuper eius qd sapiēter super illud gen. iij. **E**ritis sicut dñ. a
petro damiani scriptū est. **E**cce frater si vis dyaboli grāmaticā
discere: discere deum pluraliter declinare. **A**rtifex enim doctoz dū
artem inobedientie nouiter condit: ad colēdos etiā plurimos
deos inauditam mundo dēclinationis regulā itroduct. **BELI**
24. **H**moī verba olim nostra. eritis sicut dñ. non modo nostra
sed eximij prophāz dauid. sed et ipsi⁹ dei verba sunt. **E**go dixi
inquit prophā dñ estis. **E**t in exodo ait ipse dominus. **D**ñs
non detrahes. **Q**uomodo igitur heccine verba falsa vel icōgrua
erunt. que tū a prophā. tum ob ipso viuente deo sunt prolata:
2423221. **H**oc nomen deus in sensu triplici a sacre pagine
doctozib⁹ cōiter accipitur. vere scilic⁹. participatiue. et abusiue

De primo habetur de utro. vi. Audi israel. deus tuus vnus est
De secundo scribit in psalmo. lxxx. Ego dixi dñs estis. De tercio
similiter in psalmo. xcv. Omnes dñs gentium demonia sunt. Quod
itaque habetur in exodo. Dñs non detrahes. et quod in psalmo
Ego dixi dñs estis. dñs id est diuini participatione quadam in-
telligendum est. Quodmodum et omnes intelligentie dñs appellant.
dicente platone. O dñs deorum quorum opifex paterque ego natura
quidem mutabiles estis: sed mea voluntate sic permanetis. dñs
inque participatiue solum et non per essentiam. quod quidem im-
possibile est. quia summum bonum plurificari non potest. **BEZII.**
Sic etiam intelligebam cum dixi. **ERITIS sicut dñs. AMMA.**
Requaque. Jam enim quia iussu erant prothoplausti: dñs utique
erant intelligendo ut nuper exposui. nichil ergo si sic intelli-
gebas eis tibi obedientibus accreuisset. **BEZII.** Plures
opinanti deos necio deum unum esse acute satis atque apposite
demonstrasti o anima. Omnino autem deum esse neganti quid
responderes? **AMMA.** Quod princeps philosophorum aristoteles per-
pulchre ait in sua monastica. Non oportet omne problema
nec omnem propositionem considerare: sed quam dubitat aliquis indi-
gentium rationis. et non pene vel sensus. Nam qui dubitat utrum
oporteat deum vereri. et parentes honorare vel non: pene indiget
qui vero utrum nix alba vel non: sensus. Error quidem iste
dubitare deum esse non modo insipientia est. sed insania falsa.
sed perfidissima dementia. Ait namque propheta in psalmo. xiiij.
Dixit insipiens in corde suo non est deus. Super quo verbo ait
augustinus. Nec ipsi sacrilegi et detestandi quidam philosophi qui puerila
et falsa de deo sentiunt ausi sunt dicere. non est deus. Ideo ergo
dixit in corde suo. quia nemo hoc audet dicere: etiam si ausus
fuerit cogitare. hec augustinus. Et ambrosius. Nemo inquit prudens qui
deum nescit. Denique insipiens dixit quia non est deus. nam sapiens non
diceret. huius ille. Que vero maior insania. quam furia intollerabilior

q̄ dicere illud non esse quod est causa omnibus vt sint. Cum
insano vero nemo solet phāri ad sui destructionem erroris. Ut
ait idem aristotiles. Magna profecto temeritas magnaq; et
bestialis obtusitas atq; inscitia est dubitare de fonte ex quo
apparet fluuius continue perseverans. Fonti namq; idēficienti
attestatur fluuij continuitas. et certum indicium creatoris est
continuus fluxus creaturarum. Augustinus quoq; ait. O phi-
losophe totum considerasti rerum ordinem: et non vis attēdere
q̄ mundus opus dei sit. Ydolum est opus fabri. si faber ydolo
sicut dedit figuram daret et cor: ab ipso ydolo faber adoraret.
Quod sequitur ait ambrosius. Sicut ex motibus et admīstra-
tione corporis animā quam non vides intelligis. sic admīstra-
tione totius mundi et regimine omniū creatorē phī intellexrūt.
Et gregorius q̄ longe supra allegatum est. Deus suo pntiali
esse dat omnibus rebus esse. ita q̄ si se rebus vel ad momentum
subtraheret. sicut de nichilo facta sunt: sic in nichilum defluerēt
yniuerſa. Cōcordat quod pulchre a quodam phō sentitum est
qui ait. Deus est anima mundi. Et alius item. Deus est spera
cuius centrum est vbicq; circūferentia vero nusq̄. Nec mirū si
deus. sane tamen intelligendo. sit anima mūdi. id est verum esse
ac purus actus dans ōnibus alijs esse. quare nō ex equo omīa
entia aiāt. Nam et ego non omīa mei corporis membra eq̄liter
animo. vni gustum. alteri auditum. visumq; alteri distribuens.
Rursum vero ambro⁹ his apertissimis rationibus deū esse luce
clarius ostendit. Creatura inquit facta est. et non est facta a
seipsa. ergo ab alio. illud autē voco deum. Qui si esset creatura
facta esset ab alio. et de illo quererē. Vel ergo est abire in īfini-
tum vel est dare deum. Secunda ratio. Omne mutabile cum
incipit esse habet aliquid inmutabile primum principiū existēdi.
Sed omne ens notum nobis sine corporeum siue spirituale est
mutabile. Necē est igitur ipsum habere primum aliq̄ existēdi

imutabile principū hoc autem dicimus deum. Tercia. nō con-
tingit esse vel intelligere in rebus bonū et meli⁹. nisi sit aliqd
optimum qđ sit causa bonitatis illoꝝ. Sed in rebus contingit
inuenire bonū corpus. et meliorem spiritū. Ergo oportet esse
aliquid optimum. et hoc dicimus deum. Rursus. vbi est dare
pulchrū et pulchrius est dare pulcherrimū. Sed in creaturis
est dare pulchrū et pulchrius. intelligibilia namq; sunt pul-
chriora sensibilibus. Ergo est dare pulcherrimū. qđ vocamus
deum. Sic igit̃ creature arguūt vnū primū imutabile optimū
et pulcherrimū principium. qđ est propositū. Facit optime qđ
ait augustin⁹ in libro de trinitate. Qui fecit magna: maior ē
qui fecit pulchra: pulchrior est. qui fecit bona: optimus est. Et
iterū. Deum verissime esse totus mundus clamat qui nō esset
nisi creatus esset. et qui hunc creauit deus est. Que omnia a sa-
lomone sapie. xij. his paucis explicantur sermonibus. Vani
sunt omnes homines in quibus non subest sciencia dei. et de
his que videntur bona non potuerunt intelligere eum qui est
Necq; operibus attendentes agnouerunt quis esset artifex. s; ^{aut}
ait ignem. aut spiritū. aut citatū aerem. aut girum stellaz. aut
aquā. aut solem rectores orbis terrarū deū putauerunt. Quoz
si specie delectati deos putauerunt: sciant quanto his dñs eoz
speciosior est. Aut si virtutem et opera eoz mirati sunt: intelli-
gant ab ipsis quoniā qui hec constituit fortia fortior est illis
A magnitudine enī speciei et creature: cognoscibiliter poterit
hoꝝ creator videri. hec ibi. CELIVM. Quid qđ prothagoras
qui et phīs et sapientissimus suo tempore habebatur dicere
erat solitus non liquere sibi an deus aliquis esset? ANIMA.
Que disputatio adeo impia iudicata est. vt ab atheniensibus
auctoz eius eiectus sit. et libri in quibus ea continebat exusti
Sed q̃s obsecro tam rudis tam demens. et tā insipies esse pōt
vt celū credat rcōre carere. et hāc pulcherrimā mūdī machinā

casu emeruisse. et oīa fieri fortuito. **Stultorum**: est hec assertio dicente propheta quod modo allegatum est. Dixit insipiens in corde suo non est deus. **H**moī enim dampnatissime secte legitur fuisse epycur⁹ grec⁹: similiter et suus imitator lucreci⁹ roman⁹ Quorum quia deterrima et pñciosa et falcissima erat doctrina libri eā cōtinētes fere ōnes diuina grā aut exusti aut suppressi existūt. adeo vt nec vn⁹ quidē tot⁹ toto in orbe reperiri queat. Scripsit enī sꝫ post epycurū dāpnat⁹ cū suo dogmate lucreci⁹ oīa fieri ex athomis. oīāqꝫ resolui ī athomos. mūdū quoqꝫ istū a casu. sed tamen p naturā factū. humanas aīas naturaliter in ipsa īfūdī cōrpora. et naturaliter emori cū eisdem. **A**pud īferos neqꝫ estus neqꝫ algores. pmmo nec ipsum infernū. nec campos elisios. nec quitqꝫ taliū: sed cōficta omīa et mēdosa et fabulosa existere. Sed ipse nimirū totus cum sua doctrina interiit. **Q**ue qꝫ falsa qꝫ reproba qꝫqꝫ absurda sit: demonstratum est supra: **BEZJAL**. Quare ergo si deus est o anima: videri ab homib⁹ vt reliqua entia non potest. **ANJMA**. Quare ego o belial quare tu. quare et reliqꝫ spirituales creature videri nō possum⁹ Quia spītuales sum⁹. et spītualia videri a corporib⁹ nequeūt subtili eorum natura corporeum superexcedente ituitum. Nam sicut īcreaturis quedā hominē minime sentiunt. vt lapis. quedā vero sentiunt vt canis. sic in ītellectuali creatura angelus bon⁹ et munda anima deū intelligendo videre atqꝫ agnoscere possūt Ipso attestante qui ait math. v. **B**eati mūdicoꝝdes. quoniam ipsi deū videbunt. Animalis autem homo qui terrena tantum sapit. nullomō que dei sunt percipit. vt ait apostolus .i. cor. ij. **BEZJAL**. Quo igitur modo potest intelligi deus. **ANJMA**. Per creaturam. Omnia enim que sunt bona sunt. Boni sunt lapides qui tātum sunt. Meliores his plante que sunt et viuūt His meliores bestie que sunt viuunt et setiunt. Meliores his homines qui sunt viuunt sentiunt et intelligūt. Sed his ōnib⁹

adhuc meliores angeli qui sunt viuunt intelligunt. et cum hoc incorporei sunt et mori non possunt. **R**ationalis ergo mens sapientia et pietate fulta per hunc discursum intelligit. qd hic vere deus sit qui omnibus esse. quibusdam sentire. alijs viuere. alijs intelligere tribuit. Et summum bonum desiderandū ab omnibus pculdubio hic est. **Q**ui vnus tantum deus credend⁹ est. et nō plures. vt supra deductum est. **E**tenim si duo vel plures essent: alter alterū. et ille istum potēcia excelleret. vtriqz igitur bonoz plenitudo deesset. amplius quicquid deus est: infinitum esse oportet. at duo parites ifinita esse non possunt. **R**elinquit ergo ex premissis nccio deum eē. et ipsum quidem solū atqz vnum esse. **I**n quo bonum omne simul sit. et nichil quod in alio ad sui perfectionem requiratur ei desit. **C**um itaqz non duo. nō tres. nō plures. sed vn⁹ dūtaxat deus ē: isqz plenitudo omniū bonoz. p̄cipiūqz et origo et finis oīs creature existat solus hic ē pura mēte colēdus. metuend⁹. adorand⁹. appetend⁹ inquirend⁹: et si recte querat pculdubio iueniend⁹. **BEZJAL**
Cum scriptum sit. **Q**uerite deum et viuūt aīma vestra. amos. v. **E**t iterum. **Q**uerite faciem eius semp. i. paral. xvi. **E**t rursus **D**eum nemo vidit vnqz io. i. **Q**uomō queri debet qui nō potest videri? **A**ut vbi queret q totus vbiqz esse affirmat? **ANJMA**
Per creaturā gradiamur. et i ipsa creatione queram⁹. si forte p ipsam creatorē iuenire merebimur. **I**p̄m enī reuera inueniēt qui eū fideliter querūt. **P**rimū dic michi o terra **N**un tu es de⁹ **N**on. s; creatura dei sum. **E**t quō ergo tam potēter tāqz efficaciter ex te pducis tot segetes. tot arbor. tot herbar. tot bestiaz tot lapidū. tot metalloz species? **C**ūcta h ex me pducit de⁹. **P**n̄ vero ex te surrexerūt tot vrbes. tot castella. tot meīa. **V**el vn̄ creuere sup te. tot populi. tot gētes. tot natioēs. tot lingue. **H**omines quidem deus ex me formauit. ipsi autē dono dei ingenio p̄diti maximas edificiorum moles ex me et super me erexerūt

Que vniuersa itereunt: et ego transibo. deus autē noster ieternū
manet. **O** mare tu ne igitur es deus? Nequaquā. **C**reatura nāq;
eius sum. Et qua ex te potentia tot belluarum. tot piscium.
tot auium. tot reptilium species genuisti. **H**ec omnia deus ex
me protulit. Et quō tuas procellas sic horribiliter in altū tollis
vel qua virtute oīa ad te fluia continue attrahis? **P**er me crea
tor omniū h̄ operat̄ deus. Dic tu vero aer. es ne deus? **M**inie. sed
creatura ei⁹. Et q̄ igit̄ virtute fulgura choruscationēs. tonitrua
vētos. pluuias. niues. grādies pruinas. cōetas. hallones etcetera
hmoī profers? **H**ec oīa de⁹ quō et quādo vult p me agit. **S**ed
nonne tu causa secunda es proxima quidem horum effectuum
atq; imediata. **S**ū equidē: sed causa prima de⁹ proximior causa
est atq; imediation⁹. **P**otior enī et proximior causa est scripture
vel edificij manus hominis. q̄ calamus aut securis. **Q**uēadmo
dum et de te s̄xte quarte pontifex maxime. et de quolibet alio
pontifice romano dici solet. **S**unt enī per vniuersam eccliām
varij spersi et distincti episcopi. quos ordiarios atq; imediatos
vocant. **C**um eo tamen stat q̄ romanus pontifex vt. primas
vniuersalis eccliē ac cefas. vbicumq; ipse fuerit. et quocūq; se
trāstulerit: oīm epūs. oīm ordinarius et quidem immediatus de
iure censendus est. adeo quidem vt nullus se ab eius potestate
eximere. seu forum ei⁹ declinare possit. de quo est textus et cas⁹
in terminis ī capitulo licet. iuncta sua glosa extra de fo. compe
et. xxi. di. in nouo. et caplo sequenti. **E**t qđ de prima causa et
sua preminetia dixi. satis inuit: aristotiles vt refert hostiensis
in summa libro primo titulo primo circa finem. **P**rima causa
inquit aristotiles est superior omni narratione. et ideo deficiunt
lingue a narratione ipsius. quoniam ipsa est super omnē causā
et non narratur nisi per causas secundas que illuminantur a
lumine prime cause. quoniam prima causa non cessat illuminare
suū causatū. et ipsa illuminatur a lumine suo. quoniam ipsa est

lumen supra quod non est lumen. hec aristotiles. **O** sol qui totum splendore tuo mundum illuminas. tuis omnes qui terras ignibus uris. qui longum metiris annū. omnia qui vides. per quem videt omnia tellus. et qui mundi oculus ab ouidio diceris: michi dicito. **N**onne tu es deus? **N**on. sed seruus et creatura eius. Ipse me tam rutilum et tam splendidum fecit. vt tu vides. Cuius rei gracia olim in sua quā in assumpto homine mortiferam passionem tulit. ego factura eius se meum factorem tam indigna patientem cernere non valens: hos radios. huncq; ad tempus malui splendorem abicere. et claudere quos debeo mundo oculos. q̄ hominis tam innocentis. q̄ mei conditoris tam nephandam atq; iniustam mortem cernere. **N**on numq̄ tamen homines te simul ac deus esses adorauere. teste virgilio in sua eneide sic dicente. **S**ol qui terrarum flammis opera omnia lustras. tuq; harum interpres curarum et conscia iuno accipite hec. **Q**ua igitur ratione si tu non es deus o sol: pro deo tamen a plerisq; hominibus adoraris? **E**t qua ratione homines stulti vt plurimū. vltro citroq; pariter stulti existūt? **D**etus hec fuit gentiliū insania. ydolatriæ hec fuit opinio. ne dicam rabies. diuinos michi exhibere honores. **Q**uonam vero pacto tāto fungi debeo honore. qui pars mundi existo: quo nec totus ipse etiā dignus est mundus. vt ait apuleius. **O** celum tu ne ergo es deus? **N**on sum deus: sed creatura atq; opus manū eius. **U**nde ergo producis tot preclara stellarum lumina quibus tua facies tam miro decorat scemate? **H**ec deus formauit sidera quib; me tam pulchro vt cernis artificio redimiuit. **E**go quidem mobile sum. ego volubile. et non secus ac terra cōcreatura mea transibo atq; resoluar. **D**eus autem noster in eternū permanet. **O** angeli. nū aliquis vestrum deus est? **A**bsit. **M**inistri namq; et nunchj ac precones dei sumus. et cum omni creatura eius imperio seruimus. et in eo sicut et vos viuimus

mouemur et sumus. Hic ubiqz est p̄sens. et totus quidem. et
tamen a solis. certi estote. inuenitur mundicordibus. **BEVJ**
2V. Ecce totam seorsum creaturam p̄curristi o anima. et quē
p̄fectum cedo sic faciēdo reportasti. **2VJ2V.** Multum. Jā
enim deum inuenire tandem potui. quem inter creaturas sic di
ligenter perquirendo non inueni. Cuncta enim que mente lus
trauimus creature sunt. tēporalia sunt. mutabilia sunt. Creator
autem horum deus est. et ipse quidem imutabilis. ipse eternus.
magis autem ipsa imutabilitas atqz eternitas. Qd̄ vero non
ociose in hoc discursu laborauerim: liquet ex verbis augustini
sic dicentis. **Tolle hoc et hoc. et quod relinquit̄ deus ē.** Et rur
sus. **Tolle hoc bonum. et illud bonum. et quod reliquitur sum
mum bonum est.** Intelligamus tamen deū cum eodem augustinio
quantum possumus sine qualitate bonum. sine quātitate mag
num. sine idigentia creatorem. sine situ p̄sentem. sine habitu
omnia continentem. sine loco ubiqz totum. sine tempore sem
piternum. sine vlla sui mutatione mutabilia facientē. nichilqz
patientem. Quisquis deum ita cogitat. et si nondum potest om
nino inuenire quid sit: pie tamen caueat quantum potest ali
quid de eo sentire quod nō sit. **BEVJ2V.** Quia vero difficillie
ac multum laboriose inuenitur cuius nescitur habitatio: si que
ratur abs te ubi habitat deus. o anima quid dices? **2VJ2V**
In sanctis suis habitat vt ait idem aug⁹. In templo iquit suo
habitat deus. videlicet in sanctis qui sunt templum dei. modo
scdm fidem ambulantes. et templum dei erunt aliquando scdm
speciem. qualiter etiam nunc templum dei sunt angeli. **BEVJ**
2V. Sed dicet aliquis. Anteq̄ deus faceret celum et terram.
āteq̄ faceret sanctos. ubi habitabat? **2VJ2V.** In se hītabat
deus: apud te habitat o quicumqz es iustus. et apud se est. Nō
sic tamen sunt sancti domus dei. vt ipsa subtracta cadat deus.
ymmo sic habitat deus in sanctis. vt si ipse discesserit cadant.

Opinari autem aut dici nisi stultissime nequit. spiritum sanctū
nō habere locum in nostro corpore quod totum anima nostra
impleuit. **S**tultius etiam dicitur angustis aliquibus impediri
trinitatem. vt pater et filius et spiritus sanctus alicubi simul
esse non possint. **H**ec certe mira quibusdam videntur. et non
facile credibilia. **V**erum illud est profecto longe mirabili⁹. q̃
cū deus sit vbiq; totus: non tamen in omnibus habitat. **Q**uis
enim audeat opinari nisi inseparabilitatem trinitatis penitus
ignoret: in aliquo posset habitare patrem aut filium ī quo nō
habitet spiritus sanctus: aut in aliquo habitare spiritum sanctū
in quo nō habitet pater et fili⁹: hec aug⁹. **BELJAL.** Si de⁹
vbiq; ē totus. quō stare in veritate pōt. q̃ in aliquib⁹ habitat
et in aliquibus non habet: **ARMAL.** **F**atendū est vbiq; esse
deū per diuinitatis presentia. sed non vbiq; per inhabitationis
graciam. vt ait augustin⁹. **P**ropter hanc enim habitationem
non dicimus. **P**ater noster qui es vbiq;. cum et hoc verū sit:
sed qui es in celis. idest in sanctis in quibus est quodam excel
lentiori modo vt ait idem augustin⁹. **I**llud quoq; mirabile est
vt ipse ait. **Q**uia deus est inhabitator quorūdam se nondum
cognoscentiū. et nō quorūdam se cognoscentiū. **I**lli namq; ad
templum dei non pertinent vt ait apostolus qui cognoscentes
deum non sicut deum glorificant. ro. i. **A**d templum vero dei per
tinent paruuli sanctificati sacramento cristi. et renati ex spū
sando q̃ nondū valent cognoscere deum. **I**gitur quē potuerūt
illi nosse nec habere: isti potuerunt habere anteq̃ nosse. **B**ea
tissimi autem sunt illi quibus hoc est deū habere quod nosse.

De peccato originali quomodo contrahitur. et quomodo expia-
tur. Et de baptismo paruulorum Dialogus textus.

BEZIAL.

Quoniam sermo de paruulis baptisatis conuenienti quodam
incidencia nostre concertationi sese obtulerit: opere
precium duxi querere abs te o anima si talium par-
uulorum baptisma de facto. collatum. de facto eis quicquam
prosit? **ANIM.** Et quis nisi amens dubitat? Desitare quidem
aut disputare fidelium debet nemo super eo quod iam dudum con-
stat esse ab ecclesia. definitum. Iniuriam namque facit iudicio re-
uerentissime synodi qui semel iudicata ac recte disposita reuolue-
re et publice disputare contendit. l. nemo. **C. de sum. tri. et fi. ca-
tho. BEZIAL.** Si tamen ab ecclesia triumphante hoc processerit
que veritati innititur. et ob hoc nec fallit nec fallitur. Militans
vero ecclesia plerumque opinionibus regitur. hinc fallit plerumque
et plerumque etiam fallitur. capitulo a nobis de senten. excommu-
nicacionis. **ANIM.** Quod ecclesia militans errare aliquan-
do possit: hoc de particulari fortasse. non de vniuersali ecclesia di-
ci potest. **BEZIAL.** Immo etiam vniuersalis in facto errare po-
test: eamque in facto errasse sepe numero compertum est. **ANIM.**
Sed non in iure. non etiam in fide. nec in his que rationi subia-
cent. cuiusmodi est casus per te modo in controuersiam deductus
BEZIAL. Si mecum rationibus contendere voles: quam multas hanc
tuam perimentes opinionem afferre in medium possem. **ANIM.**
Immo vero non alias quam ratione contendere volo: que ra-
cionalis dei gracia existo. **BEZIAL.** En tibi statim plurimas.
Quarum prima et ea quidem fortissima erit iuliani dudum ab
augustinus querentes quomodo peccatum inuenitur in paruulo
ait enim sic. Non peccat iste qui nascitur. non peccat ille qui
genuit. non peccat ille qui condidit. Per quas igitur rimas iter
tot presidia innocence peccatum fingis ingressum? Ex quibus

verbis talem formo rationem o anima. Quod pollutum non
est ablutione non indiget. Paruuli in nullo quoad animam
sunt polluti. Ablutione igitur quoad animā indigent nulla.
Est autem baptisimus anime ablutio. frustra ergo datur par
uulis qđ eis in nullo suffragatur. ANIM. Et tibi et tuo
iuliano heretico respondet sacra pagina vt ait magister in
secundo. Per vnum hominem peccatū intrauit in mundum
et per peccatum mors. Et ita in omnes homines mors per
transiit per vnū in quo omnes peccauerunt. Vsqz ad legem
enim peccatū erat in mundo. peccatum autem non imputa
batur cum lex non esset. Sed regnauit mors ab adam vsqz
ad moysen etiam in eos qui nō peccauerūt in similitudinem
preuaricationis adē qui est forma futuri. Sed non sicut de
lictum: ita et donum. Si enim vnus delicto multi mortui
sunt: multo magis gracia dei et donū in gracia vnus homis
ihesu cristi in plures habundauit. Et si vnus delicto mors
regnauit per vnū: multo magis habundantiā gracie cristi et
iusticie accipientes in vita regnabūt per vnū ihesum cristū
Igitur sicut p vni⁹ delictū in omnes homines mors intrauit
in condemnationē: sic et per vnus iusticiā in omnes hoīes
vita in iustificationem. hec paulus. vbi supra. Quid queris
amplius. quid queris apertius. Hec oīa sunt tibi notissima
Tu enim illic aderas. tu radix atqz origo mali. tu peccati fo
mes. et mortis causa fuisti o belial. Temptacio namqz et
mundi perditio a te incepit. et per te hoc modo facta est. vt
ait magr in secūdo. Stans coram femina hostis superbus nō
audet in verba persuasionis exire metuens deprehendi. sed
sub īterrogatione eam aggreditur. vt ex respōsione colligeret
qualiter in malicia procedere posset. Cur iquit pcepit vobis
deus vt nō comederitis de omni ligno paradisi. Cui respon
dit mulier. De fructu lignorū que sunt in paradiso vescimur

de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis
deus ne comederemus. et ne tangeremus. ne forte moriamur. In quo
verbo. dedit locum temptanti. cum dixit. ne forte moriamur. Unde
mox dyabolus. subiunxit. Nequaquam moriemini. Scit enim deus
quod in quacunque die comederitis aperiuntur oculi vestri. et eritis
sicut dei scientes bonum et malum. Attende ordinem ac progressum
perditionis tue o homo. Primo deus dixerat. Quacunque die co
mederis ex eo: morte morieris. Deinde mulier dixit. Ne forte mo
riamur. Nouissime serpens dixit. Nequaquam moriemini. deus affir
mauit: mulier quasi ambigendo illud dixit. dyabolus negauit.
Que igitur dubitauit: ab affirmante recessit. et neganti appro
pinquauit. Transgressionem autem mulieris statim secuta est
viri transgressio. Super quo redarguitur a deo vir. Mulier inquit
quam dedisti michi illa michi dedit. et comedi. genesis. m. O res
ponsum excusacionem non habens ut ait crisostomus. Illa inquit
comede: et deus dixit. ne comedas. Quare ergo mulieri obsecun
dare. deum vero spernis? Sed non eiusmodi fuit sanctus iob
Qualis ergo. Cum terrore inquit o mulier quasi una de stultis
mulieribus locuta es. iob. n. **BEVIAL.** Si per hominem pecca
tum intrauit in mundum ut tu dicis: peccatum illud ex volun
tate vel ex natura est. Si ex voluntate est mala est voluntas que
facit peccatum. Si autem. ex natura: mala etiam est natura. In
paruulis autem mala voluntas non est: quibus nulla est volun
tas. **ANIMA.** Ex voluntate peccatum est etiam originale ut ait
augustinus. Hoc enim ex voluntate primi parentis seminatum est. ut
in illo esset: et in omnes transfiret. Audemus aliquid ultra au
gustinum dicere et magistrum sententiarum. Crimen humane ma
gestatis lese humano iure transit in posteros. C. ad. le. iulianam
l. quisquis. Quid igitur mirum si lese maiestatis diuine crimen
iure diuino transeat in posteros? **BEVIAL.** Quam vero diuinam
super hoc legem habes? **ANIMA** Hanc scilicet. In quacunque

die ex eo comederitis: morte morieris. gen. ij. id est mortalis fies
et mortis penam experieris. **HELIAL.** Sed ad solos pro-
thoplaustos lex illa et pena legis refleditur: non autem ad
posteror. **ANIM.** Dirigēdo verba sua ad illos dñs ad totā
humanā speciē quā presentabāt eadē etiā dirigebat. Quēad-
modū et ipse loquēns in nouo testō ad suos discipulos. Ego
inqt vobiscū sum vsq; ad cōsumationē seculi math. vltimo. Qd
verbū de presentia eucaristiali nō absurde a nostris exponitur
Nunquid enī vt ait paschasius apostoli semper in hoc seculo
pmanfuri erāt: Vel nūquid posteris eoz fidelib; sacramētalīs
cristi presentia erat denegāda: **HELIAL.** Quō ergo stabit in
veritate qd alibi ipsemet cristus ait. Pauperes vobiscū semp
habebitis: me aut nō semp habebitis. io. xij. **ANIM.** Primū
intelligi debet sacramētaliter vt iā dixi. seu inuisibiliter: atq;
vero qd mō allegasti. visibiliter. ad obseq; videlicet vñdionis
et lotionis exhibēda. **HELIAL.** Multa queri possent in hac
materia. e quibus hoc vnū dūtaxat interrogo. Si peccato ab
eua cōsumato. adam in obediā pstitisset: an originalem labem
sua soboles contraxisset: **ANIM.** Minime. eo qd ipse adam
actiuū totius humane speciēi principium existens. impollutus
quidē: posteror nequaquā polluisset. **HELIAL.** At mulier eua
principium humane propaginis etiā erat. **ANIM.** Sed
passiuū. Ab actiuo autem principio. nō a passiuo fit dēnoīatio.
vt ait doctor sanctus. **HELIAL.** Sed esto habeāt paruuli ori-
ginālē maculā: baptismo tñ qdiu paruuli sunt ablui non pnt.
Dicente petro in sua eplā. i. ca. iij. Caritas operit multitudinē
peccator. Et cristus in euangelio de peccatrice penitente ait.
Dimissa sūt ei peccata multa qm dilexit multū. luce. vij. Cōstat
igit nō nisi i caritate et p caritatē crimina dimitti. Paruulis
ergo q nec sentiūt quid agat in baptismo. caritatē nō hntib; q
sentiētib; et cōsentiētib; tñ ifudit: pccm i baptismo nō reitit

Preterea scriptum est in euangelio vestro. Qui crediderit et
 et baptisatus fuerit saluus erit. mar. ultimo. Vtrumq; ergo re/
 queritur fides et baptismus: et primo fides. Paruuli igit nec
 fidem nec spem. nec ullam prorsus aliam virtutem habentes.
 baptisari quidem de facto possunt: sed baptismo saluari non pos/
 sunt. **MATERIA.** Materia iste pulcherrime atq; amplissime de/
 ducta est atq; definita in capitulo maiores de baptismo et eius
 effec. ex quo me quicquid in ea re dictura sum: hausisse confi/
 teor. Tibiq; iuxta textum et verba illius decretalis cuius inno/
 centius tercius auctor est. catholice respondemus. qd baptisma
 circumcisioni successit. absit eni vt in illam dampnatam heresim
 incidamus que perperam affirmabat legem cum euangelio et
 circuncisione cum baptismo seruandam. Quoriam scdm apostolu
Si circuncidimini cristus vobis nichil prodest. gala. v. Cum
 itaq; circuncisio tam adultis q; paruulis ex precepto domini co/
 ferebatur: ne baptismus qui successit loco ipsius. et generalior
 tamen existit. cu tam viri q; femine baptizent. minoris videat/
 effectus. tam adultis est q; paruulis conferendus. Sicut enim
 sine distinctione qualibet mosayca lex clamabat. Anima cuius
 prepuch caro circumcisa non fuerit peribit de populo suo. gen
 xvij. ita nunc indistinde vox intonat euangelica. **Nisi** quis re/
 natus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnu dei
 io. iij. ab hac generalitate nec sexum nec etate excludens. Cautem
 tamen aduertendum est quantum hodie plus baptismus con/
 ferat cristianis q; quondam iudeis circumcisio coferebat. Dic/
 tum namq; est in fine prebide auctoritatis inducte de veteri
 lege. Peribit de populo suo. In euangelica vero veritate sub/
 iunctum est. **Nō** intrabit in regnum dei. Nam et si originalis
 culpa remittebatur per circumcisionis mysterium. et dampna/
 tionis periculum vitabatur: non tamen perueniebatur ad reg/
 num celozū. quod vsq; ad mortem cristi fuit omnino obseratu

Sed per sacramentum baptismi culpa remittitur. periculum vitatur dampnationis eterne. et ad regnum celorum etiam peruenitur. Cuius ianuā cristi sanguis fidelibus suis misericorditer referauit. Absit enim vt vniuersi paruuli pereant quorū quotidie tanta multitudo moritur. quin et ipsis misericors deus qui neminē vult perire aliquod remedium procurauerit ad salutem. Ceterum ex vi littere satis patet predictas auctoritates intelligendas esse tantūmodo de adultis qui habent multitudinem peccatorum. cum de paruulis non posset intelligi qui peccato tantum originali tenentur. Similiter et illa auctoritas est soluenda. Qui crediderit et baptisatus fuerit hic saluus erit. cum non possint credere paruuli sed adulti. Adde qđ cristus hec verba proferens adultus dūtaxat loquebatur. et non paruulis. Et ob hoc tota auctoritas intelligenda est de adultis. nec ad alios prima: et ad alios secunda clausula referatur. Quamuis nonnulli concedant qđ paruuli credant non per vsum. sed per habitum fidei quem suscipiunt in baptismo. sicut et alia multa verba scđm communem vsum loquendi non ad actum sed ad aptitudinem referuntur. hec omnia in dicto capitulo maiores. Illud vero quod opponis o belial. fidem caritatem aliasq; virtutes paruulus vtpote nan cōscentibus non infundi: a nostris non conceditur. asserentibus et dimitti peccatum et virtutes infundi. et gratiam informantem habentibus illas quoad habitum. non quoad vsum. donec peruenerint ad etatem adultam. hec rursus in dicto capitulo maioris. iuncta cle. vna de sū. tri. et fide catholica. Addo autem pro ampliacione materie quod pulchre admodum ait beatus augustinus. de mirabilibus sacre scripture libro tercio in hec verba. Johanne cristum baptisante tria noua et magna apparere mirabilia Spiritussanctus super se in specie columbe descendere visus

Vox paterna confitens filium esse suum audita. et celum co-
 ram se apertum est. Non q̄ ante baptismum suum hec ōnia dei
 filius non haberet: sed vt baptismi sacramentum. quid valeat
 ostenderet. Non enim tunc spiritus sanctus ille cepit accipere:
 qui eandem cum spiritu sancto substantiā habere creditur. Nec
 tunc illum pater filium profess⁹ est: cui dixit. Ex vtero ante lu-
 cifera genui te. ante v̄delicet omnem angelicam naturā que
 luciferi appellatione per scripturas sepe designatur. Neq̄ tunc
 illi aperiri ceperat thalam⁹ celozum: qui ait. Celū michi sedes
 terra autem scabellum pedum meorum. Sed idcirco hec: sancta
 trinitas in baptismo domini congescit: vt sciret vnusquisq̄ quid
 muneris in sacri baptismatis mysterio suscepit. Tunc enim spi-
 ritus sanctus quisq̄ peccator sordib⁹ ablutus accipit. a deo pa-
 tre filius profiteri adoptionis gracia incipit. et tūc sibi regnī
 celozū ianua aperiri. et ciuis celestis patrie. angeloz consoz
 intelligit. hec aug⁹ **BEZIIA**. Si paruulis in baptāte pecca-
 tum originale dimittitur qui sensū non habent neq̄ cōsensum:
 non vidēo cur adultis dormientib⁹. vel amentibus peccatum
 si baptisentur ratione simili non dimittatur. **ARIZIA**. Hic
 distinguere oportet. Peccatum enim duplex est. originale et
 actuale. seu alienū et propriū originale quod absq̄ consensu
 contrahitur. actuale quod committitur cum cōsensu. Originale
 igitur et alienū. quia sine consensu contrahitur: sine cōsensu in
 paruulis per vim remittit⁹ sacramenti. Actuale vero et propriū
 quod cum cōsensu cōmittitur. sine cōsensu nūc relaxatur.
 In adultis autem non baptisatis non solum originale sed etiā
 actuale peccatum reperitur vt habet⁹ ī dicto capitulo maiores.
BEZIIA. Et quare saltem originale peccatum amentibus et
 dormientibus in baptismo sicut paruulis non relaxatur? **ARIZIA**
MA. Dominus qui totū hominē sanū fecit ī sabbato op⁹ īper-
 sedionis nō nouit. et ob hoc non ex parte: sed in toto dimittit

h^o no gl^o baptizatus
script^o pp^o p^o p^o p^o
f^o g^o a^o a^o a^o a^o

Iuxta illud. *Larga dei pietas veniam non dimidiabit. Aut nichil aut totum te lacrimante dabit.* **P**reterea pena originalis peccati est carentia visionis dei. actualis vero pena peccati est gehenne perpetue cruciatus. **U**nde si originale dimitteretur alicui non dimisso actuali: talis non careret visione dei propter originale dimissum. et tamen cruciaretur in gehenna perpetua ob reatum criminis actualis: **H**ec vero tanquam opposita sese minime compatiuntur. immo sibi mutuo a tota specie aduersantur. **U**t hec omnia pulchre multumque fideliter ac plene traduntur in capitulo maiores superius allegato. **BELIAL.** De hijs vero hactenus. **A**t si quispiam de quantitate pene quam sustinent paruuli decedentes im baptizati interrogaret o anima quid tu ipsa responderes? **ANIMA.** Quemadmodum a doctore sancto ceterisque accepti theologis ea et leuissima quidem et mitissima pena est. **BELIAL.** Quid sibi ergo vult quod ait crisostomus. *Quauis plurimi gehennam pertimescunt: ego illius glorie amissionem amarius dico. quam ipsius gehenne supplicium.* **U**nde subdit **S**i quis michi mille proponat gehennas nichil tam amarum quam a vita illius glorie propelli. et esse exosum cristo. hec ille **ANIMA.** **H**ic distinctione opus est. **N**am pena dampni vno consideratur modo prout est subtradio tanti boni cum sensu et merito subtradiionis. vt contingit in adultis. cuiusmodi erant patres veteris testamenti. et isto quidem modo censetur grauissima. **U**el sine sensu et merito subtradiionis. et sic est vt dixi mitissima atque leuissima pena. **Q**ua prochdolor sustinent paruuli decedentes im baptisati. **BELIAL.** **S**ed longe tamen grauior esse videtur heccine pena dampni in paruulis quam in illis adultis patribus. de paruulis enim nulla est spes. et nullum omnino salutis refugium. secus autem erat in ipsis antiquis patribus. **ANIMA.** **E**t hoc verum utique esset:

si paruuli quicquid huiusce rei sensum noticiam ve haberent.
Modo sic est quod nullam proorsus neque de deo. neque de mundo.
neque de luce. neque de tenebris noticiam paruulorum anime ha-
bent. Nichil enim penitus ignotum appetitur. Sunt utique po-
ma apud indos quorum preguustationem cum non hapeamus:
ea non appetimus. **BEZII** Sed quare peccatum originale
anime imputatur. cum illud contra hat ex carnis corruptione
que caro ab adam traducit in posteros. anima vero minime.
ARMANI. Dicant theologi quomodo voluerint: Bartholome-
us brixensis in capitulo placuit de conse. di. iiii. optime ad hac
questionem sic respondet. Ideo inquit hoc fit ut quidam volunt:
eo quod ipsi carni anima cōdelectatur. Alii dicunt et forte. meli-
us. ut ibi quedam digna retributio notetur. Anima namque
primi hominis prius peccauerat. et ita corripit ipsam carnem.
Vnde et modo viceuersa corruptio carnis corripit ipsam ani-
mam. hec ille. **BEZII**. Sed de hijs hadenſatis. Quod sup-
est adhuc certamis huius plurimum exorta lux crastina expediet.

De summa trinitate et fide catholica. Dialogus septimus in
septem tractatus seu capitula diuisus.

Introductio pbabiliū rationum quod in deo stāte simplicissimā vni-
tate essentie. vere cōsistat psonarū trinitas. Tractatus primus.

Quintus **BEZII**.

Esto vero lex tua deum fateatur simplicissimum
atque vnum o anima: ipsum etiam trinum fronte
nescio qua libere profitetur. Eniūvero si iuxta ca-
nonistarum sententiā duo sunt multa. tria adhuc
magis erūt multa. Cum itaque deū fatearis vnum esse ac trinum:
tu fateri michi proculdubio aliud non videris. quod simplicem ac
multiplicem deum esse. Quā ego certe minime capio theoriā

ANNA. Mirum certe. cum et ipsi angeli atq; archan-
geli hocce deitatis capere archanū hylario teste non suffi-
ciant. De hac enim summa atq; excellentissima trinitate cū
modestia et timore agendum est. et attentissimis auribus
atq; deuotis audiendum vt ait augustinus. vbi queritur
vnitas trinitatis patris et filij et spiritus sancti. Quia nec
periculosius alicubi erratur. nec laboriosius aliquid indaga-
tur. nec fructuosius aliquid inuenitur. Proinde omnis qui
audit et legit ea que de inaccessiblei atq; ineffabili deitatis
luce dicuntur: studeat imitari atq; seruare quod idem vene-
rabilis doctor augustinus de seipso bellissime quidem atq;
elegantissime dixit. Non pigebit sicubi hesito querere. nec
pudebit sicubi erro discerre. Quisquis ergo hec audit vel
legit vbi pariter hesitat: querat mecum. Vbi errorem suum
cognoscit: redeat ad me. Vbi meum: reuocet me. Ita ingre-
diamur simul caritatis viam tendentes ad eū de quo dictum
est. Querite faciem eius semper. hec augustinus. Omitto ita-
q; ego plurima que de hac ipsa superexcellenti materia et a
moysē et a prophetis. et a beatissimis apostolis. a nostris
quoq; tam grecis q̄ latinis autoribus pulchre atq; egregie
scripta sunt. tum etiam quia dyalogaris angustia longius.
euagari non permittit. Omitto inquam plurima. e quibus
pauca hec singularia quidem vt michi videtur atq; electa. et
memoratu digna recenseo. **D**eum siquidem vnum esse
oportere ac solum in precedentibus maiorum meorum ver-
bis et doctrina innixus. me satis euidenter ostendisse arbi-
troz. In quo si tibi non satis aut cuiq; alij fecerim: addi hoc
ipsum volo quod sacros voluendo codices profedum vt vi-
detur ex verbis et mente dyonisi: nuper didici. Exemplar
inquit totius creationis in numeris continetur. Et maiorem
profecto glorie primatum dabimus illis. si intellexerimus.

quomodo ad ymaginem et similitudinē eorū vniuersa effluxe-
runt. mundus. angeli. et nos. **E**tenī quecūq; natura vel pars
nature a primordio constitutionis antique processit ad ortum
artifex altissimus numerorū ratione produxit. **P**roduxit autē
sic. **U**nus enim et solus erat propter quod sine ipso. et nisi in
ipso quicūq; esse nequibat. **Q**uod enim erat futurum: ab vno
et in vno erat futurum. **A**b vno quidem vt esset: in vno autē
vt permaneret. **N**ec principium nisi ab vno: nec stabilitatem
potuit habere nisi in vno. **I**nde angelicus splendor. inde homo
inde mūdus exiuit. **I**bi angelus. ibi homo. ibi mūdus subsistit.
Nam vti numerus omnis exit ab vnitatem. et non conficit nisi
ex vnitatem: ita vniuersus ordo naturarū visibiliū et non appa-
rentiū ab vno pcessit. et in vno innitit vt sit. **D**eme numeris
monadem et ecce non erunt. **A**ufer creaturis vnitatem: et vni-
uersa peribunt. **E**t hoc ideo quia omnia vinculantur vnitatem
angelus. homo. mundus. **E**t q̄ ita sit series prima numerorū
elegantem ostendit. **N**am quaternarius mundi significatiuus
ternarius hominis. binarius angeli. omnes ab vnitatem oriunt
et terminant in vnitatem. **I**d qd p̄minet eis vnitas est. **S**i enī
ad quatuor tria et duo adieceris: puenis vsq; ad nouē. quib;
denariū supplet solius vnitatis adiectio. **U**t enī monas vnitas
est: ita denarius vnitas est. **S**ed illa incipiēs. et ista terminās
Sed ista et illa significans illum qui est alpha et oo. primus
et nouissimus. **H**ec de simplicitate atq; vnitatem dei vnacū alijs
supra in quinto dyalogo habitis: dicta sufficiant. **Q**uod vero
trinitatē stante huiusmodi vnitatem indiuisis esse sancta mater
ecclesia predicat: hoc ad personas solas non ad ipsam deitatem
que vna vt iam dixi. que simplicissima atq; indiuisibilis est:
referri oportet. **E**t quas personas non dicimus essentia diuer-
sas. sed solis originalibus intramamentibus que ex processione
verbi et amoris proueniunt relationib; distinctas. **CELESTIAL**

Vnitrinū aliquid esse dum asseris. impossibile quiddam atq;
implicans dicis. Quis enim nisi obtusi pectoris tria vnum. et
vnu tria esse dixerit: **APRIMU.** Vnitrinū complexū quoddā
vocabulum est. Ipsum in suas resolue particulas. et singula
refer singulis. vnu deitati. tria personis: et nullus pñ pectoris
quid impossibile seu implitas in vocabulo vnitrinū inuenerit
HELIAL. Jamnūc duplicem in deo aiebas profectionē verbi
scilicet et amoris. Quod q̄breuiter atq; obscure dictum quis
porro etiam doctissimus intelliget: Adeo rem ipsam sua satis
obscuram magnitudine tuis etiam truncatis ac inuolutis ser-
monib⁹ multo quidē obscuriorē reddis. **APRIMU.** Ita multa
dicuntur a nostris theologis que non sine difficultate magna
et labore intelligi possunt. Obscura enim quedam esse cōfiteor
Rec ab illis ita dicuntur de industria: sed inest rebus ipsis ob-
scuritas. **HELIAL.** Quid igitur hoc sibi velit. eya si potes
aperi nobis atq; illucida. Auditū eī pulchra licet forsan mēte
inattēgibilia huiusmodi verba esse apparent. **APRIMU.** in
deo est verbum idest conceptus siue noticia qua seipsum et
omnia vnico et simplicissimo actu intelligit. In deo est amor
quo se. verbum. spiritum sanctū. et omnia diligit. Cum ergo
deus pater intelligebat se: certū est itellectum seu conceptū aut
verbū hmoi procedere a se solo. Cūq; intelligendo se. amet se:
liquet amorē ipsum a se atq; ab intellectu qđ ē verbū pcedere
Amare enī p̄supponit itelligere. et amari itelligi. Et in talib⁹
ordo est non minus in deo q̄ in nobis. Sed aliter atq; aliter.
In nobis quidē tēporis atq; originis ī deo aut solius originis
Ad te vero belial superbe vanitatis amator archana h̄ tā sub-
limia nō loquor: verū ad huīles veritatis catholice amatores
verba hec sacramentalia dirigo. Nullus itaq; verbi hui⁹ audi-
tor via sit. nulla petra. et nullus deniq; spina. vt ait crisostom⁹
Faciam⁹ nobis ipsis nouellas plantationes. ita enim et nos cū

desiderio semina submittemus si viderimus terram mundam.
Si vero petrosam et. asperam: ignoscite nobis o homines no-
lentibus inaniter laborare. Si vero spinosam: rursus vane la-
boramus. **U**ltime namque insipientie est semina submittere in
illaboratam terram. **D**ate igitur nobis in. bonā seminare ter-
ram. date ut nos amplius attrahatis. **E**t si quis nostrum spi-
nas habet: ignem superimittat sancti spiritus. **S**i quis duram
et renitentem habeat terram: pinguem faciat eam et mollem.
eodem utens igne. **S**i quis autem secundum vias seculi ab
omnibus conculcetur cogitationibus: ad interiora intret. vi-
as huiusmodi linquat latronibus et discrimine plenas. et nō
adiaceat ulterius volentibus ad rapinā superuenire. hec cri-
sostomus. **BEAT. II. Reg.** Reganti vero in deo seu verbum seu amorem
esse: o anima quid diceres? **ANIM.** In me. inque omni ratio-
nali seu intellectuali creatura est verbum. est etiam amor. et ea
quidem perfectionem important. **S**ed quicquid perfectionis
alicui inest creature: per omnem modum inest et ipsi creatori.
perfectiori tamen et superexcellentiore modo. **I**gitur in deo est
verbum. est etiam et amor. **D**olo iam nedum refellere: sed vel
omnino destruere. vel saltem ineptam ostendere hanc tuam ra-
tionem. **P**rudentia est virtus. virtus inquam talis quod moralium vir-
tutum nulla consistere absque ea potest. ut ait aristoteles in li-
bro de moribus. **P**rudentia autem soli inest homini. teste eodem
aristotele ubi supra sic dicente. **I**taque et consilium et electio pru-
dentia est. resque agende omnes consilio et electione penduntur
Videtur autem electio non alijs ferme vllis quam homini convenire
Nam neque bestijs que sunt infra hominem. quoniam ratione
carent. nec rursus deo. quoniam ille puro intuitu singula dis-
cernens nulla de re ambigere potest. **A**lt consilium et electio de
re dubia est. hec aristoteles. **P**ulchre admodum et recte ut ce-
tera plurima aristoteles. **Q**uid tū vero o belial: **BEAT. II. Reg.** Qd

Belial

Cia

deus erit absq; prudentia. **ANIM.** Sed non erit absq; sapia
que longe prudentiam antecellit. Nam vt ait idem aristoteles
libro p te allegato. In rebus agendis recta illa ratio que mora
libus moderatur virtutib9. queq; extrema refugiens in medio
critate laudabili consistere facit nichil aliud q̃ prudentia est.
Prudentia igitur de his est que aliter esse possunt. **S**cientia
vero cōtra de his est rebus que semper eodēmodo sunt. et aliē
esse non possunt. **P**rinicipia tamen non tractat. sed ab illis iā
cognitis discurrit. **I**ntelligentia. vero principiorū est. et circa
illa versat. **A**t sapiā vtrūq; cōplectit. **N**ā et de p̃cipijs ē. et de
his q̃ a p̃cipijs manāt iudicat et discernit. **I**tag; recte diffini
ta ē rex diuinarū humanarūq; cognitio. hec aristo. **BEVJAL.**
Si deus erit absq; prudentia: o aīa. ergo et absq; illa virtute
que est prudentia. **ANIM.** Quid mirū o belial. **M**ulta enī.
sunt hominibus digna que non deo. **N**am nedum virtus pru
dentia indigna deo est: sed fides sed spes. et relique multe. **E**t
non solū indigne deo sunt modo: sed erunt etiam p̃mmo et iā
sunt idigne beatis āgelis. et aiabus sanctis. **N**ichil enī beati
fugiunt. nichil eligūt. nichil credūt. nichilq; vltēius sperant.
quā veram adepti sunt felicitatem. que teste boecio status est
omniū bonorū aggregatione p̃fectus. **BEVJAL.** **T**u ne modo
dixisti. **Q**uidquid perfectionis creature inest: per omnē modū
inest et ipsi creatori? **ANIM.** Dixi. **BEVJAL.** **P**rudentia
inq; virtus est. omnis autem virtus perfectionem importat.
prudentia inest homini. igit et deo. per tuā rationē. **ANIM.**
Sunt virtutes que perfectionem absolute important. vt cari
tas. fortitudo. sapientia. et relique similes. alie solū respectiue
cuiusmodi est prudentia. **I**nest enim homini prudentia perfecte
et imperfecte. perfecte quidem in comparatione ad bestias. in
comparatione verum ad deum: imperfecte. **S**ic etiam loqui
et per se moueri. et rationari perfectum atque imperfectum

homini eadem ratione dici potest. **HELIAL.** Cum absq; prudentia nulla vt supra deductum est virtus moralis consistat: in deo vero non sit prudentia. ergo nec aliqua moralis virtus in deo erit. **ANMA.** Immo profecto erit. Est enim iustus. est magnanimus. est fortis. est etiā liberalis. sed alio modo q̃ nos **HELIAL.** Quo modo ergo? **ANMA.** Incomprehensibili. ideoq; idicibili modo. Est enim intellectus noster circa diuina sicut oculus noctue ad radium solis. vt ait aristotiles. Attamen prout humana i talibus ceca obtusitas capit. balbutiendo quidem et cum timore atq; humilitate dico. virtutes esse in homine qualitates: sed in deo sunt sua simplicissima essentia. immo et ipsemet deus. Virtutes homini accidentaliter insunt: et separabiliter quidem. virtutes autem naturaliter deo insunt atq; inseparabiliter. Virtutes in homine varie sunt. et abinuicem discrete. In deo vna et simplicissima est virtus que omnes cōplectitur. nec diuersificatur nisi penes suos effectus. Dicerem plura de hac re: sed non conuenit tantisper a principali intento digredi. Redeamus ergo vbi reliquimus. cesseturq; a modo quātum erit possibile a digressionibus. **HELIAL.** Placet. Esto igitur in deo sit verbum o anima: sit etiam amor. quomodo ea sic distincta esse poterunt. q̃ personalē faciant alietatem? Dictu difficile. auditu mirabile. creditu vero impossibile ē. **ANMA.** Generatio esse non potest eiusdem ad seipsum. sed est semper alteri ad alterum. Vbicumq; ergo est generatio: ibi est distinctio. Sed i diuinis generatio est. vt in sequentibus ostendetur: igit et distinctio. **T**rinum vero in personis deum. in essentia q̃ vnum. ipsas etiam personas coequales et coeternas esse: tibi demonstro similitudine. Aspice solē in quo sunt tria. ignea substantia. splendor. et calor. Que sic sunt inseparabilia. vt cū velis inde splendorem segregare: priues mundum sole. et si iterum calorem tempestes seiungere. careas sole. In ignea ergo sbā

similitudinarie intellige patrem. in splendore filium. in calore spiritum sanctum. Ideo autem pater: pater appellatur. quia fons et origo ipse est a quo omnia patrantur bona. Cuius sapientia verbum aut conceptus: filius non inconcine dicitur. quia ut splendor a sole. ita a patre sapientia gignit. Amboz autem amor spiritus sanctus non improprie appellatur. quia ab utroque semper atque eternaliter procedens ab ipsis mutuo quodam et ineffabili amore spiratur. Illa itaque vis diuinitatis que potentia omnia patrans creat pater vocatur. Que vero sapientia ne resoluantur in nichilum omnia gubernat: filius appellatur. Et que bonitate omnia spiranda viuificat et decorat: spiritus sanctus nuncupatur. Ex patre omnia. per filium omnia. in spiritu sancto omnia. Patri memoria. filio intelligentia. spiritui sancto voluntas. Patri potentia. filio sapientia. spiritui sancto bonitas decentissime attribuitur. Et hee tres persone vnus deus. vna substantia: vnaque simplicissima essentia est. Cuius essentie simplicitas ac sinceritas tanta est: quod non est in ea aliquid quod non sit ipsa. sed idem est habens et quod habetur. ut ait augustinus. Pro quorum intelligentia verborum non est omittendum quod ait thomas in libro de perpetuitate eternitatis in hunc modum. A Iohanne in suo euangelio scriptum est. Pater diligit filium. ioh. v. et de filio scriptum est. Ego diligo patrem. ioh. xv. Hec autem dilectio non est minor quam diligens ipse et dilectus. quia spiritus sanctus amor est patris et filii. Nec minus amatur ab amante et amato ipse amor. quam amans ab amato. vel amatus ab amante. Et hec est illa serenissima iocundissima et perfectissima trium personarum in vna substantia dilectio. Vbi amans idem est quod amatus. amatus idem est quod amans. amor idem est quod amans et amatus. amatus et amans idem est quod amor. Vbi amans amatus et amor penitus vnum esse commiscant. in vno velle conueniunt. vnum nolle habent. idem posse participant: immo totum possident. Vbi enim vnum summum bonum quod est omne

40
bonum cōmuniter: et tamen insolidum possidetur. Nullius ibi
boni sine dilectione est possessio. In hac dilectione nullus est
omnino defectus. nulla omissio. nulla turbatio. et nulla īterpel
latio. De qua dilectione. et alijs que supra nos sunt diuinis in
trahantibus effectibus totum mutum est quod loquimur.
eciam si summo studio loqueremur.

Probatio eiusdem secunda rationibus alijs. et luculentissimis
sacre scripture testimonijs. Tractatus secundus.

.B. E. L. J. A. L.

Multa de summo illo atq; ineffabili vnitrino prin
pio disseruisti o anima. auditu sane pulcherrima.
sed captu difficilia atq; incōprehensibilia valde.
Quis enim iudeus aut sarracenus non dicat trini
tatem personarū cum simplicitate diuine essentie. cum indiui
sibilis deitatis vnitatem stare non posse? Et si ibi est inquit
vera trinitas psonarū: necessario est ibi realis distinctio. totūq;
aggregatū non est vnum nisi scdm intentionem. sicut auerrois
et auicenna excellentis philosophi probauerunt. ANIMAM.
Scire cōuenit o belial qd diuine ille eterne icreate sancte atq;
adorande persone in essentia vnum omnino atq; idem sunt. vt
iam dixi. sed relationibus distinguuntur. De qua distinctione
ac p̄emptitate plura forte vt plures dicerem: sed freno malas
malo cohibere meas q̄ q̄ tantam dedecet maiestatem inepte
aliquid seu temerarie loqui. vere ac humiliter sentiēs cum lac
tantio sic dicente. Quoniam in rebus diuinis sensu deficiamus
et verbis. quia neq; tante intelligentie lucem pectus humanū
neq; explanationem tantarū rerū capit lingua mortalis: idipm
tacere magis expedit q̄ dicere. .B. E. L. J. A. L. Ille relationes quas
modo tetigisti quid superaddunt diuine essentie? ANIMAM.
Nichil reale. p̄mmo fundantur in ea sicut relatiuū in absoluto

et sunt idem realiter cum ea. **E**ssentia namq[ue] diuina in seipsa
infinite vniuersaliterq[ue] perfecta omnium in se rez[um] omnium
generum ac specierum perfectiones cum imensa opulencia et
incomprehensibili simplicitate complectitur. **E**t quod in reb[us]
creatis sit per plura in deo per vnum simplicissimum constat.
Sicq[ue] in diuina essentia continetur tam id quod est ratio dis-
tinctionis. q[uam] quod conuenientie atq[ue] idemnitatis. **S**icut et
alia conueniunt deo ratione iusticie. alia ratione misericordie.
alia ratione sapientie. alia ratione intellectus. et alia ratio[n]e vo-
luntatis. et tamen ista omnia in deo sunt vnum et idem realiter
solumdūtaxat ratione distincta. **Q**ue tamen ratio fundamentū
habet in re. quoniam esse diuinum ex sua superinfinita pleni-
tudine opulenta. et omnifaria perfectione verissime satisfacit
vniuersis talibus veris considerationibus atq[ue] conceptibus
nr[is] de ipso. **HEC IUL.** **S**tupor in h[is] iudeos piter ac sarra-
cenos nō mediocriter app[re]hendet. eosq[ue] nō rapturos scio qualiter
vna simplex eēntia p[re]s sit vere in filio aut in spūsando. aut
q[ua]liter iuaziabili deo sit adit[ra] p[re]cessio. aut quō tres p[er]sone sint
vnū subsistēs. **ANIM.** **N**ec ego hec cōprehendere valeo. s[ed]
que intelligere nequeo credo. **N**ā veritas idest archanū sumi
dei qui fecit oīa a p[re]p[ar]is sensib[us] nō potest cōprehēdi. **A**lioquē
inter deū hoīezq[ue] nichil referret: si cōsilia et dispōnes illi[us] ma-
iestatis eterne cognitio assequeret hūana. vt ait lactāti[us]. **E**go
tñ aliquali[ter] et ex p[ar]te capio ista. s[ed] mēs tuor[um] sarracenor[um] videlicet
et iudeor[um] atq[ue] hereticor[um] cōtrarijs assueta doctrinis grauiter
pōt ad illa assurgere. **I**d itaq[ue] eis o belial p[er] maxio directorio
reuocatorioq[ue] a suis errorib[us] dico q[uod] sicut d[eu] ē penit[us] incōpre-
hensibilis: ita et actio seu p[ro]ductio illa adit[ra] videlicet eterna
generatio atq[ue] spiratio imanens a nullo pōt itelle[ct]u creato ple-
narie cōprehēdi. quīmmo infinite distat īfiniteq[ue] deficit oīs
itelle[ct]us creatus ab hōi cōprehensio[n]e. **H**ic eī vt pulchre ait,

hilarius lingue humane deficiunt. rerū similitudines non attingunt. Et hoc reprobis hereticis iudeis et sarracenis p̄cipua fuit occasio deviandi a recta fide q̄ ex generationibus et productionibus que sunt in creaturis voluerunt imoderate procedere ac iudicare de emanatione diuina adit̄ra. hoc ē de eterna filij generatione ac spiritus sancti p̄cessionē. **BEVLII.** Maior q̄ antea eos circumuoluet admiratio. Et quomodo inquit poterimus vel ex parte intelligere. q̄ tres persone distinde numero sunt vna et eadem essentia numero. **ANIMIA.** Nonne quarundam creaturaz essentia est vna genere. quarundam est vna specie. quid ergo impossibile eis videtur. vt diuinarum increatarumq̄ personarum essentia sit vna numero. Neq̄ enim vt iam dixi vniuersitas creaturaz perfectionem proprietatem excellentiam simplicitatem distinctionem ydemptitatemq̄ creatoris plene representare imitari participare ve potest. **BEVLII.** Edissere michi qualiter essentia patris possit esse in filio. **ANIMIA.** Fili⁹ dei est patris ymago naturalis plena atq̄ omnino perfecta. et verbum eius eternum. ac sapientie patris immanens et completa expressio. In quo filio quicquid patris est plene resplendet totaq̄ in eo patris perfectio representatur ac lucet. Nā et in creaturis essentia rei it̄ellecte in verbo mentali quodā mō relucet et continet. res q̄ i naturalisua resplēdet ymagine. Sicq̄ essentia patris vere et sb̄naliter habet i filio nec multiplicat̄ neq̄ diuidit̄ in psonis. **BEVLII.** Qualis est emanatio diuina adit̄ra: seu generatio illa eterna? **ANIMIA.** Plane non carnalis aut materialis neq̄ ex cōmixtiōe cū femīa put ymagiat⁹ ē rudissim⁹ tu⁹ pseudo ac delirissim⁹ machomet⁹ sed intellectualis simplicissima ac superpurissima. Quoniā deus fecunditatis ac cōmunicabilitatis immense seipsum eternaliter inuariabiliter plenissime ac clarissime it̄uendo ac intelligendo suipsius conceptum ac verbum intra se profert gignitq̄ suo

ineffabili ac indicibili modo. Quod quidem verbū est naturalis
ymago sui. splendor glie. cādor lucis eterne. caracter paterne
substantie. Verbum quippe ē emanatio intellectus. Pater vero
et verbum vt supra tetigi seinuicem diligendo intra se spirant
amorem imensum eternum plenissimum qui spiritus sanctus vo
catur. Amor nāq; ē emanatio voluntatis. Hinc puichre admo
dum ait dyonisi⁹. Deus pater qui ex naturali fecunditate sua
nō potuit eē sine germine ab eterno seiauit in agro pectoris
sui germē verbi eterni et spū sancti. qđmox ita pfecte fructifica
uit qđ totā seiantis naturā sibi p ōnia ydeptitauit. Et hoc est
germen dñi qđ ē ī magnificētia et gloria psa. iij. Nā germē
illud equalis ē magnificētie et glorie cū suo seiatore. Pre
terea vt iā dixi qđquid pfectionis in creaturis cōsistit certū ē
in creatore eminentissime repiri. Cū ergo virt⁹ causalis seu fe
cūda ppietas ac generatiua ptās sint maxie et p̄cipue creatu
raz pfectiones. adeo vt vnūqđq; dicat pfectū cū potuerit simile
sibi generare. Cumq; suo effectu cāusa dicat pstantior: necesse
est ista sup̄ excellentissime consistere in creatore. quemadmodū et
sapientia sanctitas potentia bonitas iusticia pietas. et reliqua
huiusmodi denotātia pfectionem sublimi⁹ nobiliusq; cōueniūt
creatori qđ creaturis. Generare ergo cum icōperabili excellētia
et sine omni mutabilitate competit deo. Quod et ipse psalms
capitlō. lxvi. innuit sic. Nūquid ego qui alios parere facio ipse
non pariam? Si ego qui ceteris generationem tribuo sterilis
remanebo? Vnde et apostol⁹ ephe. iij. De⁹ et pater domini nr̄i
ihesu cristi a quo omnis paternitas in celo et in terra nomiat⁹
BEV. 12. Nonne satis grandis fecunditas dei est qđ mundū
hunc condidit. **12. 12.** Que cōparatio finiti ad infinitum?
Nonne deus incircūscriptibilis et imensus plus excedit totum
mundum maiestate pfectione et gloria: qđ totus mund⁹ vilis
simā nūmāq; arenā? Productio ergo et melos mūdi pūctalis ē

*effortu seu fatu
causa seu dator su
longi p̄tior*

seu punctū quoddam respectu infinite excellentie causalitatis
fecunditatis coicabilitatisq; dei. **HELIAL.** Disputationē tuā
prosequere. Nam quod enūciasti modo magni aliquid futurū
prenunciat. **AMMA.** Vides ne qualiter in creaturis vnum
quodq; sit tanto plus coicatiū diffusiūq; sui: quanto maior
est bonitas eius. et in caritate feruentius estuat. Quēadmodū
ergo deus excelsus et gloriosus incompatibiliter infinite ac in-
effabiliter est bonus amosus opulētissimus et supluminosus
sic competit ei diffusiuitas seu coicabilitas prorsus infinita. et
cui nullum germen finitum potest correspondere. cū sit infinite
inferius minusq; illa. Nec dici potest q; infinita coicabilitas
non possit in actum et germen sibi pporcionatū correspondens
ac infinitū procedere. cum vnicuiq; sit naturale et iocundū pro-
ducere actum et germen ad quod habet naturalem aptitudinē
et ordinem. alioquin aptitudo seu potentia illa inanis et sup-
vacua videretur. **Ampli⁹** cum deus sit summe infiniteq; perfect⁹
felix et inuariabilis: certū est q; eternaliter in optima sui dis-
positione cōsistit. Idcirco diffusio talis tam naturalis tā iocūda
liberalissimāq; ac plenissima eternaliter actualiter est in ipso.
Bonum namq; tam superoptimum supliberalissimū et in cari-
tate. tam supestuātissimum nil pprium sibi reſeruat incōmuni-
catum. immo se totum superaffluentissime atq; infinte coicat.
Preterea cum primum et summum bonū sit naturaliter sui
diffusiūum et coicatiūum cōmūicatione perfecta atq; immensa
ad beatitudinem et perfectionem ipsi⁹ ptinet vt se indefinēter
ita coicet. Nulla namq; intellectualis substantia beata est aut
perfecta vel in optima sui dispositione consistens absq; actiōe
cōnaturalis et conuenientissima. **I**nsuper delicijs sincerissimē
caritatis nichil extat suauis nichil. iocūdi⁹. Caritas aut pprie
tendit in in alium et magis sentitur circa illum cum sit vis
vnitiua et nexus amantis et amati. pfectissima. quoq; dilectio

condilectum requirit qui sit velut nexus et vinculum amoris
amboꝝ. Ad plenitudinem ergo deliciarum beatitudinis dei spec
tat vt deus pater habeat filium infinite amabilem et sibi tam
carum vt diligat eum tamq̃ seipsum. Pater itē et fili⁹ habeāt
condilectum ab vtroq; procedentem et vtriq; supercarissimum
quem non minus q̃ seipso diligant. Quid sublimius. quid glo
riosius hīs delicijs superbeatissime trinitatis. in qua nulla po
test interuenire dissentio nulla discordia. cum in tribus pfectis
psonis sit vna eademq; voluntas. In qua trinitate vna psona
manat ab alia. tertia ab vtraq;. In qua ē omnis ratio pure et
sande dilectionis. videlicet mutua cognicio supclarissima. sum
ma conformitas. propinquitas maxima. p̃emptitas in natura.
bonitas infinita. pulchritudo. dulcedo. perfectio illuminata.
In qua quelibet sancta atq; adoranda psona seipsam et alias
ambas clarissime ac iocundissime eternaliter intuetur. ac cum
dilectione intensiue imensa diligit atq; ampleditur. Sicq; per
sone ille supdignissime seinuicem suauissime pfruiūt cū sancta
et incommutabili cōplacētia p̃sus imensa. **BEVLII.** Caritas
illa summi et misericordēs dei in creaturaz et mudi dilectione
satis supq; relucet. Nā et scōm te. sic de⁹ dilexit mūdō vt filiū
suū vnigenitū darz. io. iij. Et tu⁹ apls paul⁹ ait. ro. v. Caritas
dei diffusa est in cordibus ṽris. **ANIM.** De tpali et finita
caritate loq̃ris: ego de eterna illa ac infinita caritate loq̃z. Nū
quid g⁹ añ mudi creationē p totū illud eternū ociosa māsit di
uina caritas. p̃naq; itellectualis fecūditas. **BEVLII.** Immo
et creaturas deus ab eterno dilexit: quaz p̃deas in sua mēte p
petuo habuit. vt ait plato. **ANIM.** Qd nō est: diligi quo po
test. Porro creataz p̃de reꝝ sane intellecte qm̃ in deo sunt: nō
aliud certe q̃ deus eē possunt. Diligēdo ergo deus p̃deas: quid
aliud queso q̃ seipm̃ diligit. **P**ostremo vt cōmuniter dici
solet. Nulli⁹ boni possessio plene iocunda est absq; consortio.

Quod dictum ut ait thomas non solum habet locum in creaturis
sed etiam in diuinis. Deus enim ex seipso hoc est ex propria
bonitate caritate liberalitate perfectione et opulencia mouetur
ad diffundendum coicandūq; diuicias bonitatis perfectionis ac
glorie sue. nec aliquid sibi reseruat incōicatum. nō plane ob suā
indigentia. sed ex liberalissima amozosissima et optima exuber-
rantia bonitatis glorie et opulencie sue. **BEVIAL.** Satis sub-
tilis et profunda est ista doctrina. sed incōprehensibilis valde

ARM21. Non recolis qualiter auicenna phūs ait. primam
intelligentiā producere secundam. et primā animam mobilem
primū mobile. Cuius tamen inuentio ac subtilitas non ē vera
Hanc autem nostre fidei sapientiā ut longe antea dixi hūana
subtilitas non inuenit. nec ratio repperit naturalis. nec fluxit
sapientia ista de terra. sed. celitus est infusa. diuinitus reuelata
ac per signa et prodigia innumeraq; miracula soli deo possibilia
copiosissime ac certissime cōfirmata. ut ait lactātius. **BEVIAL**

Longe distat ab hīs et vehementer discrepat alchorani doc-
trina. Id enim quod superexcellētissimū deo gloriofissimū decen-
tissimūq; esse predicas: consubstantialē videlicet coequalem
et coeternū sibi filiū genuisse. magnus ille machometus turpe
atq; inconueniens deo esse existimat. Nempe secundo dicti al-
chorani capitulo ita scribit. Omnes dicentes marie filiū deum
esse mendaces et increduli sunt reperti. Cū cristus dixit. Filij
israhel in deum meum et vestrū credite. **ARM21.** Ita pfecto
scripsit tuus venerius et libidinosus machometus. Ut contra
iohannes apostolus virgo a deo electus. Quisquis inquit con-
fessus fuerit. quoniā ihesus ē filius dei: deus ī eo manet. et ipse
in deo. i. io. iij. Verum ad tua sic obiecta respōdeo. Cristus in
vnitate persone deus et homo existens deum vniuersitatis vo-
cavit deum suum scdm qd ipse est homo. **BEVIAL.** Eodem q; *alchorani*
capitulo sic loquit. Quisquis deo sociū aut participē posuerit

ignem intrabit perpetuū. **227M21.** Filius dei cristus ihesus
proprie loquēdo non ē particeps patri. Non enī accipit ptem
ditatis seu essentie patris. est enim imptibilis. sed omnē eius
plenitudinē. similiter et spiritussanctus. **Rec** insup quīs vnum
ac solum fateamur deum: ī tāta eum solitudine ponim⁹. vt sup
dulcissimo consortio careat fili⁹ sui supercarissimi ac dulcissimi
spiritussancti. **HEL72V.** Preterea in. xij. alchorani caplō sic
habet. Deo dicente ad ihesum. o ihesu marie fili psuade hoīb⁹
ne dei loco te et matrē tuā tāq̃ duos deos habeāt ac venerent
rñdit ihesus. **Nolit** de⁹ vt ego quid pter verū dicā. **227M21**
Ista sunt cōficta sacrilega et falsissima verba. rñsioneq̃ ymmo
narratione idigna. Et planū qm̃ xp̃s nō docuit suā dignissimā
matrē deum eē aut deā tāq̃ cultu latrie adorādā. **HEL72V**
Item. xxvij. eiusdem libri caplō ait. Dicētes deū sumpsisse filiū
turpe verbum se protulisse cognoscent. Ob hoc quippe dictū:
celū se cōfundit tellus aufugit. omnisq̃ mons cecidit. Hoc enī
importunum et inhonestum est deo. **227M21.** Ecce q̃ falsum
q̃ viciosum ac ifidelissimum verbum. Non enim dicimus deū
sumpsisse de nouo aut ex feia generasse filium. prout falso yma
ginatus est ipse pfidissimus machomet⁹. sed ab eterno ex sua
ppria genuisse substantia. Nam in psalmo. cxix. loquens deus
pater ad cristum eius filium ita dicit. Tecum principium ī die
virtutis tue in splendorib⁹ sanctorū. ex vtero añ lucifex genui
te. In quo vt ait lyra ostenditur equalitas cristi ad patrē que
cōuenit ei ratione nature diuine que ē eadem cū patre et filio
Et hoc est qd̃ dicit. Tecū principiu. Hic autem principiu pro
deo patre accipit. sicut et io. i. dicit. in principio erat verbū
idest filius erat in patre. Dicit ergo pater filio. Tecū principiu
idest eadem auctoritas dnādi et principandi est michi tecum
Est enim filius cū patre vnus in natura et distinct⁹ in psona
Et hoc iporat hec dictio tecū scilicet vnionē distinctioy. h̃ ille

Sed tamē vt ait cassiodorus sancti quēadmodū sit principiū
in principio videlicet pater in filio nequeunt intueri in via.
qđ manifestū tñ erit omnibus electis in patria. Deinde oñdiē
generatio ī diuinis et consbālitās filij cum patre cū subiūgit
pater. Ex vtero idēst ex archano substantie mee. ex ipsa videlz
deitate. totum ex totum. omnipotentē de omnipotente. lumen
de lumine. summū de summo. hec cassiodor⁹. Ieronim⁹ vero sic
dicit. Ait pater ad filiū. Ex vtero genui te. Non habeo vterū
sed ex vtero genui. Dico sic: quia non possum me aliter patrē
indicare nisi hominū more locut⁹ fuero. hec ille. Qđ sequitur
ait nicholaus. Ante luciferū genui te. idēst ante productionem
stellarum que luciferi nomine designantur. sicut totum a parte
nobiliori. vt homo ab anima sepenumero denotat⁹. Generatio
ergo filij pcedit creationē celi cū quo facte sunt stelle. Tēp⁹
autē sequitur motū celi: et ante tempus non est nisi eternitas
Ergo in eternitate et eterna ē filij generatio. **BEV JAL** Vos
cristiani predicatis patrē et filium et spiritūsanctū q̄uis tres
personas: vnū tamē atq; idē esse. allegantes illud. iō. x. Ego
et pater vnum sumus. Et illud. Tres sunt qui testimoniū per
hibent in celo. pater. et verbum. et spiritussanctus. et hī tres
vnum sunt. i. iō. xv. Cum igit⁹ multi sunt vnitatū modi: quēro
abs te quonam eorum tres iste persone diuine vnum sunt?
ANIM2A. Ad hanc bernardus questionē multū eleganter ac
proprie sic respondet. Multi inquit sunt vnitatum modi. Est
enim vnitas collectiua. constitutiua. coniugatiua. consentanea
votiua. dignatiua. Supra que omnia arcem tenet vnitas tri
nitatis qua tres persone sunt vna substantia. Secundo loco
est illa qua econuerso tres substantie vna in cristo persona
sunt. hec ille. **BEV JAL** Qua igit⁹ vnitatis specie sunt vnum
pater et fili⁹ et spiritussanctus? **ANIM2A.** Essentiale sine sub
stantiali. **BEV JAL** Immo potius collectiua. Nam cristus in

euangelio de suis fidelibus ait. **D**olo pater vt sint vnū in nobis sicut et nos vnum sumus. ioh. xvij. Sed homines plures vnū esse non possunt vnitatem propria et vera. sed quasi collectiua et similitudinaria. Nam sicut multitudo lapidum vnus dicitur acervus: ita multi homines dicuntur vnus populus. et multi fideles vna ecclesia. Juxta illud. **M**ultitudinis credentium erat cor vnum et anima vna. actuum. iij. Et qui adheret deo spiritus vnus est cum illo. i. corinth. vi. Item. Qui plantat et qui rigat vnum sunt. i. corinth. iij. Et omnes vnū corpus sumus in christo. ro. xvij. Et itez. **P**opulus meus et populus tuus vnum et idem sunt. iij. regum. xxij. **ANIMATA.** Hec fuit olim quorundam hereticorum et ipsius abbatis iohannis opinio damnata siquidem per ecclesiam et reprobata vt est textus ad tua obiecta responsus. in capitulo secundo de sancti. tri. et fide catholica. in hec verba. **C**um veritas pro fidelibus suis orat ad patrem. **D**olo pater vt sint vnum in nobis sicut et nos vnum sumus: hoc nomen vnum pro fidelibus quidem accipitur vt intelligatur vnio caritatis in gratia pro personis vero diuinis. vt attendatur perfectitatis vnitas in natura. Quemadmodum alibi ipsa veritas ait. **E**stote perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. math. xv. **N**ec sic diceret. **E**stote perfecti perfectione gratie. sicut pater vester celestis perfectus est perfectione nature. vtraque videlicet suo modo. Quia inter creatorem et creaturam non potest tanta similitudo notari: quam inter eos maior sit dissimilitudo notanda. hec ibi. **BEATUS.** Quid vero sentis de illa substantia siue essentia diuina in qua tres persone vnū sunt: an sit generans vel genita. spirans vel spirata? **ANIMATA.** Ego certe cum ecclesia et cum magistro sententiarum quem in hoc tenet ecclesia sentio quod quedam summa res. scilicet essentia diuina est pater et filius et spiritus sanctus. et illa non est generans neque genita. spirans neque spirata. **BEATUS.** Propterea magnus ille abbas iohannes petrus lombardus quem magister sententiarum

dicis appellauit hereticū et insanum. asserens q̄ ille non tam
 trinitatem q̄ quaternitatē astruebat in deo. videlicet tres per-
 sonas. et illam coēm essentiā quasi quartam. **ANIM21.** Nos
 autem vt est in preallegato capitulo credimus et confitemur
 vnacum dicto petro lombardo q̄ vna quedā res est incōpre-
 hensibilis que veraciter est pater et filius et spiritussanctus
 tres simul persone. ac sigillatim quelibet earundū. Et idcirco
 in deo solum trinitas est. et non quaternitas. Quia quelibet
 triū personarū ē illa res videlicet substantia essentia seu natura
 diuina. Et illa res nō est generans nec genita. spirans nec spi-
 rata. Sed est pater qui genuit. filius qui gignit. spiritussanctus
 qui spiratur vt distinctiones sint in psonis. et vnitas in natura
 Licet igitur alius sit pater. alius filius. alius spiritussanctus: nō
 tamen aliud. Sed id quod est pater et filius et spiritussanctus
 idem omnino natura est. vt scōm orthodoxā et catholicā fidem
 cōsubstantiales esse credantur. Pater enim ab eterno filium
 generando suam ei dedit substantiā. Juxta illud. Pater quod
 dedit michi maius omnibus est. io. x. Nec dici potest q̄ partē
 substantie illi dederit: et partem sibi ipsi pater retinuerit. cum
 substantia patris indiuisibilis sit. quia pater simplex ē omnino
 Sed nec dici potest q̄ pater in filium transtulerit suā substan-
 tiam generando quasi sic dederit eam filio q̄ non tenuerit eam
 sibi. alioquin desisset esse substantia. Patet ergo q̄ sine vlla
 diminutione filius nascendo substantiā patris accepit. et ita
 pater et filius eandem habent substantiā. quare eadem res est
 pater et filius necnon et spiritussanctus ab vtroq; procedens
 hec rursus in dicto capitulo secundo. In cuius fine et tota con-
 clusione sic habetur. Si quis autem sententiā vel doctrinam
 prefati ioachin i hac parte defendere vel approbare p̄sumpserit
 tanq̄ hereticus ab omnibus euitetur. **HEL212.** Saltē dicito
 michi o anima. quid est illa essentia diuina? **ANIM21.** Deus.

BEZEL.

[illegible][illegible]

*operantes vora. Ego p[ro]p[ter] baronem
et alios debere d[omi]n[u]m adu[er]sus esse
existimo. q[uo]d etia d[omi]n[u]s d[omi]n[u]s. hor
p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] gentiu. Vol[un]t q[uo]d veteres
in singulari d[omi]n[u]m d[omi]n[u]m bat. hor e[st] d[omi]n[u]s.
Vnde m[u]lt[u]m q[uo]d in plurali a d[omi]no d[omi]n[u]s
d[omi]n[u]s sicut a d[omi]no d[omi]n[u]s.*

*hinc d[omi]n[u]s p[ro]p[ter] d[omi]n[u]m
fidu[m] s[ed] p[ro]p[ter] h[ab]it[u]m
hor est p[ro]p[ter] d[omi]n[u]m
fidu[m] n[on] fide[m]
de illo apud eos
erat q[uo]d fide[m]
p[ro]p[ter] plantu[m]
p[ro]p[ter] d[omi]n[u]m fidu[m]
indis iuratu[m].*

dictum est per principium debere intelligi deum patrem. Nam
scdm cassidoz principium nedum predicatur de patre. sed etiā
de filio. et eadem ratione de spiritu sancto. Sic itaq[ue] in exordio
nascentis mūdi trinitas ip̄a in diuinis p̄sonis adducit̄. Prop
ter quod tēptans dyabolus p̄mos p̄ntes. Critis inquit sicut
dñi scientes bonum et malū. gen. iij. Qd̄ p̄inde accipienb̄ est ac
si diceret. Critis sicut diuine p̄sone quibz̄ ignotū ē nichil. Et
cum eicitur adam de paradiso inquit dominus. Ecce adā factus
est sicut vnus ex nobis. Quibz̄ nobis. scz̄ patre et filio et spiri
tusando. Item de psalmista canit regi⁹ dū ait. Verbo domini
celi firmati sunt. et spirit⁹ oris ei⁹ oīs virt⁹ eoz. psalmo. xxxij
Quid manifestius dici potuit. In condicione celoz tres p̄sone
concurrunt. dñs verbum et spiritus. Dominus patrē exprimit.
per filiū verbum intelligim⁹. spiritus est quem sanctū voca
mus. Nec eos audiamus vt ait augustin⁹ qui p̄eīduas sacre
pagine auctoritates extor̄te nitūtur exponere dicentes. Patrē
tantum esse. nec habere filiū. nec esse cū eo sp̄m sanctū: sed
ipsum patrem appellari aliqñ filiū. aliqñ sp̄m sanctū. Nesciūt
enim quid dicunt ignorantes principium ex quo sunt omnia.
et ymaginem ei⁹ per quā formant̄ omnia. et sanctitatem eius
in qua ordinant̄ ōnia. hec aug⁹. Sed quid moror et nō illud
manifestum sed a paucis cognitum angelicū testimoīm luce in
p̄mo caplō contentum refero. vbi sic habet. **Hic** erit magn⁹
et filius altissimi vocabitur. ecce filiū. ecce patrem. Spirit⁹
sanctus supueniet in te. ecce sp̄m sanctū. et virtus altissimi ob
umbrabit tibi. ecce iterum patrem. Quod nascetur ex te sanc
tum vocabitur filius dei. ecce adhuc filiū. ecce adhuc pa
trem. Quid queris amplius. quid vis vlt̄erius o iudee o sarra
cene o belial. Nonne satis superq[ue] vobis trinitatē in diuinis
esse ostensum est. **BEV JAL.** Satis quidem cristiano: sed iu
deo aut sarraceno non satis. **ALV M2A.** Altiuola iohannes qui

et filius tonitruū dicitur circa hanc ipsam quā deduco materiā
adeo valide adeo potenter intonuit. vt per omnem terram. per
superos quoq; et vsq; ad inferos huius tonitruū sonus exierit
Tonitruū siquidem attonitas facit nostras animas inarticulatū
habens sonū. **S**ed huius tonitruū vox non solum nullū turbat
fidelium: sed etiam reducit a turbatione et tumultu. **A**ttonitos
autem facit demones solum. et eos qui seruiunt illis. **Q**uod vt
luce clarius perpendamus: multum o homines tribuamus at-
tentionē tam extrinsecus q̄ intrinsecus. et hoc maxime. **Q**ue
enim vtilitas ore quiescente: cum anima turbetur. et multam
habeat fluctuationē. vt ait crisostom⁹. **I**llam ego quero quietē
que est ab anima: quia et auditu hoc indigeo. **A**ttēdite igitur
queso et multum iam prebeat auditorum vnusquisq; silentiū
Quādoquidem non cuiuslibet scripture: sed euangelij. et ipsius
quoq; iohannis verba adducuri in mediū sumus. **B**eda nāq;
venerabilis de iohanne et de suo euangelio scribens ita dicit.
Sanctū euangelij omnes sacras scripturas nō solū auctoritate
sed vtilitate precellit. **N**am que lex et prophete predixerunt
in euangelij gracia constat esse completa. **S**ic et euangelium
beati iohānis apostoli triū euāgelistarū dicta p̄cellit. **Q**uoniā
ipse facundius atq; profundius celestij mysterioꝝ archana cō-
prehendere et scribere promeruit. hec beda. **S**ed tandem ipm
iohannem sua magis autem diuina verba resonantē audiam⁹
In principio inquit erat verbum. et verbum erat apud deum. et
deus erat verbū. **A**ttēde vim vocabuli o belial. **N**ichil apud
seipsum est. **I**gitur vocabulum apud personalem de sua natura
alietatem importat. quare et pluralitatē. **I**ure enī etiam cano-
nico duo sunt multa. c. forus de ver. sig. **E**rgo in diuinis stāte
vnitate essentie pluralitas et distinctio personarum inuenitur
BEZII. **I**ohānes rustic⁹ erat. et piscator ido⁹. **ANIMI.**
Et vnde obsecro illa vox. **I**n principio erat verbum. et verbū

erat apud deum. et deus erat verbum? Que verba exponens de
center multum atq; apposite qđ sequit̃ ait crisostom⁹. In prin
cipio erat verbum. Hoc primū erat de ratione essendi solum ē
ōnsium. Secundū autē erat apud aliquem essendi. ibi. Et ver
bum erat apud deum. Quia enī maxime dei hoc est ppiū eter
num et sine principio eē: hoc primū posuit. Deinde ne quis au
diens in principio erat et ingenitū id dicat. confesti hoc miti
gavit. anteq̃ diceret quid erat. dicens. qm̃ apud deum erat.
vt non verbum id simpliciter existimet quis esse prolatium
vel intellectuale: vocabuli huius apud adiectione hoc destruxit
Non enim dixit in deo erat. q̃q̃ et hoc sit vez. sed apud deum
erat. eam que scđm ppositum eius eternitatē ostendens nobis
Deinde et manifestius id pcedens reuelavit subiungens. qm̃
verbum hoc et deus erat. BEVLIV. Sed factum in principio
non genitum ab eterno. vt aiunt quidā etiam cristiani. AN
MA. Sed pessimi. Quid ei prohibebat iohannem hoc dicere?
In principio fecit deus verbum. potius q̃ illud. In principio
erat verbum. De terra namq; loquens moyses non dixit. In
principio erat terra: sed qm̃ in principio deus fecit terrā. et tūc
erat. BEVLIV. Sed peti⁹ apostol⁹ hoc ipm̃ quod dico vez
esse manifeste inquit et expressim. Is enim iudeos alloquens
aiebat. Qm̃ et dominum et cristum eum deus fecit actuum. ij.
ANMA. Quid igitur porro non adiecisti? Qm̃ hunc ihesum
quem vos crucifixistis. An ignoras quoniā eoz que de filio
dei dicuntur hec quidem incorruptibilis sunt nature: illa vero
dispensationis. Porro si ex diuina ipsa et ineffabili natura san
guis effluxit. et si ipsa clauis in cruce diuidebat̃ et incidebat̃:
rationē vtq; h̃ret tuū sophisma. At vero nō magis lesa ē a cla
uis aut diuisa ip̃a deitas. q̃ fulgor solis ligneū truncū irradiās
dū lignū ipm̃ transcendit vt ait damascen⁹. An etiā ignoras qđ
domin⁹ et cristus non ē substantie demonstratiuū: sed dignitatis

Nā hoc quidem potencie ē: illud vero vnditionis. Petrus itaq;
de dispensatione et de humanitate intelligens verba per te al
legata protulit. Et quid miraris si hoc petr⁹ ait. Atheniēsi⁹
enim loquens paulus virū eū solum vocat ita dicens. In viro
quē determinauit fidem tribuēs omnibus. suscipiens eū a mor
tuis et nichil de ea que dei est dicit forma. neq; quoniā par ei
neq; quoniā splendor ei⁹. Decenter. Nondum enim hor⁹ temp⁹
verbor⁹ erat. sed amabile erat eos suscipere interim quoniam
homo est. et quoniā surrexit. Ita et ipse fecit cristus. a quo et
paulus discens res hoc modo dispensabat. Non enim confesti
sui ipsius deitate cristus reuelauit. sed primū quidem estimabat
propheta esse et simpliciter homo. postea vero apparuit p opa
et per verba hoc quod erat. Propterea et petrus in principio
nascentis ecclesie hoc vtitur modo. vt hīs auditus exercitat⁹
reliques viam faciat doctrine. Sed et paulus cum dicit. eius
qui factus est ex semine dauid scdm carnem: nichil aliud nos
erudit q̄ q̄ illud factum esse de humanitate itelligit qd etnos
fatemur. Sed qui tonitruū est filius hic iohannes de ineffabili
et p̄terna nobis existentia loquit nūc. Propterea fecit dimit
tens: erat posuit. Non est. igit⁹ dei filius factus a patre vel cre
atus. sed genit⁹. ab eterno tamen. An non vides eum vt null⁹
ingenitum existimaret. omnia hoc inuentia dicentē. et indigna
fere eius loquentem dignitate et substantia. et in prophete hu
militatem descendere. Hoc enim. Sicut audio iudico. Et hoc.
Ille michi dixit quid dicam et quid loquar. et quēcūq; talia p
phetar⁹ solum sunt vt ait crisostomus. Si igit⁹ vt ipse crisostom⁹
dicit. hāc volens suspiciōē destruere: ita humilia loqui crist⁹
non dedignatus est verba. multo vtiq; magis si creabilis erat
vt non increabilem quis eum putaret. multa nimirum talia
dixisset. puta vt ait idem crisostom⁹. Ne estimetis me genitum
a patre. factus sum ego: non genitus. neq; sum substantie illius

Nunc aut omne contrariū facit. Illa enim loquitur verba que et volentes et nolentes cogunt contrariam suscipere intelligentiā. puta. Qm̄ ego in patre. et p̄r in me est. Et philippe qui videt me: videt et patrē meū. Et vt oēs honorificent filium sicut honorificant patrē. Sicut pater suscitāt mortuos et viuificat ita et fili⁹ quos vult viuificat. Pater me⁹ vsq; mō operat: et ego operor. Sicut cognoscit me pater: et ego cognosco patrē. Ego et pater vnū sum⁹. Anteq̃ abrahā fieret: ego sum. Dñs est fili⁹ hominis et sabbati. Similitudinē itaq; sui crislus ad patrem per hec et similia manifestat: dominationem autē et per hec quidem sed et per alia plura demonstrat. vt cum dicit. Tace refrena. Volo: mundare. Tibi dico demonio surdo et mutuo exi ab eo. Et audite qm̄ dictum ē antiquis. Non occides. Ego vero dico vobis quoniā qui irascit̃ fratri suo inaniter: reus erit. Et que cūq; talia pmulgat et mirificat sufficientia demonstrare eius potestatem. Magis autē mīma eorū pticula sufficiens est eos qui non valde insensibiles sunt adducere et suadere. hec ōnia crisostom⁹. **HELIAL.** A similitudinibus antea rōcinabaris. nunc ab auctē ph̄aris humana similitudinibus ibecilliori domestico etiam testimoīo vteris ipso iure nullo. In talibus autē que supra hominē sunt: quid humanū adducis testiōm. quia rationē forte non habes? **ANIM.** In tā rationabilibus non deest nobis dño largiente ratio. Nam petr⁹ apostol⁹ de ea quā predicabat fidē rationem patus reddere oībus erat. Iohānes vero cui⁹ vt humanū et domesticū ip̄obas testimoniū nichil nobis humanū in suo euangelio dicit. s; oīa spūalia ab abissis spūssandi. ob occultis illis thesauris. et que neq; angeli anq̃ hec dixisset nouerant. Robiscum enim et hī per iohannis vocem et per nos vidicerunt. vt ait crisostomus. Quod beatus ostendit apostolus. ephe. iij. ita dicens. Vt nota sit nunc principatibus et potestatibus per ecclesiam multiformis sapiā dei

Si igitur et principatus et potestates. et cherubin et seraphin
per ecclesiam dederunt hec: certū est quoniā et ipsi cū multa
alacritate circa hanc occurrerunt auditionem. **E**rgo multum et
nos tribuam⁹ silentiū donec loquitur iohānes. non hodie solū
sed et per omnem vitam. quia et semper eum audire bonū est
vt ait crisostom⁹. **S**i enim vt ipse etiam crisostomus dicit ea
que in regijs fiunt cupimus scire. puta quid dixit. quid fecit.
quid cōsiliatur de hīs qui regunt rex. q̄uis multociens nichil
ad nos sunt: multo magis que d⁹ dixit cōcupiscibile ē audire.
et maxime cum omnia nobis cōpetant. **H**ec aut cū certitudine
hic nobis in suo euāgelio dicit amicus ei⁹ qui regnat. magis
autē et ipsum habens in seipso loquentē. et ab ipso omnia au-
diens que a patre ille. **V**os enī inquit amicos dixi qm̄ omnia
que audiui a patre nota feci vobis. **Q**uēadmodū igitur si quē
de super a vertice celi descendente repente videremus. et pro-
mittentē ea que illic sunt cum certitudine dicere: omnes vtiqz
curreremus. ita et nunc factū arbitremur. **I**llinc enim nobis
vir hic loquitur his qui illic conuersantur. **E**t si enim in terra
manserimus: nichil hinc magnū lucrabimur. **N**ichil enim ad
eos qui nolunt eripi a porcina hac vita ea que iohannis: quē
admodū neqz ad illū ea que hic sunt. hec omnia crisostomus
Tu vero o belial qui virginis et imaculati discipuli veracem
q̄uis humanā respicis vocem magistri saltē et virginis et ex
virgine nati. miraculis clari. singulari quadam vite sc̄m onia
adeo predicti. q̄ a quibuscūqz pro admirabili in hōibus pr̄antia
non quidem vt est homo deus. sed vel deus purus. vel angelus
vel fantasma quoddam. aut aliquid vltra hominē ymaginat⁹
fuerit: diuinā te audire vocem. et illi prozsus acquiescere sum-
mota rebellionē oportet qui ait. **E**untes docete omnes gentes
baptisantes eos ī nomine patris et filij et spiritus sancti math.
ultimo. **E**cce trinitatem. ecce distinctionē personalem. **E**t itez

Rogabo patrē et alium paracletum dabit vobis. io. xiiij. Nul-
lus seipsum rogat. null⁹ seipsum mittit. et nullus a seipso ali⁹
est. **CELIV. An** sua quantūcumq; iustus causa: nemo iudex.
nemo testis esse potest. **ANIM. Nō** sua est ista causa opfide
sed potius nr̃a. Nobis enim crist⁹: non sibi nat⁹ ē. nobis dat⁹
nobis circūcisus. nobis oblatus. nobis baptizat⁹. nobis temp-
tatus. nobis capt⁹. nobis vind⁹. nobis trusus. nobis cesus. no-
bis sputis illit⁹. nobis corona spinea sceptro arundineo adora-
tione salutatione illusus. nobis accusatus. nobis sententiatus
nobis denudatus. nobis flagellatus. nobis crucifixus. nobis de-
niq; mortuus est. nobis tamulatus. nobis suscitatus. nobis a
dydimio palpari iussus. nobis in celum motu pprio lat⁹. nobis
a nube clara susceptus. nobis paterno lateri pximus. nobis tā-
dem ad iudicium venturus est. Ecce qui peccatū non fecit pec-
cata nr̃a ptulit. et lāguores nr̃os ac dolores suo dolore et suo
lāguore sanauit. Disciplina nāq; pacis nostre sup eū. et liuore
eius sanati sum⁹. inquit ysaias. liij. caplō. Velis nolis o belial
paululum digredi atq; exclamare libet. Elede puer dei mei
quid tanta amaritudine. quid tanta confusione. et tam horri-
bili morte dignum cōmiseras? Prozsus nichil. Ego ego homo
pditus toti⁹ cōtritionis totius confusionis tue causa fui. Ego
domine ruam acerbā cōmedi. et tui dentes obstupuerūt. Que
enī non rapuisti: tunc exsoluebas vt ait propheta. Heu dolor.
heu pudor. heu lacrimae. Parum erat illis sacrilegis crucifi-
gere te: nisi prius et ipsi repleuissent amaritudinibus animam
tuā. O si pns qñ p me indigna hec paciebaris affuisssem. quid
fecissem ego misera aut quid dixissem o bñdicte ihesu? Quid
dixissem nescio: scio tamen quid dicere debuisssem. Illud scilicet
quod pzopheta de semetipso. ij. regum. xxviij. dixisse legitur.
Qui cum vidisset angelum cedentem populum ego sum inquit
qui peccauī. ego inique egi. iste que oues sunt quid fecerunt?

Vertatur obsecro manus tua contra me et cōtra domū patris
 mei. Et illud quoq; qđ de niso scriptū est atq; euriālo. Meme
 assum qui feci: in me conuertite ferrum. Eniūero o belial si
 preinducta et alia filiū dei tum verba veritate. tum opera ad-
 miratione plena. que michi fidei basis. primaq; et firma princi-
 pia existunt. et que quoniā abs te audita visaq; ignorare nō
 potes. inficiari proteruia quadam atq; obstinatione volueris
 tecū non erit amplius de hac aut quauis alia veritate discep-
 tandum. Cristū nāq; qui lux et vita est tu princeps tenebrarū
 et mortis comprehendere si non vales: negare attamē in tuam
 perniciem non debes. Bene dixi quia lux et vita cristus. Nā
 de ipso quidem scriptum est. In ipso vita erat. et vita erat lux
 hominū. 10. i. Sic enim legi debet. vt ait crisostom⁹. et nō sic.
 Quod factū est in ipso vita erat. Illud vero. quod factum est.
 cum precedenti versu legi hoc modo oportet. Et sine ipso factū
 est nichil quod factum est. hec crisostom⁹. Cui satis opinioni
 si romana ecclesia voluerit. ego assentior. **HELIAL.** Nūquid
 non cristus a iudeis et a pylato quos tenebras vocas cōpre-
 hensus ligatus et crucifixus est? Apprehēdit enim pylat⁹ ihm
 vt ait iohannes. et rursus apud matheum. Tanq̃ ad latronē
 existis cū gladijs et fustibus cōprehēdere me. Et in luca dicit
 Comprehēdentes autem eum dixerunt ad domū principis sa-
 cerdotum. **ANIM.** Comprehēderunt eum manibus vtq;
 non fide. Comprehēderunt vt crucifigerent: non vt crederent
 vt ait beda. Redeo ad crisostomū q̃ secus ac nos supradictū
 euangelij versum legi atq; intelligi docet. Et sua ipsa quo-
 modo in latinū e greco traducta sunt verba repeto. vt quisq;
 videre queat eius qui potior an noster legendi modus existat.
 Ait enim sic. Et sine ipso factū est nichil quod factū est. Hoc
 est factibile et si visibile quid. et si intelligibile. nichil sine
 verbo ad esse deductū est. Non enim finalē pundū huic idest

nichil apponemus scdm aliquos. Si enim vtiqz confessi fuerit
qm verbū et deus. et lux. et vita erat. et non punctauerint neqz
legerint sicut nos: ipsum a seipso factum verbum esse dicent.
Si enim vita verbū: quod vero factū est in ipso vita erat. ipm
in seipso et p seipsum factum est scdm hanc lectionē. Videte qn
euoluit sermo veritatis: vbi evertitur et quot generat incon
uenientia. Sed cū eis ex his et alijs concluderimus: hñ rursus
vbiqz aduersus veritatem stare id dicunt. adhuc eidem lectiōi
adherentes. Qd factū est in ipso vita erat. Quocirca et que so
domitaz passionēs et diluuium. et gehenna: et infinita alia
vita erant. Sed de condicione sermo nobis aiunt. Agitur max
ime quidem et illa condicionis sunt. Sed vt ex superhabun
dantia sermonem eorum refellamus: iterrogabimus eos. Vig
num dic michi vita: et lapis vita inanimata hec et immobi
lia: sed homo totū vita. Et quis vtiqz hoc dixerit: Non enim
vita est homo: sed vite susceptibilis. Vide rursus et aliud in
conueniens scdm eandem lectionem. et hic sermonem produce
mus vt discatis insipientiam eorum. Vita hic creatio dicitur
scundū eos: quare et lux. et de ea venit testaturus iohannes.
Propter quid igitur non et ipse est lux? Non enim erat ille
lux ait: attamen et ipse creationis erat. Quare igitur non est
lux? Qualiter autem in mundo. et mundus per ipsum factus
est? Creatio in creatione erat. et creatio per creationē facta est
creatio creationē non cognouit. Sed satis de derisione. Nobis
enim dimitto de reliquo inuehere in verborz horum prodigiū
vt non hoc ipsi videamur elegisse deridere. et tempus inaniter
consumam⁹. Ideo hanc dimittentes: ad decentem veniamus lec
tionem et expositionē. Que est autem hec. Vsqz ad factum est
quiescere facere sermonem. deinde ab ea que deinceps est dicti
one incipere. que dicit. In ipso vita erat. hec omnia crsostom⁹.
Qui inquā opinioni. si romana ecclesia voluerit: ego assentior

HELIAL. Nun cōuenisti mecū o anima digressionibus te nō
vsuram amplius: et ecce abstinere a digressionibus non potes
ANIM. Conueni tecū fateor: sed de inutilib⁹. et que nichil
ad salutem anime. nichil ad mozū edificationē prestant. Quid
vero inutile. p̄mmo quid nō salubre et valde fructuosum diciē
dum verba crisostomi in mediū adducuntur. ¶ Verūenīvero
vt inchoatam inter nos disceptationem finiam: tu superbe ac
proterue belial qui pprias rerū similitudines. q̄ dicta p̄ aīas
sanctas qui veracē audire nō vis neq; magistri neq; discipuli
neq; dei neq; hominis vocē: rationi cedens. rationē ipse efficacē
inconcussam inexpugnabilem ad duriciem cordis adq; tuum
interitū accipias. Et ista qui nunq̄ sapuit: iam sapere incipiat
qui vero sapit: audiendo sapientior fiat. ¶ Duo hec verbum
et amorē in deo esse satis antea me declarasse arbitror. Verbū
aut et amorē distincta esse nemo ambigit. alioquin diuersis
non designarētur vocabulis: sed vno. Ipsa vero scilicet verbū
et amor vt sunt in deo: accidentia esse nequeunt. In deo enim
nullū est accidens. obstante eis simplicissima vt ita dicam sim
plicitate. Sunt ergo substantie siue subsistentia. substantie dico
indiuidualēs. Quia omne quod est aut ē substantia aut accēs
ens enim a p̄his p̄ima sui diōne sic diuiditur. Omne vero sub
sistens in natura intelligibili apud nos persona dicitur: apud
grecos p̄positis. Cōsequens igitur est vt in diuinis tres sint
persone relatiue abinuicem distincte. pater. verbū. et amor. hoc
est pater filius et spiritussandus. Et hec ē fortissima ratio atq;
efficacissima qua moderni vtuntur theologi. et quam assignat
precipua nicholaus in sua postilla iohānis in primo capitulo
HELIAL. Tua hec argumentatio pulchra satis. et ea quidem
si repugnantia careret: audienda certe atq; acceptanda foret
Sed ecce. In te inq; omni humana anima tria esse dīnoscunt.
anima ipsa. noticia. et amor. Que licet ita sint distincta q̄ vnū

non predicatur de altero: non tres psonas tamē. sed vnā solam
constituunt. **ANIM.** Hoc certe ex ipfectione et insufficientia
nature nostre puenit. que non potest tribus hīs distinctā dare
psonalitatē. **BEZ.** In deo multa sunt alia q̄ verbum et
amor. vtpote fortitudo potētia virtus. sapia veritas puidētia
pietas misericordia bonitas. et sic de alijs innumerabilib⁹. que
tamen accidentia in deo esse nequeunt. vt iā satis acute dedux
isti. sunt igit̃ subsistentia. Quare tot erūt in diuinis supposita
vel psonae seu ppostasēs: quot talia potero enunciare attributa
ANIM. Attributa huiuscemōi oīa ad tria illa subsistentia
peter verbum et amor sunt reducibilia. videlicet. Potētia for
titudo virtus patri. Sapia veritas puidētia verbo. Pietas
misericordia bonitas amori. et sic de reliquis omnibus. **BEZ.**
AN. Cum de⁹ ens vnicum sit simplicissimū quidē atq; absolu
tissimū: quare tot vocabulis vnissima res atq; oīm simplicissia
designatur. **ANIM.** Memini legisse me crisostomum super
iohannem de hac ipsa questione sic dicentē. Vocat aut̃ euange
lista iohannes hoc verbum qđ in principio. qđ apud deum. qđ
deus erat. et vitam et lumen. quoniam id qđ a cognitione est
lumen nobis largitus est et eam que huic est vitam. Et vni
uersaliter non ē nomē vnū sufficiens neq; duo neq; tria. neq;
plura docere ea que dei sunt. Sed amabile demum per multa
posse saltem obtuse comprehendere ea que deo insunt. Dixi hec
post crisostomū: dicā adhuc alia post augustinū. Dñs cristus
qui et altera in diuinis persona dicit̃ deus de deo. et lumen de
lumine. Deus ergo qui non ex deo. et deus equalis qui ex deo
simul vn⁹ de⁹. non duo. Dicit̃ etiā lumē de lumine. Lumē ergo
qđ nō ex lumie. et lumē equale qđ ex luie simul vnū lumē non
duo luia. Qđ aut̃ de filio dixim⁹. idē et de spūsando dicere nō
ābigimus. Si itelleximus: deo grās. Si quis aut̃ paz intellex
erit huāna fecit puitas quosq; potuit. cetera videat vn⁹ sperz

Forinsecus ut operarij possum? plantare et irrigare: dei est incrementum dare. Sed audiat. qui dicit. **N**ondum intellexi. **I**ntelligere vis: crede. Intellectus enim merces est fidei. Ergo noli querere intelligere ut credas: sed crede ut intelligas. Deus enim ore prophetico dicit. nisi crederitis: non intelligetis. hec aug⁹. **BELM.** **A**t vero transcendentia h et alia longe difficili aabs te enuntiata qui capere non potest: quid faciet? **ANIM.** **C**um paulo apostolo. **Q**uam altitudo diuiciarum scientie et sapientie dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. et inuestigabiles vie eius humiliter exclamet. **Q**uod si duri adeo cordis superbiq; ingenij fuerit. ut hoc tam dulci apostolico verborum fauo pasci renuerit augustinum mira de trinitate locutum ipse audiat. **Q**ui potest inquit capere capiat. qui non potest capere credat. qui credere autem facile non potest: instar illius patris de quo math. ix. scribitur deum oret ut suam incredulitatem adiuet. **D**icat etiam deo post beatum hylarium mente humili que sequuntur. **M**agnum est trinitatis mysterium. arduum est. inexplicabile est atq; inattingibile. **Q**uod et si sensu non percipiam. tamen teneo conscientia. **I**n spiritualibus enim rebus tuis hebes sum o sancta et gloriosa ac indiuidua trinitas. **N**on igitur de tuo confisus ingenio presumas o homo quatuuscumq; philosophus aut theologus existas: non dixerim plene. sed nec semiplene intelligere quid est ipsa ineffabilis et gloriosa trinitas. **D**ic michi queso si nosti quid est tua anima o philosophus **S**cio quid statim dices. **A**nima cum tuo aristotile sic diffinies. **A**nima inquit est actus primus corporis organici philosophici potentia vitam habentis. **Q**uamquam ista diffinitio longe distat a suo diffinito. **A**ristotiles ut ait gregorius nazarenus quia eurippum fretum quoddam fluens septies in die ac refluens circa insulam nigropontis quam euboeam vocant. ammirans intelligere non potuit: pre angustia animi. magis vero pre multa ingenij superbia sese precipitem in eurippum dedit inquires. **Q**uia aristotiles non

cepit eurippū: eurippus capiet aristotilē. Si visibilē eurippum
et corruptibilē non cepit aristotiles: invisibilis qualiter et per
petua intelligi anima potest. Quod si aīe quiditatē non capis o
philosophē. que tua. que finita. et que spiritus infim⁹ est: deum
qui supra te. qui infinitus. et summ⁹ spiritus est: intelligere quō
potes. Hinc pulchre ab augustino supra iohannē in primo ca
plo. de iohanne puro quidem sed inspirato hoīe scriptū legim⁹
in hec verba. Capiat quisq; qđ potest. quia et qui loquit̃ dicit
quod potest. Nam et dicere de deo vti est: quis potest. Audio
dicere fratres mei forsitan nec ipse iohannes dixit vt ē: Sed
et ipse dixit vt potuit. qz de deo homo dixit. et quidē inspirat⁹
a deo: sed tñ homo. Quia inspirat⁹: dixit aliquid. si non inspira
tus eēt dixisset nichil. Quia vero inspiratus hō non totū quod
est dixit: sed qđ potuit homo dixit hec aug⁹. **BEZII.** Vos
tria ponitis in diuinis. proprietates. attributa. et notiones:
quero an pprietates ille sint et persone diuine. et ipsa quoq;
diuina essentia. **ANZI.** Teneo audacter cū hilario et cum
magro sniaz qđ sic. **BEZII.** Et ego probō qđ non. Si enim
pprietates psone sunt: non eis psone determinant̃. Amplius
si pprietates ipse diuina eēntia sunt. cum essentia nō differāt
tres psone: nec pprietatibus differunt. Quō enim differet pater
a filio eo qđ diuina essentia est: cū in essentia vnum sint. **ANZI.**
ANZI. Hīs doctrinis nouis et humanis cōmentis licet cū mo
dernis theologis dicere forte aliquid possem: cū hilario tamē
et magistro sentētiarū modesti⁹ quidem atq; humiliter sic rñdeo
Immensum est inquit hilario qđ exigit̃ et incōprehensibile. Ex
tra significantiā sermonis est. extra sensus int̃entionē. Nō
enunciatur. non attingit̃. non tenet̃. Verborū intelligentiam
rei ipsius natura consumit. sensus cōtemplationē insp̃icabile
lumen obcecat. intelligentie capacitatem qđ fine nullo cōtinet̃
excedit. Michi ergo in sensu labes ē. in itelligētia stupor est

In sermone non iam infirmitate: sed silentium confitebor. Magnū certe ē quod querit. arduū est. inexplicabile atque inattingibile ē. Quod quidem etsi sensu non percipiam tamen teneo conscientia. In spiritualibus enim rebus tuus hebes ego sum o gloriosa trinitas. Periculosum nimis est de rebus tantis ac tam reconditis aliquid ultra prescriptum celeste proferre. ut ultra predefinitionem dei sermo de deo sit. Forma fidei certa est. Non ergo aliquid addendum est: sed modus constituendus audacie. Quicquid ultra queritur: non intelligitur. hec hilarius. **HELYZ.** Consequenter interrogo. Cum he proprietates non possint esse in personis quin eas determinent: quomodo in essentia diuina esse possunt. ita ut non eam determinent. **ANIM.** Respondeo tibi. et hoc cum prefato hilario. Ego nescio. nec requiro. et consolabor me tamen. Archangeli nesciunt. angeli non audiuerunt. secula non tenent. propheta non sensit. apostolus non interrogauit. filius ipse non edidit. Cesset ergo dolor querelarum. Non putet homo sua intelligentia trinitatis sacramentum posse consequi. Absolute tamen intelligendus est pater et filius et spiritus sanctus. Stat in hoc fine intelligentia verborum. Est filius a patre qui est unigenitus ab ingenito. progenies a parente. uiuus a uiuo. non natura deitatis alia et alia. quia ambo unum. Hoc credendo incipe percurrere. persiste. et si non peruenturum sciam tamen gratulabor profecturum. Qui enim pie infinita persequitur. etsi non contingat aliquando: tamen proficit procedendo. Sed ne te inferas in illud secretum. et archano ineffabilis trinitatis ne te immergas summam intelligentiam comprehendere presumens. sed intellige incomprehensibilia esse. hec hilarius. Cui deo applaudit quod ait bernardus in libro de consideratione ad eugenium. Deus trinus et unus est. Quomodo autem pluralitas in hac unitate: et ipsa in pluralitate. scrutari temeritas est. credere pietas. nosse uita eterna. hec ille. Facit quod pulchre satis atque apposite a nescio quo versificatore

hoc modo scriptum est. Quid deus est scimus: sed quid si scire ve-
limus: supra nos imus. Sed quod sit summus et primus, ultimus et pri-
mus scimus, plus scire nequimus. His aliisque multis que sigillatim
percurrere hecine dialogaris angustia non patitur: euidenter os-
tensum est, nobis licere nullatenus maiestatem perscrutari, ius po-
nere potestati, modum circumscribere infinito ut ait magister sen-
tentiarum in primo. **BEZII.** Pulchre admodum atque apposite non
minus augustinus certe aut hilario de re tam excelsa et incomprehen-
sibili deservisti o anima. Quid te mihicula facuram tam dilucide
et tam copiosius minime arbitrabar. **ANZI.** De sacramento
unitatis atque trinitatis summe et ineffabilis inter hec que
multa iam dixi nichil eius ineffabilitate me dignum tradidisse profite-
or: sed potius cum augustinus vere atque humiliter audeo confiteri mirificata
eius scientiam ex me involuisse, nec potuisse me ad illam. Pauca tamen hec
ex radicibus theologicę veritatis dixi. Aduersus que si est quisque
qui velit arguere: garrulus ille erit potius quam disputator.

De sempiterno dei filio, et de sua eterna ac ineffabili generatione
Tractatus quartus.

BEZII.

Ergo ut predicas gloriosissimum decentissimumque deo
est consubstantialem et coequalē filium genuisse: igitur probari
potest. **ANZI.** Hoc ipsum primo ex fide et reuelatione innotuit. Deinde multa rationabilia ad hoc argumen-
ta inducunt. Que et si hoc omnino non demonstrarent: probabiliter tamen per-
suadent. Et sicut fidei veritas ratione ad plenum demonstrari aut pro-
bati non potest: ita nec reprobari. Enimvero si fides catholica probari
omnino seu demonstrari posset: iam non fides sed scientia esset. Scientia enim teste
philosopho est habitus per demonstrationem acquisitus. **BEZII.** Et quod per fi-
lium coeternum sibi et coequalē non habeat hac fortissima ratione pro-
bo. Omne quod natum est principium habet. Si ergo filius est natus est.

Si natus est: erat qñ nō erat filius. **ANIM 21.** Qui hoc dicit
nō itelligit etiā natū esse deū sempiternū. vt sit coetern⁹ patri
filio. Sicut splēdor qui gignit⁹ a sole vel ab igne atq; diffūdit
coeuus ē illi. et esset coetern⁹. si sol aut ignis esset eternus. vt
ait aug⁹ i libro de trinitate. Et alibi cōformiter ait idē aug⁹
Quid possum⁹ in creatura inuenire coeternū. cū nō inueniam⁹
i ea eternū. Sufficit vt ad similitudinē iueniam⁹ coeuū. Splēdor
est de igne. et tñ coeua sunt. Similiter ymago in aqua et vir-
gultū natū sup aquā coeua sunt. Da michi ignē sine splēdore.
et credo patrē fuisse sine filio. Ad hoc etiā aliter abroz⁹. sed tñ
cōcorditer sic respondet. Ego filiū ex deo natū esse cōfiteor. qđ
reliquū est ipietatis horresco. Scriptū nāq; est in veteri testō
vt vel vnū e plurib⁹ dicā. An me nō fuit ali⁹ deus. et post me
nō erit. Quis igit⁹ hoc dicit. pater an filius? Si filius: ante me
inqt nō fuit ali⁹ deus. Si p̄r post me inquit nō erit. Sic priorē
ille posteriorē non habet. hec ambroz⁹. Rursum quoq; aug⁹
idipsum rationabili hac humana comparatione probat. Homo
pater si potuisset equalē sibi filiū genuisset. Quis ergo audeat
dicere qđ hoc omnipotens nō potuit? Abdo etiā quia si posset
homo maiorem melioremq; seipso filiū gigneret. Sed maius
vel melius deo quicq; esse nō potest. Deus ergo cur nō equalē
vt falso opinatur arrius filiū genuit? Cui nec anni necessarij
fuerunt. quibus adīpleretur equalitas: nec omnipotētia defuit
An forte noluit. ergo qđ ablit inuidit? Sed nō inuidit. equalē
igitur genuit. hec aug⁹. Et conformiter ad augustinū rōcinat⁹
exim⁹ doctor richard⁹ parisiēn ita dicens. Si deus pater nolit
quod perfectā volūtas exigit: vbi est plenitudo bonitatis? Si
autem velit qđ fieri non potest: vbi est plenitudo potestatis?
Vult igitur et potest filiū sibi coeternū et coequalem generare
hec ille. **BEVLIV.** Si licet ita arguere: simili rōne dici posset
qđ hō esset equalis et consubstantialis deo. et qđ creatura fuerit

ab eterno. et alia absurda hmoi pene dixerit infinita. **Arguendo**
sic. **Vel** deus hoc potuit et non voluit. vt tu modo arguebas.
ANIM21. Nō est simile o belial. **Rā** ratio generatiōis exigit
q̄ equale et simile genere. si sit generatio pfecta. ratio autem
creatiōis hoc nō exigit. vt ait doctor sanctus. **BEVL21.** Quid
michi de generatiōe creaturaz ad pband generationē in diuis
Non enī habet quid cōe deus ad creaturas. sed separat⁹ est ab
ea que scōm creaturas cōmuniōe. vt ait crisostom⁹. **ANIM21.**
Sed ea que scōm sbām non ea que scōm hitudinē vt ipse idē
ait crisostom⁹. **BEVL21.** Finiti ad infinitum nullā esse ppoz
tionem oīs lingua simulq̄ oīs secta clamat. **ANIM21.** **Dez**
est scōm substantiā: scōm hitudinē nō est **vez.** **BEVL21.** **Cō**
grua non est hec. fortissimus est leo lincū. **Creature** lince: cre
ator leo recte dici potest. **Dei** igit ad creaturā apta nulla satis
ē aut digna cōparatio. **ANIM21.** **Ad** ipsum q̄ assentioz. et cū
augustino dico non posse cōparari tpalia eternis integra col
latione. sed tñ possunt aliqua tenui et pua similitudine coeua
coeternis cōparari. **Nec** miz. cū nō sit ymbra similis corpi cui⁹
est ymbra. nec vestigiū simile est oīno pedi. **In** rebus sensibili
bus vt ait idē aug⁹ iuenim⁹ subiectū et varietatē accidentiū
que circūuestit illud. et naturalē amorē subiecti ad naturalia
accidentia. **Subiectū** habz similitudinem cū patre. cū sit causa
accēcium. sicut pater ex se pducit filiū. **Varietas** vero accētiū
subiectū manifestans ē quasi verbum. **Amor** vero subiecti ad
naturalia accidentia assimulat spūisando. hec aug⁹. **BEVL21.**
Si aut quisq̄ obstinate negarit iude⁹ aut sarracene⁹ generatio
nem in diuinis aut filiationē esse: quid dicis? **ANIM21.** **Hoc**
pmū. **Si** dei fili⁹ iqt aug⁹ virt⁹ et sapiā dei ē. nec vnq̄ fuit de⁹
sine virtute et sapiā: coeternus ē deo patri fili⁹. **Dicit** aut apls
xpm eē dei virtutē et dei sapiāz. **Aut** ergo nō fuit qn nō fuit fi
li⁹ aut aliqn de⁹ nō habuit virtutē et sapiāz. q̄ de mētis ē dicē

Cōstat enim quia semper habuit sapientiā. semper igit̃ habuit
 filiū. hec aug⁹. Que verba ad tale breuiter sumariū reducunt̃
 Filius est virtus et sapientia patris scōm apostolū. Sed pater
 semper habuit virtutē et sapientiā. ergo et filiū. Super quo
 apostoli verbo pulchre a quodā ex nostris in analetica nume
 rozum scribit̃ in hec verba. Predicam⁹ ait apostolus dei vir
 tutem et dei sapientiā. i. corin. i. dei virtutē: tāq̃ cui a nullo re
 sistatur: dei sapientiā: tanq̃ cui nichil occultatur. Ideo dicam
 ei. Sic in sancto apparui tibi vt viderem virtutē tuā et gloriā
 tuam. virtus refert̃ ad virtutē. gloria ad sapientiā. Et rursus
 Similis est dilectus meus capree hinnuloq; ceruoz. can. viij.
 Capreā que ob acumen pupille. et oculoꝝ perspicuitatē voca
 bulum sui sortitur ydiomatis. dicitur enim dozchas qđ grece
 est videre siue cōtemplari: ad dei sapientiā comparabo. Hinnulū
 qui serpentes interficit. qui plana discurrit. qui obstantia trā
 silit. qui alta conscendit: ad virtutē cōparabo. Ideo habet ipsa
 dei virtus et dei sapientia cristus ihesus in vestimento et in
 femore scriptū habet. rex regū et dñs dñantiū. apo. xix. Regis
 est scire. honoz enim regis iudiciū diligit. ps. xcviij. quare et
 scientiam. scientia enim acuit iudiciū. Posse vel potentia dñi
 est. Amplius ipsemet cristus ihesus ait. Vos vocatis me magr̃
 et dñe. et bene facitis: sum etenī. io. xij. Vos vocatis me mgr̃
 ecce sapientiā. et domine: ecce virtutem siue potentia. Et in
 ysaya capitulo. lxiij. sic habetur. Ego qui loquor iusticiam et
 propugnator sum ad saluandū. Loquor iusticiā: dei sapientia
 sum. propugnator sum ad saluandum: dei virtus sum. hec ille
 BEZII. de questione tali interrogo. Si deus pater genuit
 filiū: an natura. an volūtate. an necitate genuerit? ANIM. A.
 Dicim⁹ verbū dei esse filiū dei natura nō volūtate aut necitate
 vt ait aug⁹ i libro de trinitate. Vbi quēdā catholicū heretico
 rudentē cōmendat in hec verba. Acute sane quidam e nostris

fursi de egle
 filij ad patrem
 hys. ij. x. l. q. o
 v. ad m. l. q. o
 a. l. q. o. l. q. o
 i. f. m. l. q. o
 a. l. q. o. l. q. o
 Et m. l. q. o
 d. l. q. o. l. q. o
 q. l. q. o. l. q. o
 f. m. l. q. o
 a. l. q. o. l. q. o
 v. l. q. o. l. q. o
 m. l. q. o. l. q. o
 p. l. q. o. l. q. o
 p. l. q. o. l. q. o
 m. l. q. o. l. q. o

respondit heretico versutissime interroganti. **U**trum deus fili-
um nolens an volens genuerit. vt si diceret nolens: absurdissi-
ma dei miseria sequeretur. **S**i autem volens: continue quod
intendebat concluderet. scilicet non nature esse filium: sed volū-
tatis. **A**t ille vigilantissime vicissim quesuit ab eo. **U**trū deus
pater nolens an volens sit deus. **H**ic hereticus obmutuit. **S**i
enim respondisset nolens: sequit̃ absurditas et miseria. quam
de deo credere magna est insania. **S**i autem dixisset volēs. sta-
tim intulisset. ergo voluntate sua deus est: non natura. **E**t ob
hoc concludit augustinus. non esse cōcedendum q̃ deus volun-
tate vel necessitate. vel volens vel nolens sit deus. **A**ccipiēdo
tñ voluntatē eo mō quo nos aliquñ volum⁹. q̃ ante non vole-
bam⁹. **S**ic ergo intelligend⁹ est verbū augustini. vt vult m̃gr
in primo sic dicens. **P**ater non genuit filiū volens. subaudi
voluntate p̃cedenti vel accedenti. **V**olens tñ genuit sicut potēs
et sicut sapiens et sicut bon⁹. **S**i ei p̃ sapiēs et bon⁹ dicitur
genuisse filium: cur non et volēs? **H**ELLIIII. **S**ed quō filium
generatum esse putas: si nosti o anima queso vt michi dicas?
AMMMA. **E**go ne tibi dixerī q̃ se ignorare apte fateat̃ am-
brosi⁹. **M**ichi inquit ip̃ossibile ē generationis hui⁹ scire secre-
tum. **M**ens ibi deficit. vox silet. non mea tantum. sed angelo-
rum. **S**upra potestates et supra angelos. et supra cherubin. et
supra seraphin. et supra omnem sensum est. **Q**uia si vt scriptū
est. pax xp̃i supra omnem sensum ē: quomodo nō est supra ōnem
sensem tanta generatio? **T**u ergo quisquis ista queritas: ori-
manū admoue. **S**crutari non licet tanta mysteria. **L**icet scire
q̃ nat⁹ sit: non licet discutere quomō natus sit. **I**llud negare
michi non licet. hoc querere metus est. **I**ncalabilis est enim
illa generatio. **V**nde ysaias. **G**enerationem eius quis enarrabit
hec ambrosius. **H**ELLIIII. **Q**uidam tamen de suo consili in-
genio dicunt illam generationem posse intelligi. et alia h̃mōi

Inherētes illo dicto ieronimi sup ecclesiasten. In sacris inquit
scripturis quis sepissime non pro impossibili. sed pro difficili *capitulum*
vt ibi. Generationē eius quis enarrabit? *ANIM21.* Sed hoc
non dixit ieronim⁹ ideo q̄ eterna fili⁹ generatio plene itelligi
seu explicari a quoquā mortaliū possit: sed quia de ea aliquid
dici seu itelligi potest. Quidam tamē hoc accipiunt dictū de
tēporali cristi generatione. vt ait magister sententiarū in primo
De illa vero eterna ac ineffabili generatiōe fili⁹ sobrie laquēdū
pure cogitandū. et simpliciter credendū esse. tradit bonauentura
doctor eximi⁹ in hec verba. Cum filiū audis ex deo genitum
caue ne mētis tue oculis aliqd carnalis cogitationis occurrat
quī potius columbino et si potes acuilino intuitu simpliciter
crede ac perspicaciter contēplare. q̄ ab illa eterna luce imensa
simplicissima et fulgētissima ac sūme archana. coetern⁹ coeq̄lis
et consubstantialis splendor oritur qui est virtus et sapientia
generantis. In quo pater omnia disposuit ab eterno. per quē
fecit et secula: factaq; gubernat et ordinat ad gloriā suā.
partim per naturā. partim per grāciā. partim per iusticiā
partim p̄ misericordiā. vt nichil ī hoc mūdo iordinatū reliquat

*De sempiterno spiritusandō. et de sua eterna ac ineffabili
spiratione. Tractatus quintus.*

BEV212.

De filio dei haden⁹ satis. Nam q̄ a patre solo per
generationem procedat: nulli cristianoꝝ. nec ipsi
etiā greci negāt. Nō sic vero est de spiritusandō.
Quidā enim eum a patre solo. alij a patre filioq;
pcedentē credunt. tu vero quō sentis? *ANIM21.* Vt magister
sententiarū in primo. Dicendū est inquit spiritusandū esse a
patre et filio. et a patre et filio procedere. qđ multi hereticine
gauerunt. Sed qđ de vtroq; pcedat multis diuinoꝝ eloquioꝝ

testimonijs cōprobat. Dicit enī apostol⁹ gala. iij. Misit de⁹
sp̄m fili⁹ sui in corda nostra. Ecce hic dicitur spirit⁹ fili⁹. Et
ibi. Qui aut sp̄m cristi non habet: hic nō est eius. ro. viij. Ip̄e
etiā fili⁹ de sp̄sando ait. Quē ego mitto vobis a patre. io. xv
Et ibi. Accipite sp̄m sanctum. io. xx. Patris aut spirit⁹ dict⁹ ē
vbi legit⁹ ro. viij. Si spirit⁹ eius qui suscitauit cristum a mor
tuis habitat in vobis. Et ip̄se cristus ait math. x. Non enī
vos estis qui loquimini: s; spirit⁹ patris vestri qui loquitur.
Et io. xiiij. Quē mittet pater in uomine meo. Et item io. xvi.
ip̄e fili⁹ de spiritu sancto ait. Qui a p̄re p̄cedit. Hys alijsq; plu
ribus auctoritatib⁹ oñdiē spiritū sanctū patre et filio p̄cedere.
HELIAL. Attē greci dicunt sp̄m sanctum p̄cedere a patre solo
Et hoc ideo quia cristus in caplō qđ mō allegasti de p̄cessiōe
spiritū sancti loquens solum patrē cōmemorat dicens. Spirit⁹
qui a patre p̄cedit. Ac etiam ideo quia in principalibus con
cilij⁹ que apud eos celebrata sunt. ita symbola⁹ eorū subiunctis
anathematibus ^{sanctis} sanctita vt nullus de trinitatis fide aliud di
cere vel aliter predicare liceat qđ ibi continetur. In quibusqui
dem symbolis cum spiritū sanctū cōmemoret⁹ p̄cedere a patre.
et nō a filio: quicumq; inquit a filio eum p̄cedere addunt
anathema icurrunt: Vnde et vos latinos arguit anathematis
reos. Addunt etiā ad sue opinionis confirmationē ac in testi
moniū vestre dāpnationis de symbolo fidei quod scđm traditio
nem p̄fatorum cōciliorum leo papa terti⁹ rome transcriptum
in tabula argentea post altare beati pauli posita pro amore
vt ip̄e ait et cautela fidei orthodoxe posteris reliquit. In quo
quidem symbolo cum de processione spiritū sancti agitur: solus
cōmemoratur pater hys verbis. Et in spiritum sanctum domi
num et viuificantem ex patre procedentem. In fine cuius sub
iunctum est. Qui aliud docuerit. vel aliter predicauerit: ana
thema sit. Ideoq; greci vos latinos vt iā dixi anathematizatos

dicunt. qui asseritis spiritū sanctū procedere a filio. quod ibi nō
contineat. Quod enim scdm vos ibi dicitur. qui a patre filioq;
procedit. alterū a vobis est additū. scilicet filioq;. **N**ec ista me
finxisse putes o anima. **S**unt namq; ea ipsa verba que ponūt
a tuo magistro sententiarū in libro primo. **ANIM2.** **R**os autē
illa verba sic determinamus. vt ipse etiam magister ibidem
determinat. Qui aliud docuerit. vel aliter predicauerit. id est
contrarium docuerit. vel contrario modo predicauerit anathe
ma sit. Aliud ergo posuit pro opposito. Qualiter paulus ad
gala. 1. Si quis aliud euangelisauerit. id est contrarium: ana
thema sit. **N**on dicit. si quis addiderit. **N**am si illud diceret:
sibi ipsi. vt ait aug⁹. derogaret. qui cupiebat venire ad quosdā
quib⁹ scribebat sicut ad thessalonicēses. vt suppleret que illoz
fidei deerant. **S**ed qui supplet quod minus erat addit. non quod
deerat tollit. Qui autem ptergredit^r fidei regulā non incedit
in via: sed a via recedit. **N**ō illud autem qđ de euāgelio greci
opponūt: ita respondem⁹. Quia cum dicit in eo veritas spiritū
sanctū a patre procedere: non addit solo. **N**ec ideo etiā a se pro
cedere negat: sed idcirco patrem tantū nominat. solet enim ad
eum referre etiā quod ipsius est. quia ab illo habet. **S**ciendum
tamen qđ greci confitentur spiritū sanctū esse filiū sicut patris.
quia et apostolus dicit spiritum filiū. et veritas in euangelio
spiritū veritatis. **S**ed cū non sit aliud spiritū sanctū esse patris
vel filiū qđ esse a patre et filio: etiam quoad hoc in eandē no
biscū fidei sententiā vident^r coincidere. licet verbis dissentiant
Unde et quidā eoz catholici doctores itelligētes vnā eādemq;
fore sententiā predictoz verboz quibus dicitur spiritū sanctū
procedere a filio. et esse filiū. sunt professi spiritū sanctū etiā
procedere a filio. **Q**uocirca anathasius alexandrie epūs grecoz
doctoz eximius in illo fidei symbolo quod sancta quotidie fre
quentat ecclesia: manifeste ait. Spiritū sanctus a patre et filio

est: non factus nec creatus nec genitus. s. procedens. Idemq; ad
serapionē scribens. Si videris inquit hoīes volantes per aera
cum helya. ābulantes sicco pede per maria cū moyse et petro.
nisi dixerint spiritūsanctum pcedere a p̄re et filio naturaliter:
eos non recipias. hec ille. Ecce aptum et sine calumpnia testi
monium. Didim⁹ etiā doctoꝝ apud grecos precipu⁹ in libro de
spiritus sancto. hīs verbis sp̄m sanctum a filio pcedere affirmat.
Saluator qui et veritas de spiritus sancto ait. Nō enī loquitur
a semetipso. Hoc est nō sine me. et sine meo et patris arbitrio
quia inseparabilis ē a me et a p̄ris voluntate. quia ex se non
est. sed ex p̄re et me est. Hoc enim ipsum q̄ subsistit et loquit̄
a patre et a me illi est. Itē spūssanct⁹ spirit⁹ veritatis spūsq;
sapientie dicit̄. idest pcedens deus de deo. spiritus veritatis pro
cedens a veritate. spirit⁹ sapientie a sapia. cōsolatoꝝ manans
a consolatione. hec didim⁹. Itē. Cirillus ep̄s in epistola ad nes
torium sic ait. Spiritus intelligitur per se scōm q̄ spiritus est.
et non filius. sed tamen non est alienus ab eo. Spirit⁹ enī ve
ritatis nominatur et profluit ab eo sicut ex deo patre. Johan
nes quoq; crisostomus in omelia de expositione symboli sic di
cit. Credendum est spiritum sanctum patris esse et filij. Istum
spiritū dicimus patri et filio cōequalem. et procedentem de pa
tre et filio. Hoc credite. ne colloquia mala corūpant bonos
mores. hec ille. Ecce a doctoꝝ etiam grecis aperta habe
mus testimonia quibus spiritus sanctus a patre et filio proce
dere ostenditur. Omnis ergo lingua confiteatur spiritum sanc
tum procedere a patre et filio. hec fere omnia magister senten
tiarū in libro primo. **HELIAL.** Tu fateris o anima q̄ ad sym
bola fidei et cetera decreta ecclesie fidem contingentia addi: dū
non sit contrarium potest. **ANIM.** Addi equidem posse fa
teor: sed per ecciam. **HELIAL.** Numquid talia ecclesie decreta
sacra merito appellari scriptura possunt? **ANIM.** Etiam.

HELIAL. Et tamen de ea scriptū est. Non addi ad eā quicq̃
aut subtrahi debere. apo. ultimo. **ANJMA.** Non addi quicq̃
ad sacram scripturam aut subtrahi: intelligendū est ab alio q̃
ab illo qui eam condidit. Quid enim moysen prohibuisset pen-
thateuco. aut dauid psalterio. aut iohannē euangelio seu apo-
calipsi aliquid addidisse? Ideo dixi supra q̃ ad ipsa ecclesie de-
creta addi: sed per ecclesiā et nō als potest. **HELIAL.** Sed
esto spiritussanct⁹ a patre filioq̃ procedat: quero abs te utrū
prius. aut magis. aut p̃cipaliter procedat a patre q̃ a filio
ANJMA. Ut ait aug⁹. In illa summa trinitate que deus est
interualla temporum nulla sunt per que ostendi possit aut re-
quiri vtram prius de patre natus sit filius. et postea de ambo-
bus processerit spiritussanctus. Nichil enim ibi ex tempore.
inchoatur. vt consequenti perficiatur in tempore. Ideo qui
potest intelligere sine tempore generationem filij de patre: in-
telligat sine tēpore processionē spiritussancti de utroq̃. Dicim⁹
ergo q̃ sicut ante non p̃cedit a patre q̃ a filio: ita nec magis
nec plenius aut p̃cipaliter a patre q̃ a filio procedit. hec
aug⁹. **HELIAL.** Ipse tamē aug⁹. xv. de trinitate ait spiritum
sanctū p̃cipaliter a patre procedere. **ANJMA.** Sed ne de
hoc turbaremur: ipse cōtinuo ex quo sensu dixerit apte subdēs
Ideo inquit addidi p̃cipaliter. quia et de filio spiritussanct⁹
procedere reperitur: sed hoc quoq̃ filio pater dedit. Qui ergo
omnia habet a patre: habet et hoc ipsum q̃ spiritussanctus ab
eo procedit. **HELIAL.** Sed dicito michi consequenter. Cum
spiritussanctus procedat a patre. et sit cōsubstātiālis ei: cur nō
dicitur esse natus sed potius spiratus. et cur etiā nō dicit⁹ fili⁹?
ANJMA. Soluat aug⁹. v. de trinitate sic dicens. Si spiritus
sanctus filius diceretur: amboꝝ vtiq̃ filius diceretur. quod ab-
surdissimū foret. Filius quippe nullus est duoz nisi patris et
matris. Sed absit vt inter deum patrem et deum filium tale

aliquid suspicemur. Absurdissime ergo filius diceretur amboꝝ id
est patris et filij. Amboꝝ quippe filius diceretur: si eum ambo
genuissent. qđ abhorret sanorū oīū sensus. Non igit̃ ab utroq;
est genitus: sed p̃cedit ab utroq; amboꝝ spiritū. hec aug⁹.
BEZII. Quare aut̃ spiritus sanctus non dicit̃ genitus sed
procedens tm̃: filius vero et genit⁹ dicit̃ et procedens. Testis
est ipse qui io. xvi. ait. Ego ex deo processi vel exiui. qđ idē ē
et veni ī mundū. Non ergo tm̃ spiritus sanctus procedit a patre
sed etiam filius. **ANZANI.** Ad hoc scđm augustinum r̃ndm⁹
utramq; procedere a patre. dissimiliter tamen. Quia spū sanct⁹
procedit a patre non quō natus. sed quō datus vel donū: filius
aut̃ p̃cedit nascendo. Inter generationē vero filij et p̃cessionē
spiritus sancti dum hic viuimus: distinguere non sufficimus.
hec aug⁹. Moderni vero theologi dicunt filium p̃cedere a p̃e
per generationem: et spū sanctū per sp̃irationē. Sed magister
sententiarū libro primo sic dicit. Quid aut̃ inter nasci et p̃ce
dere intersit de illa excellentissima natura loquens explicare
quis potest. Non omne quod procedit nascitur: quāuis omne
procedat quod nascitur. Sicut nō omne quod bipes est: homo
est. q̃uis bipes sit omnis qui homo est. Hoc scio: distinguere
autem inter illam generationem et hanc p̃cessionem nescio.
non valeo. non sufficio. Ac per hoc quia et illa et ista est in
effabilis. Sicut enim ysaias capitulo. liij. de filio loquens ait
generationem eius quis enarrabit ita et de spiritus sancto veris
sime dici potest. p̃cessionem eius quis enarrabit. Satis ergo
sit quia non est a seipso filius: sed ab illo de quo natus est. nō
a seipso spū sanctus: s; ab illo de quo p̃cedit. et quia de utroq;
procedit. sicut in antedictis ostendimus. **BEZII.** Quero
ad huc abs te o anima. cum filius ob suam missionē et non alias
minor ipso patre dicat̃ atq; inferior vñ ē q̃ spū sanct⁹ a patre
et filio missus nusq; patre aut filio minor legatur seu inferior

ANIM. In missione filij duo simul concurrerunt: missio vi
delicet et inanicio. Propter missionem non dicitur minor patre
propter inanitionem vero seu nature humane assumptionem dicitur
nedum minor patre. sed et spiritu sancto. ymmo et seipso ut ait
magister sententiarum in primo. **At** spiritus sanctus missus tanto
modo fuit absque inanitione. Venit enim docere homines ac illuminare
non autem redimere. ut filius. Vel satisfacere pro eis. **BEVLIV.**
Quemadmodum filius in specie hominis: ita spiritus sanctus in
specie columbe apparuit. Ergo si minor est patre filius: quia
in specie humana apparuit: longe minor esse debet spiritus sanctus
qui apparuit in specie columbina. *para* Alia atque alia est apparitio
filij ac spiritus sancti. Apparuit enim filius in specie hominis
assumpta: sed apparuit spiritus sanctus in specie columbe non
assumpta. Non enim venerat spiritus sanctus ut columbas re-
dimeret: sed ut homines illuminaret atque imbueret ut ait augustinus.
BEVLIV. Adhuc et fortioribus quam antea rationibus grecos
sustinens: probabo spiritum sanctum procedere a patre solo. et primo
auctoritate gregorii nazanzeni sic dicentis. Sicut radius solaris
luminis non separantur a lumine. sed usque ad nos emicant: sic
filius et spiritus sanctus gemini patris radius usque ad nos mi-
serunt lumen claritatis. Sed duorum radiorum unus non procedit
ab altero: ergo a simili spiritus sanctus non procedit a filio nec
e converso. Secundo ut ait dyonysius de divinis nominibus. ca. ij.
Pater est fontana deitatis. filius et spiritus sanctus deigene pullu-
lationes divine nature. et quasi flores. Sed pullulationum aut
florum unus non procedit ab alio. Ergo nec spiritus sanctus a
filio. Tercio in. In humanis spiritus non procedit a verbo. sed
cum verbo. Ergo similiter in divinis. Quarto. Nichil omnino
simplex potest esse a duobus. alioquin effectus esset simplicior
sua causa. Ergo spiritus sanctus cum sit simplex non est a patre
et filio. Quinto. Aut pater perfectus et sufficienter spirat spiritum sanctum

aut non. Si nō ergo ipse est in spirando ip̄fectus seu diminu-
t⁹. Si sic: ergo sup̄fluit fili⁹. **Quinto.** Equalis honoris et auc-
toritatis sunt fili⁹ et spūssand⁹. Ergo sicut fili⁹ nō ē a spū-
sancto: ita nec spiritussand⁹ a filio. **ANIM2A.** Petr⁹ de taren-
tasia pontifex et doctor maxim⁹ ad tua obiecta sic respondet.
Ad primū qđ fundatur in loco a simili dicit similitudinē esse
q̄tum ad originem radioꝝ ab vno sole: non q̄tum ad habitu-
dinem eoꝝ ac inuicē. Idem etiam rōdit ad secund⁹. **A**d terciū
dicit qđ verbum dei scđm eternam generationē cōparat verbo
cordis: scđm tpalem vero verbo vocis. **A** verbo vero cordis
seu interiori procedit spirit⁹ iterior idest amor. Sic spūssand⁹
est a verbo eterno in q̄tum eternum: sed verbum incarnatum
ab ipso in q̄tum incarnatum. **A**d quartum fatetur nichil oīno
simplex posse esse a duobus diuersis per essentiā. **A**d quintū
dicit qđ p̄fecte spirat pater. nec tamen fili⁹ sup̄fluit. quia sunt
vnum in spirando. **E**t hoc est non ex imp̄fectione patris quia
indigeat fili⁹ adiutorio: sed ex p̄fectione fili⁹ assimilantis patri
in omnibus non repugnantib⁹ p̄sonali pp̄rietati eiusdem. **A**d
sextū rōdet qđ quia spūssand⁹ p̄cedit a filio non minuit honor
seu auctoritas eius. cum equalitas honoris et aud̄is consistat
in essentialibus: non in relatiuis attributis. **E**xplōsis igit̄
atq; elisis tuis sophismatib⁹ o belial: quia non est satis male-
dicta refellere. nisi bene etiā dicatur: qui habet aures audiat
rationes admodum fortes spiritum sanctū non a patre solo. s; a
patre filioq; procedere demonstrantes. Quas nec tu quidem
vnq; nec ipsa qđ fallax grecia poterit elidere. **E**t primo. io. xvi
fili⁹ de spūsancto loquēs ait. Ille me clarificabit qz de meo ac-
cipiet. **E**rgo aliquid accipit spūssand⁹ a filio. **S**ed quicquid ē
in illo est tot⁹ ipse: ergo p̄cedit ab illo. **S**ecundo. io. xv. fili⁹
de eodē spūsancto loquēs itez ait. Cū venerit pacit⁹ quē ego
mittā. **S**i si nō p̄cederet ab eo nō mitterz eū: qđ p̄cedit ab ip̄o

60

Tercio. Scriptura sacra sepe nominat eum spiritū filiū. ro. viij. gala. iij. Aut ergo ratione solius substantie. et sic eadem ratione posset dici filiū esse spiritū sanctū. Aut ratione alicuius relationis. Ergo cum in diuinis non sit relatio nisi originis: oportet quod vel filiū sit a spiritu sancto. quod nullū dicit. vel spiritū sanctū a filio. **Quarto.** In trinitate potentiarum anime que est ymago dei amor procedit a noticia. Ergo in trinitate personarum diuinarum spiritū sanctus qui est amor procedit a filio qui sapientia siue noticia appellatur. **Quinto.** ut ait anselmus libro de processione spiritū sancti. In diuinis tres persone per omnia idem sunt ubi relationis oppositio non distinguit. Sed quoad actum spirandi nulla relatio oppositionis filium a patre distinguit. Ergo quoad hoc idem sunt. **Sexto.** Aut illarum duarum personarum filiū scilicet et spiritū sanctū una procedit ab alia. aut non. Si nō: ergo nō distinguit inter eas oppositionis relatio. ergo sunt una persona. Si sic: aut filius a spiritu sancto. aut econuerso. scilicet nō filiū ergo econuerso. **Septimo.** Aut iter tres personas est equalis germanitas: aut non. Si nō: ergo nec equalis dilectio. Si sic: ergo sicut spiritū sanctus a patre. ita et a filio. **Octauo.** Filiū dicitur proprie patris ymago. Aut ergo ratione assimilationis in natura tantum. vel etiā in notione aliqua. Non in natura tantum. quia similiter spiritū sanctus esset patris ymago. quod non dicitur a sanctis. ergo in notione aliqua. Non in notione innascibilitatis nec paternitatis: ergo in notione spirationis. **Nono.** Spiritū sanctus procedit ut amor liberalis amicitie huiusmodi vero amor duorum est: non unius tantum. Ergo a duobus non ab uno tantum procedit. **BEATISSIMUS.** Miroz vos omnes et grecos et latinos. et utroque inscitiam vehementer irrideo. Cum ei pater in diuinis sit spiritus: et filius spiritus et uterque nimis sanctus: qua cecitate mentis hoc nomen spiritū sanctus soli tercię persone attribuitis. quod tamen omnibus tribus eque

decenter ac pprie attribui potest. ANIM21. Alios inscios vo-
cas a belial: sed tumet ipse vel certe inscius es. vel te inscium
mirabiliter insimulas. vel ancelmū doctorem eximū nō legisti
sic dicentem. **R**omen spūsancti ideo quia spūsanctus intelligit
alicuius spiritus: pro relatiuo noīe ponit. **N**am quis pater
sit spiritus et sanctus. et filius similiter: non ē tñ pater alicuius
spiritus. nec filius similiter. sicut spūsanctus alicuius est spiritus.
Est enim spiritus dei. et spiritus patris et filii hec ancelmus.
BEVL21. Quid autem hoc sibi vult qđ gallozum doctor hi-
larius proprietates personarum assignans dicit eternitatem
esse in patre. speciem in ymagine. vsū in munere. ANIM21.
Que tante difficultatis sunt verba. vt in eorū itelligentia atq;
explanatione vehementer laborauerit aug⁹ sexto de trinitate
libro ita dicens. Quidam cū vellet breuissime singulaz in trini-
tate personaz insinuare ppria. Eternitas est inquit in patre.
species in ymagine. vsus in munere. Et quia non mediocris
audis in tractatione scripturaz et assertionē fidei vir extitit.
hilarius enī hoc in libris suis posuit: horū verborū scz patris
ymaginis. et muneris. eternitatis speciei et vsus. abdita scru-
ta⁹ itelligentiā q̄tum valeo: non eū secutū arbitror ī eternita-
tis vocabulo. nisi qđ p̄r nō hz p̄rēz de quo sit. filius autē de p̄rē
ē vt sit. atq; vt illi coeternus sit. Ymago ei si p̄fecte implet illud
cuius ymago ē: ipsa coequat ei. et nō illud ymagini sue. In qua
ymagine speciē noīauit. credo ppter pulchritudinē. vbi ē tan-
ta cōgruentia et p̄rīa equalitas. et p̄rīa similitudo nulla ī re
dissidens et nullomō inequalis. et nulla ex pte dissimilis: s; ad
p̄emptidē rñdens ei cuius ymago ē. Vbi ē p̄rīa et summa vita
cui nō ē aliud viuere et aliud eē: sed idē. Nec p̄rīm⁹ et summ⁹
intelligit. cui nō est aliud viuere et aliud intelligere: sed idē.
Hoc est vnū tanq̄ verbū p̄fectū. cui non. deest aliquid. et ars
quedā oīpotentis et sapientis dei plena oīm rationū viuentiū

et incommutabilem. et omnes vnum in ea sunt. ipsa vnum de
vno cum quo vnum. ibi nouit omnia deus que fecit per ipsam
Est preterea ineffabilis quidam complexus patris et ymaginis
qui non est sine perfruitione. sine caritate. sine gaudio. **A**lla er
go dilectio. delectatio felicitatis. vel similitudo. si qua tamen
aliqua humana voce digne dicitur. vsus ab illo breuiter appel
lat. **E**t est in trinitate spūs sanct⁹ non genit⁹. s; genitoris geni
tiq; suauitas ingenti largitate atq; vbertate profundens oēs
creaturas pro captu eaz. **I**taq; illa tria et a se inuicem determi
nari videntur: et in se infinita sunt. **Q**ui videt hoc vel ex pte
vel per speculum in enigmate: gaudeat cognoscens. deū et grās
agat. **Q**ui vero non videt tendat per pietatem ad videndum:
non per cecitatem ad calumpniand. quoniam vnus est deus: s; **t**
trinitas tamen. hec aug⁹. **E**cce iam habemus qualiter verba
bilarij premissa accipienda sunt: licet tante sint profunditatis.
vt etiam adhibita expositione vix ea intelligere valeat hu
man⁹ sensus: cum et ipsa eoz explanatio quam hic augustin⁹
edidit plurimum in se habeat difficultatis atq; ambiguitatis.

Cur deus homo. et de convenientia incarnationis diuine. **T**rac
tatus sextus.

BELJAL.

Quoniam iuxta protestationem tuam rationes su
pradictas non tamq̃ demonstratiuas. sed vt proba
biles inducis: nō eis obicio neq; repugno. ymmo
fidem tuam ornare plurimum ac persuadere viden
tur. **I**dcirco ad perscrutand an cristus sit verus deus. et cur
deus hō factus est. et de convenientia huiusmodi incarnatiōis:
si placet conuertamur. **A**RTICULUS. **E**a que fidei sunt rationem
transcendūt. naturaliq; ratione demonstrari non possunt: sed p
supernaturalia argumenta. presertim per diuina et soli deo

possibilia probant miracula. ex supna etiam reuelatione inno-
tuerunt. **Q**uod autem cristus sit deus et homo. predixerunt pro-
phete. predicauerunt apostoli. et ipsemet cristus proprio ore tes-
tatus est. Cui pro sua dignitate excellentissima. perfectissimaque
sanctitate prestanda est in omnibus fides. **BEVLIAL.** Possibi-
litate conuenientia presupponit. Impossibile est deitatem cum huma-
nitate uniri. ergo et inconueniens. Mediam propositionem tribus
his medijs validissimis probat. Primo sic. Omne unibile alteri
possibile est ad unionem. Omne possibile ad aliquid est imperfectum
quia est in potentia respectu illius. et indiget altero ipsum edu-
cente de potentia ad actum. Deinde autem per omnia perfectus et pu-
rus actus est nichil habens de potentia susceptiua. Ergo non est
alteri unibilis. **ARTIM.** Unibile cum sit relatiuum dupliciter
accipitur. Vel ex dependentia sui ad alterum: sic natura humana
fuit unibilis. Vel alteri ad ipsum: sic diuina. Quod primum
unibile est habet in se possibilitatem: quod secundo modo non. quia
tale unibile dicitur a possibilitate aliena. non sua. Vel sic et bre-
uius. Unibile dupliciter accipitur. vel ab unitate actiua: sic
non importat possibilitatem. vel a passiuam: sic importat. **BE-
VLIAL.** Secundo. Maior est distantia dei et creature quam duo-
rum contrariorum. cum illa communicent in eodem genere.
Sed duo contraria non possunt uniri. Igitur nec deus et cre-
atura. **ARTIM.** Sola distantia non est causa impossibilis
unionis contrariorum: sed repugnantia. quia magis distant
substantia et accidens: et materia a forma. quam contraria. Cre-
atura vero ad deum distantiam habet: sed non repugnantiam.
BEVLIAL. Tercio. Finiti ad infinitum nulla est proportio. ut
supra allegaui. Ergo nec ulla unio. **ARTIM.** Supra etiam
huic tuo argumento respondens finiti ad finitum nullam esse
proportionem secundum substantiam dixi: sed bene secundum habi-
tudinem. ut ait crisostomus. Vel sic iuxta petrum de tarentasia

in primo sententiarum. **F**initi ad infinitum nulla est proportio:
ergo nec vlla vnio. **H**oc locum habet in vnione naturali. non
in supernaturali et voluntaria. **D**el sic et clarius scdm eundem
Proportio dupliciter accipitur. proprie scdm convenientiam
q̃t̃itatis vt equaliū et inequaliū. vel large scdm convenientiā
ordinis seu habitudinis quorūcumq; agentium et patientium.
mouentium et motoꝝ. **P**rima non est inter deum et creaturas:
secunda sic. **S**icut inter celū et terram non est proportio scdm
convenientiā quantitatis. quia se habet sicut punctus ad ip̃m
sed scdm convenientiam ordinis agentis ad patiens. hoc autē
sufficit ad vnionem. vt patet in vnione forme et materie. seu
corporis et anime. **BELIAL.** **S**i cristus est homo: habet esse
creatum. ymmo si est particularis homo seu indiuiduū speciei
humane: habet esse suppositale seu personale. cum esse sit suppo
sitoꝝ. **S**i vero est deus: habet esse personale increatum. **E**rgo
in cristo sunt duo ypostatica seu personalia esse. ergo non est
quid vnum simpliciter. nec vna persona: sed due. **ANIMA.**
In cristo natura humana assumpta est ad esse ypostaticum in
creatum verbi eterni seu vnigeniti filiū dei. **I**dcirco non est in
eo nisi vnum esse personale et vna persona. **BELIAL.** **E**x im
mediata coniunctione anime rationalis et corporis constituit̃
mox persona humana. **S**i ergo in cristo coniuncta fuerint sibi
inuicem imediate atq; formaliter corpus et anima: sequitur
q̃ sit persona humana inesse suppositali humano et creato sub
sistens. **ANIMA.** **P**er est q̃ ex coniunctione imediata intri
seca anime et corporis resultat persona humana. dum corpus
et anima sibiipsis seu nature sue et ordini relinquuntur. et q̃d
suum est agere pmittant̃. nec mox ad aliquid altius assumant̃.
Porro in cristo eodem momento quo anima eius fuit creata
suozq; corpori vnita: vtumq; simul assumptum fuit a verbo
eterno. et suppositatum in esse verbi ypostatico increato. nec

unq̃ habuit proprie speciei personalitatem. **BEVJAL.** Quid
ergo cōstitutum est ex cōiunctione anime et corporis in cristo
ANJMA. Vera et perfecta humanitas seu natura humana.
Magisq̃ proprie dicitur deus assumpsisse naturam humanā seu
humanitatem q̃ hominem. Homo enim dicitur res seu p̃sona
habens humanitatem. deus autem non assumpsit rem aut per
sonam habentem humanitatem: sed ipsam humanitatem. **BE**
VJAL. Quare ergo cristus vocatur homo? Dicit namq̃ potius
deberet deus et humanitas: nō deus et homo. **ANJMA.** Dicit̃
homo ab humanitate assumpta ad esse verbi p̃sonale eterni. si
cut et quilibet homo dicitur homo a sua humanitate in p̃prio
et creato esse personali suppositata. **BEVJAL.** Agere presuppo
nit. esse existentie siue p̃sonali quia agere et pati proprie sunt
suppositoꝝ sc̃dm p̃hm. Si ergo cristus habet actiones naturales
nature humane: necesse est eum habere esse actualis existentie
humane nature. Tale autē esse est esse personale humanū crea
tum ergo habet huiusmodi esse. **ANJMA.** Fateor q̃ agere et
pati sunt suppositoꝝ loquendo naturaliter. Supernaturaliter
tamen per omnipotentiam dei fieri potest. atq̃ i cristo est factū
q̃ operari non p̃supponit esse personale ordinis ac speciei sue:
sed sufficit esse altioris nature et subsistentia increata. **BEVJ**
AL. Mira sunt ista iudeis et sarracenis. difficiliq̃ ad creden
dum et quasi impossibilia ad intelligendū. Et nonne iquit cris
tus vere natus est ex femina matre? **ANJMA.** Vmmo plane
ex maria mundissima ac sapientissima virgine. sicut in alcho
rano sarraceni legunt. Que vt ait bernardus et ardorem ve
tite concupiscentie virtute castitatis in sua virginea carne ea
tenus extinxit vt is in cuius conspectu nec astra munda sunt.
tante mūdicie carnem suam iudicauerit: vt etiam sue diuine
puritati eam assotiare non despexerit. Que virgo tametsi mun
da prozsus immaculataq̃ fuerit: humillima etiam fuit. Nunq̃

enī supra omnes angelos glorificata ascendisset: nisi prius infra
homines humiliata descendisset. hec bernardus. **BEVLII.** Ge-
nitum a generante suscipit esse substantiale. Generatio enim ē
productio rei in esse substantiali et existentia actuali. quemad-
modū alteratio est acquisitio alicuius esse accidentalis. **Cristus**
ergo ex substantia matris natus: ex matre personale humanū
habet eē. **ARTII.** Pater aut mī ille vel illa dicit q̄ vel qua
de sua substantia producit simile sibi non in genere tantum:
sed in specie. Ad rationem ergo generationis filiationisq̄ suf-
ficit q̄ genitum a generante naturam generantis accipiat. Sic
itaq̄ cristus ex substantia matris temporaliter natus: humanā
ab ea speciem et carnē sortitus est. **BEVLII.** Si cristus verū
existens deus ex virgine natus est: deus ex virgine esse sumpsit.
et esse incepit. ergo mutationem incurrit. **ARTII.** Jam dixi
q̄ ad rationem generationis sufficit natura specificam ex gene-
rante accipere. Cum itaq̄ verbum eternū humanam ex illibata
virgine carnem assumpserit: vere ex ea genitum perhibetur.
Nec ideo tamen in aliquo mutatum. Quia sicut ab eterno de-
creuit: in tempore naturam humanam assumpsit. et eam suo p-
sonali increato esse vniuit. nulla mutatione facta in deitate: s-
in assumpta humanitate. **Non** enim verbum eternum vnitum
est humanitati vt pars. aut quid cōmixtum inclusum ve aut
circumscriptū in ea: sed assumpsit eam ad se. suumq̄ esse ppos-
taticum incommutabile manēs cōmunicauit eidem. suppositando
ipsam in illo. **BEVLII.** Ex duobus existentib⁹ in actu nunq̄
fit simpliciter vnum. **ARTII.** Ex duob⁹ existentib⁹ in actu
personalis actualisq̄ exntie nunq̄ fit per generationem vna
persona. **Humanitas** autem cristi nunq̄ fuit existens in esse p-
prie personalitatis vt supra demonstratum est. **BEVLII.** Af-
fertio autem ista non pax derogat excellentie veri ac ipermu-
tabilis dei. puta q̄ sit natus ex muliere. infansq̄ effect⁹. passus

*Notandum est quod
verbum eternum
non est in se
sed in deo
et in christo
per generationem*

ac mortuus. **ANIM21.** Assertio fidei huius maxime cōgruit
īfinite bonitati pietati liberalitatiq; dei. ymmo et ardentissimo
eius amozi ad genus humanum. Quia vt patuit supra. bonum
cōmunicatiuum est sui. In hoc igit potissime cōmendatur atq;
ostenditur infinita verbi eterni bonitas: q; suum esse diuinū
ypostaticum tam plene tanq; īmediate cōmunicauit nature hu
mane. In hoc quoq; pzeclarissime īnotescit infinita dei pietas
q; p̄dito generi humano tam gratiosissime dignatus est subue
nire. et ipsum personaliter visitare eiusq; infirmitates et īde
trahibiles defectus subire assumere tolerare p̄o curatione et
saluatiōe illius. Deniq; cū caritas sit vis vnitiua: nōquid ī hoc
euidētissime declaratur ineffabilis caritas ad humanum gen?
q; naturam humanā sue deitati ypostatice vnione qua maior
aut vicinior esse nequiuit: cōiunxit. Perum si diceremus passi
onem. mutationem. infirmitates humanas. et mortem cecidisse
ī ipsam deitatē: recte assereres nos diuine maiestatis derogare
honozi. Sed cum fateamur ī crīsto sibi inuicem sic esse vnitas
deitatem et humanitatem: vt fiat ī crīsto cōmunicatio p̄dioma
tum. hoc est q; diuina ascribuntur hoī. et humana deo: vtrāq;
natura ī sua integritate ac p̄prietate incōfusa īuiolataq; per
manente: nullatenus diuine videmur excellentie derogare. **BE**
VL21. Non decuit maiestatem veri ac omnipotētis dei taliter
fragili humanitati cōpulari. tanq; extreme ymmo īfinite dis
tantia ī vnā conuenire naturam. **ANIM21.** O si scires atq;
p̄penderes qualis fuit humanitas quā assumpsit vnigenit? dei
fili? dū eā assumpsit. **BEVL21.** Nōne similis v̄re humanitati
ī specie specialissima? **ANIM21.** Similis vtiq; ī eēntialib?: ī
accēntalib? vero ineffabiliter pulchrior ac dignior. Vtpote oī
plenitudine. gr̄e ac virtutū ornata. oī sapia scia atq; prudentia
decorata. cūctis btitudinib? donis ac fructib? adīpleta. ymmo
et beatifica deitatis visiōe ac fruitiōe p̄clarissime sublimata:

Eodem quippe momento quo creata est anima cristi suoq; cor-
pori infusa: repleta est tota capacitas eius gratia gratum faci-
ente. et donis gratie gratis date. omni virtute infusa pfectioni
anime eius non derogante. omni sapientia atq; scientia. omni
dono spiritus sancti. fructibusq; spiritus ac beatitudinibus. ym-
mo tam clare ac profundissime cepit deitatem per se eciem con-
templari: vt nunc contemplatur eandem. cum tanta iocunditate
atq; excellentia sicut a mente creata conspici potest. Sicq; hu-
manitas illa fuit inestimabiliter pulchrior dignior excellēti-
or atq; diuinior omni angelico spiritu. omni cherubin et seraphin.
BEVLII. Nimis vehemēter extollis cristum. **ANIM.** Pō-
plus q̄ sacra docet scriptura. et innumerabilia attestantur mi-
racula: reuelationesq; de super facte. **BEVLII.** Sed quid ne-
cesse fuit deum sic exinaniri: atq; hoīez fieri? **ANIM.** Nulla
ad hoc faciendum necessitas cōpulit deum. Nec fuit necessariū
necessitate absoluta: sed condicionata. fuitq; ita fieri congruen-
tissimum pro redemptione generis humani. **BEVLII.** Vnde.
cur. et quomodo saluatum est genus humanum per cristum?
ANIM. Sacra nos scriptura docet. quod et partim i alcho-
rano habet. quemadmodum prothoplausti in paradiso exn-
tes dei preceptum sunt transgressi. indeq; propterea eieci. et cum
ōni sua posteritate priuati gratia. felicitate. et gloria ad quas
conditi erant. **BEVLII.** Quibus? **ANIM.** Conditī nempe
erant in originali iusticia ad obtinendum in celo felicitatē eter-
nam cum angelis sanctis. idest claram et immediatam ac fructiua
visionem diuine essentie in seipsa per speciem. **BEVLII.** Sz
essio: quomodo autem per transgressionem primorū parentum
tota eorū posteritas priuata est tanto bono? Nunquid trans-
gressio illoz iuste imputatur his qui tunc non erant. nec eam
poterant deuitare? Aut qua dei equitate pena eis infligitur qui
transgressionī illi nunq̄ consenserunt occasione ve prebuerunt

Nonne peccatum adeo est voluntarium: quod peccatum non est nisi sit voluntarium: 2^a 2^a 2^a. Si rex aliquis aut princeps suo conferret militi bonum feudale castrum seu oppidum ea conditione quod si miles ipse suo fidelis domino gratus atque obediens esset: tale feudum sibi et suis posteris remaneret. Si vero inobediens fieret et hostibus domini sui consentiens: hoc dono sibi gratis collato tamen ipso quod eius posteritas priuaretur. Itaque si miles ipse fieret suo domino infidelis rebellis ingratus: Nonne tamen ipse quod sua posteritas iuste priuaretur huiusmodi feudo: 1^a 2^a 2^a. Utique eo persertitur quod hoc fuit ei gratis datum: nec aliunde ex debito iusticie debebat posteris eius. 2^a 2^a 2^a. Sic dico et ego quod originalis iusticia. gratia gratificans. et beatitudo eterna erant et sunt supernaturalia dona primis parentibus gratis data aut promissa: nec aliunde ex debito iusticie ipsis aut sue posteritati debebantur. Iusto igitur dei iudicio primi parentes ob suam transgressionem priuati erant cum tota sobole et posteritate sua donis preactis. atque dampnationi idest carentie beatificae visionis addicti: nisi diuina eis pietas subuenisset. Sed quero an ne putes filios iuste priuari posse etiam hereditariis bonis que sibi iure debentur: pro suorum iniquitate parentum: 1^a 2^a 2^a. Apud diuersos diuersa sunt iura positiua. et pro crimine lese maiestatis tale quid iuste agitur apud quod plures. Preterea dato quod originalis illa transgressio sic imputetur et puniatur in posteris. cur ea de causa seu decuit seu oportuit deum incarnari ut tangere incepisti: 2^a 2^a 2^a. Quemadmodum sua transgressionem dampnatus fuit adam cum posteris et toto humano genere: sic totum genus humanum indiguit saluatorem. cuius virtute ac meritis ad pristinam sui creatoris gratiam reduceretur. et ad originalis iusticie conformitatem. amissam quoque recuperaret felicitatem. 1^a 2^a 2^a. Non potuerunt primi parentes seipsum ac posteros suos deo reconciliare penitendo: sicut se et suos perdiderant transgrediendo: 2^a 2^a 2^a. Nequaquam.

Fuit enī ī prothoplaustis ante eoz lapsum originalis iusticia
 vt modo dixi. non solum vt in determinatis personis: sed etiā
 vt in primis principijs totius humane ppaginis. fuitq; in eis
 nature integritas. et erant creatori suo multum accepti. sicq;
 habere poterant adionem transeuntem ī omnem eoz posterita
 tem. Priuati vero excellentijs tantis et corrupti. deoz abho
 minabiles facti: nec sibi nec sue posteritati valebant recuperare
 quod amiserant. ymmo certe magna fuit ac ineffabilis miseri
 cordia creatoris qd eos nō condempnauit totaliter nec occidit
 mox vt transgressi fuerunt. **N**ecessarius ergo fuit humano ge
 neri cōmunis saluator ad totius nature reparationem ydoneus
 cuius actio virtus et meritum transirent ac diffunderentur in
 totum genus humanum. **HELIAL.** Esto vero. Sed cur opor
 tuit talis saluator vt deus existeret? **N**onne hō aliquis sanctus
 et innocens. aut angelus gloriosus satis huic peragendo mys
 terio extitit ydoneus? **ALIM.** Si ad porcīnam illam et car
 neam felicitatem que in alchorano promittitur creatum esset
 genus humanum: per aliquam puram creaturā redimi forsan
 et saluari potuisset. sed quia ad supernaturalem celestēq; et an
 gelicam beatitudinem conditum fuit. que beatitudo est bonum
 quoddammodo infinitum. eo qd est īmediata et clara infiniti boni
 fruitio: non erat pura aliqua creatura ydonea tantam prome
 rerī ac recuperare toti humano generi felicitatem. **N**atura de
 niq; vt aiunt philosophi in infinitum quodāmodo est cōmu
 nicabilis. ideo ipsam naturam humanam et omnē sobolem pso
 namq; ei⁹ creatori reconciliare excessit pure creature facultatē
 virtutē et gradum. peccatum q; cum sit offensio dei maiestatis
 īmense: est enormitatis quodāmodo infinite. totius igitur hu
 mani generis crimina tollere pure non congruit creature. **O**b
 has itaq; et alias per plurimas rationes latius a nostris docto
 ribus assignatas: deus fact⁹ est homo. dei videlicet atq; hoīm

mediator. Qui scdm qd homo potuit satisfacere ac mereri ex
vnita namq; deitate efficaciam habuit et dignitatem prome
rendi ac satisfaciendi immensam. Porro vt pulchre ait ancel
mus. Angelus mitti p homine non debuit. quia nichil homo
ad angelicam naturam ptinuit. homo vero mitti etiam non de
buit. quia omnis peccator homo: et peccator peccatozem non
redimeret. Illum ergo mitti deuit. qui solus sine peccato deo
hominem reconciliare potuit. Tantam pzeterea facere redemp
tionē homo non potuit. deus non debuit: decebat igitur vt deus
pariter et homo esset qui hoc faceret. **BEVIAL.** Si totum ge
nus humanum cristus redemit vt tu predicas: cur igitur non
omnes saluantur? **ANIM.** Meritum cristi est generalis me
dicina curatiua et saluatiua generis humani: talem vero medi
cinam necesse est applicari his qui curari et saluari debent per
eam. **BEVIAL.** Qualiter et per que fit applicatio illa? **ANIM.**
ANIM. Per fidem catholicā et sacramēta ecclesie. maxime vero
p caritatem qua homines cristo pprie incorporant. et tanquā
mēbra suo capiti salubriter cōuertunt. **BEVIAL.** Nemo ergo
saluari potest nisi per euangelicam legem fidemq; tuam cristi
anam. **ANIM.** Verissime conclusisti. pzetertim pro tempore
euangelij ppropalati. Vmmo et ab ipso mundi exordio salutem
obtinere potuit. nullus nisi per fidem cristi explicitam aut sal
tem implicitā. **BEVIAL.** Nimis artas viam salutis: nimis qd
legē tuā extollis. **ANIM.** Non plus certe qd vtriusq; testa
menti docent scripture. **BEVIAL.** Quo merito cristi: et qua
liter merito illo redemptum est genus humanum? **ANIM.**
Tota cōuersatio cristi in hoc secula fuit meritoria nobis: po
tissime tñ merito sue passionis et mortis quam pro nobis susti
nuit: nos redemit. **BEVIAL.** Occisio cristi fuit potius offen
sua dei qd placatiua velut si quis interficiat filium regis: rex
grauius quā ante erit indignatus. **ANIM.** Occisio cristi

ex parte occidentium fuit grauissimum scelus . pro quo iudei
infelices vsq; in presens pro maxima parte deleti sunt ac dere
licti. **De** ex parte patientis inquantū videlicet cristus dei vni
genitus ex ardentissima caritate. summa obedientia. incōpabili
patientia. et perfectissimo iusticie zelo: amarissimā et ignomi
niosissimā mortē pro nostra salute sustinuit. eamq; ad nostram
reconciliationem satisfactionem et beatitudinē ordinauit. Sic
passio mors et occisio cristi passiva fuit et est virtuosissima.
humanog; generi redemptio salus et vita. **A**ctiua vero fuit
econtra vt iam dixi sceleratissima. **N**empe vt ait guillermus
parisiensis i libro de sectis et legibus. **N**on solum occisio cristi
scelex omniū maximum fuit: quin et ipsa sacrilega violentaq;
manuū iniectio de qua marhei. xxvi. manus iniecerunt in ihm
tam atrox fuit et tā execrabile scelus. q; scelera que ab exordio
mundi cōmissa queq; vsq; in finem eius cōmittenda sunt ōnia
simul collecta non tam atrocia profecto nec tam enormia cen
senda sunt: quantum fuit illud vnicū nequandissimum scel⁹
iniectionis manuū in personam diuinā. **BEAT.** **U**nde ergo
seu a qua re cristus humanum genus sua morte redemit. **APR**
MA. **I**n iugo certe et potestate tua o belial. a reatu originalis
peccati. a dampnatione inferni a seruitute iniquitatis et cor
ruptionis. **BEAT.** **N**on mix si fatigeris in respondendo: cū
et ego iam fatigatus sum inquirendo. **I**deoq; si placet paululū
respiremus. quatinus interim confortatus conferam tecum de
sacrificio vestre legis . hoc est de sacramento eucaristie quod
adoratis. qua in re tot⁹ pene mundus vos deridet cristianos.
maximeq; delirare existimat insensatos.

De prestantissimo eucaristie sacramento eiusque institutionis
efficiente causa et finali. Tractatus septimus.

BEELIAL.

O Randiloqua haec fuisse o aia. et de arduis ac
summis rebus acute multum ac splendide non secus
ac alter appollo intonasti. Sed plura tamen adhuc
querenda restant in hoc defensorio quam que adhuc
interrogata fuerunt. RESPONDA. An tam arduo atque alto negotio
haud dubium quin plura quesita erunt quam inuenta. ut ait augustinus.
BEELIAL. Si tu scires o aia quanta illa sunt et quam multa que
aduersum christianos hebrei. turchi. arabes. et reliqui sarraceni
obiciunt. RESPONDA. Non quanta modo aut quam multa. sed que et
qualia sunt: libere perserte o belial. BEELIAL. Te prouocare nolo
tibi parumper indulgeo: neque tuo tam acriter ut putas capiti insidior
RESPONDA. O vulpinam facundiam domesticis capiundis auibus
fila parantem. O caninam o lupinam nulla re contentam nigluuiem.
Tria sunt insatiabilia ut ait salomon prouer. xxx. tu belial. rogus.
atque arida. Sed age: dicant hebrei. dicant turchi. dicant arabes
dicantque et quam heretici quod maluerint: oblatrent. subsanent. irrideant
Ut unicuique manus: sic et lingua libera est. Sed nullum sane tam
fucatum ipsi coloratum ve de nostra fide mendacium dixerint: qui
euestigio catholica atque euangelica veritate refellat. BEELIAL.
Blasphemia iudei: arabes insaniam esse dicunt. credere conuersionem
panis in corpus christi. et vini in sanguinem et post deuorare sa-
cramenta. RESPONDA. Res non nouam neque inauditam perserte o belial
Vetus quidem est infidelium hic dicendi modus. Audi paulum vas
a deo electum. Ihesum inquit crucifixum predicamus: iudeis quidem
scandalum gentibus autem stulticiam. 1. cor. 1. Rem inquam non nouam neque
inauditam loquaris. Et ego tibi multisque noua forsitan et inaudita: per
pulchra tamen atque verissima dicam. Hoc superexcellens euca-
ristie sacramentum de quo irreuerenter nimis ac nimis impudenter tuo

tuorumque infidelium more locutus es: non aliud prefigurat quam nos
ex gratia in christo ihesu assecuturos refecionem vite eterne.
sicut in hoc mundo pane et vino reficimur. Quando igitur cre-
dimus christum cibum mentis: tunc ipsum sumimus sub specie-
bus corpus cibantibus. Et cum oporteat nos in fide hoc con-
cedere quod cibationem vite spiritus assequemur in christo cur non
ostendamus hoc credere in eucharistie sacramento. **Sperandum**
est omnes sapientes omnino velle degustare cibum illum per
fidem in hoc mundo: qui erat in veritate cibus vite eterne in
alio. **BEVILL.** Quomodo persuadebitur omnibus gentibus sub-
stantiam panis in corpus christi conuertere in hoc eucharistie sa-
cramento. **ARM.** Qui fidelis est scit quod verbum dei in christo
ihesu nos de miseria huius mundi transfert usque ad filiationem
dei. et possessionem vite eterne. quia deo nichil est impossibile
Si igitur hoc credimus et speramus: tunc verbum dei secundum or-
dinationem christi non hesitamus posse panem in carnem mu-
tare. Si natura hoc facit in animalibus: quomodo verbum hoc
non faceret. per quod deus fecit et secula. Exigit ergo fidei neces-
sitas hoc credere. Nam si hoc est possibile quod nos filii ad qui-
de terra sumus transformemur in christo ihesu verbo dei in filios
dei immortalis. heredes quidem suos coheredes autem christi: et
hoc credimus et futurum speramus: credere nos similiter oportet
transbationem panis in carnem. et vini in sanguinem. per idem
verbum per quod panis panis est. et vinum vinum. et caro caro
et sanguis sanguis. et per quod natura cibum conuertit in ci-
batum. **BEVILL.** Hec conuersio substantie panis difficulter
attingitur. **ARM.** Fide facillime. Nam sola mente hoc est
attingibile. que solam intuetur substantiam non quia est: sed
quid est. Substantia enim antecedit omne accidens. Et ideo
cum substantia absolute considerata nec sit qualis nec quanta:
et ipsa sola in hoc sacramento conuertitur. ut non sit amplius

substantia panis. sed substantia carnis: non est nisi spiritualis
ista conuersio. quia remotissima ab omni eo quod est sensu attingibile.
Non igitur augetur quantitas carnis ex hac conuersione
neque multiplicatur numero. Ob hoc non est nisi una substantia
carnis in qua substantia panis est conuersa. licet panis sit in
diuersis locis oblatus. et plures sint panes qui in sacrificio ponuntur.
Sed mirabilis est in sarracenorum iudeorumque et aliorum infidelium oculis. ac prorsus incredibilis miraculosa hec rerum
transmutatio: sed longe mirabilior esse debet ab humano etiam captu remotior totius vniuersi de nichilo miraculosa creatio
O cecitas. o dementia. o supina et crassa ignorantia. concedere mirabili. credere difficili. et que faciliora sunt. et magis credibilia. in fauorem quam humane consolationis introducta corde obstinato renuere. Ad magnam quippe dei misericordiam pertinuit quod verbum caro pro nostra salute fieret: sed non minoris misericordie fuit quod sue cristus ecclesie usque in finem seculi sub hoc sacramento presens personaliter adesse voluit. Dicitur equidem non potest quod misericorditer cristiano deus populo quo nichil auctore libero nimo felici. de hoc sacramento prouidit. qui merito de corporali cristi absentia sine fine doleret: nisi per hoc sacramentum eius presentie solatium spirituale reciperet. Hinc pia mater ecclesia annalem corporis cristi festiuitatem recolens sacramentum ipsum de cristi absentia singulare fidelibus suis solamen esse commemorat Hinc etiam non absurde verbum illud euangelicum a quibusdam exponitur. Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. math. xxviii. Subaudiendum est sacramentaliter Facta namque seculi consummatione cum iustis utique erit. sed non sacramentaliter et sub aliena specie: immo visibiliter et reuelata facie. Verumtamen hec visio sacramentalis cristi in via prefiguratio quedam est et quedam preguistatio eiusdem cristi benedictae visionis. sueque diuinitatis fruitionis beatifice in patria.

In hoc enim sacro viatico quemadmodum preterita cristi passio
recolit: sic futura beata fruitio prefiguratur. Canente eadem matre
ecclesia. Fac nos inquit domine diuinitatis tue perpetua fruitione
repleri quam preciosi corporis et sanguinis tui corporalis perceptio
prefiguratur. Sunt igitur in hoc excellentissimo sacramento repren-
tationes due spirituales delectationem premaximam cum interna
suauitate et admiratione gaudiosissima continent. Et quia
representata homini suapte naturam maxime constat esse dulcedinis. nam
in primo representatur modo memoratiuo summum totius humani ge-
neris meritum cristi videlicet passio dolorosa. in secundo quoque
modo prefiguratiuo summum generis eiusdem premium quod est ipsa
eterna fruitio gloriosa: consequens est hoc sacratissimum dei opus
et dei donum. nedum ex parte sui quod non solum diuina eloquia enun-
ciata ab homine. sed et ipsum verbum dei incarnatum realiter con-
tinet: quinymmo etiam ex parte representatorum maxime delectationis
esse atque dulcedinis. Est igitur hoc sacramentum veritas: est etiam
et figura. sed aliter atque aliter. Preteritorum quidem atque presentium
veritas: futurorum vero prefiguratio. Cuius institutionem non ab
homine puro. non a papa. non ab ecclesia. sed ab ipso primo sum-
moque sacerdote et pontifice maximo accepimus deo et domino
nostro ihesu christo. eiusque sacrosando euangelio. In quo quicquid
continetur est veritas. quicquid precipit bonitas. quicquid pro-
mittit felicitas. Ipse vero mediator dei et hominum christus ihesus
veritas est sine fallacia. bonitas sine malicia. felicitas sine mi-
seria. Cui semper et in omnibus pro sue sanctitatis ac vite excellentia
mirabilium quorum operum efficacia credere atque obedire sub mortis
eternae periculo necesse est. Licet maiora his difficilioraque. a sensibus
quoque et humano captu remotiora nobis credenda reliquisset:
licet etiam. quod facere sed non tam congrue poterat. hoc sacramen-
tum omnium sacramentorum dignissimum ex quacunque alia simplici aut
composita materia. et sub quauis alia verborum forma fieri precepisset

BEZII. Capiō doctrinā tuā satis pulchram et satis ratio-
nabilem. tuisq; fidelib⁹ merito gratissimā futuram. Quomodo
sacramentum illud est figuratiuū cibationis vite eterne. per
quam cibationē tui fideles assequuntur hereditatē filiorū dei in
cristo ihesu filio dei. Et quō est similitudo cibationis illius in
hoc sacramento. atq; q̄ mente sola attingitur. fideq; degustat⁹
et capitur. Sed quid si archana hec a rudib⁹ non capiuntur?
forte enim nō solum id credere: magis autem sumere tanta sa-
cramēta abhorrebunt. Nempe si cognat⁹ crissi suisq; baptista
iohānes tam sacros contingere artus erubuit: tu cristiane qua-
liter audebis manducare? **ANIM.** Hoc vez si ī propria spe-
cie. siq; vt cetera manducabilia sumeretur. Porro hoc sacramē-
tum put est in sensibilib⁹ signis. habita fide. non est sic necessi-
tatis q̄ sine eo sumpto non sit salus. Sufficit enim ad salutē
credere. et per fidem māducare cibum vite. teste augustino sic
dicente. Ad quid paras dentem et ventrē: para mentem. crede
et maducasti. Quidē scōm modernos theologos est rem sa-
cramenti sumere: sed non sacramentum. Judas autē cum suis
plurimis cōsortibus sacramentū: et non rem sacramēti sumpsit
Reliqui autem perfectiores vtrūq; sumunt: omnium vero īper-
fectissimi vt sarraceni et iudei: neutrum. Et ideo circa huius sa-
cramenti distributionē an et quibus et quotiēs fidelibus dari
debet: non ē lex necessitatis īposita. Quare si quis fidem habēs
se indignum iudicat accedere ad mensam tāti regis: hec humi-
litas laudanda potius existit. Saluis tamen in omnibus alme
matris ecclesie institutis. Laudat⁹ enim aqud eundem augusti-
num zacheus qui dominum ihesum hospicio recipere non distu-
lit. Laudatur et centurio qui tanti hospitis dignitatem ponde-
rans cum sub tecta admittere sua recusauit. **BEZII.** Qui ve-
ro laudabiliores existunt qui rem sacramenti tantum: vel qui
rem piteret sacramentum suscipiunt? **ANIM.** Vtriq; boni:

sed qui vtrumq; sumunt meliores q̃ qui alter: quare et laudabi-
lio- res. Sic est autem de fidelibus raro cōmunicantibus vt de
sternutatiōe et quibusdā apostematib⁹ dici apud medicos solz
bonū signum de mala causa pueniens. agnicio videlicet pprie
indignitatis ex pzuritu cōscientie descendens. **BEVJAL.** Quā
igit mercedem habituri sunt qui vtrūq; suscipiunt? **ANIM2A**
Duplicem. vnā quia cum veneratione tractant. alterā quia
dignis ad id se coaptant moribus. **BEVJAL.** Tela fere omnia
obiectaq; mea laqueosq; et rethia iam iā euasisti o anima: sed
non habes credo quid huic tādē vltimē quā statim facio ob-
iedioni rñdeas. **ANIM2A.** Si non habeo: cristus habet mea
spes et meus amor. Ille ille est qui triplicē vna tulit hora de te
pstrato victoriā. Ille est tui regni terroz. vindex. spoliatoz. do-
mitoz. Si tuas sustinere versutias nō valeo: ipotentia ille meā
iuuare dignabit. hunc appello. **BEVJAL.** Cōplures non am-
bulantes in tua lege noui. qui tñ iuste virtuosēq; et iusti sane
q̃ pleriq; ex tuis viuunt. Qua fronte igitur. qua temeritate.
quaq; dementia tam sinceros atq; pios virtutū cultozes et vici-
oz osores animos eterne morti addictos vos cristiani diffinire
audetis? Erit ne igit acceptoz psonaz deus? Erit ne virtuosus
anim⁹ vicioso deterior? Et nūquid recta dei iusticia p humana
falsa opiniōe curuabit? **ANIM2A.** Si clamosam hanc verboz
rabiem. si ventosam hanc sermonis pōpam. et inflatā dicendi
copiam verbo vno quatiero: nonne silentiū tibi. michi quoq;
palma debet? **BEVJAL.** Etia. **ANIM2A.** Bene vtq; tales
sed non in via currunt. **BEVJAL.** Tam breue hoc quid sibi
velit: nō satis mediussidi⁹ intelligo. **ANIM2A.** Accipe sensum
de hinc iubente ratione sile. Cōsequende salutē nō fide sola. nec
sola iusticia. sed iusticia cū recta fide opus est. Iustus enim ex
fide viuit. ro. i. Et sine fide ipossibile est placere deo. hebre. xi.
Intellexisti hec omnia o sathan? Superest adhuc tibi quicq; o

torstuose serpens qđ tua non eiaculauerit aspidā lingua vir?
Si habes: emitte. iace. euome: debachare. fure. Samaritanum
certe peritum habeo medicū qui me tuos cōtempneremorsus.
artefq; et iacula non pauere tua edoceat. **HEC IAN.** Miroz
tuū ingenium puella o dignissima credi esse dea: tuam vero de
mentiam magis magisq; ammiroz. Que sic vnus infatuarius
amore tā infirmi: qđ in eo ab ymo pede summū vsq; ad verticē
non sit inuenta sanitas. tam deformis: vt pro leproso habitus
sit. tam pauperis: vt ipsomet teste reclinatorium capiti non ha
beret. **I**nsup ipse suus ppheta dauid eum vermē. non hominē
vocat. plebis abiectionē hoīm q; opprobriū. **E**t ysaias despectū
eum et nouissimum viroz. virum doloꝝ. et scientem infirmitatē
appellat. **M**isce ergo te hortoz et requiro. teq; etiam bona ca
ritate ammoneo. tui vt misereri. tibi q; idulgere aliquando me
mineris. **D**ano quoq; huic ac sterili valefatiens amoꝝi michi
obedire non detrahes. cōtraria tibi malis antedictis bona oīa
largituro. pro valitudine mala votiūam sospitatem. pro defor
mitate decorē. diuicias pro paupertate amplissimas. **APRIL 22**
Tace tu. atq; abi rem malam sathana. dominumq; meum atq;
deum quem colo quem honoro. contumelijs inhonorare cessa.
Dira alioquin his que habes addi supplicia imprecor. **S**atis iā
satis ad ea nuper obiecta respōsum est. **D**ecebat te potius alia
si que habebas irresponsa opponere. **T**ibi etei longe antea dixi
qđ amor meus et deus meus cristus ihesus qui teste ppheta spe
ciosus forma erat ppe filijs hominum. omnium insuper homi
num sanissimus. quia optime naturatus. vtpote sine corrupti
one et sine iniquitatibus conceptus. atq; ditissimus. quia celi
et terre marisq; et omnium que in eis sunt dominus: exinani
uit semetipsum pro me serui formam accipiens. in similitudi
ne hominum factus. et habitu inuentus vt homo. philippen
sis. ij. voluntariam paupertatem eligens. vulnera insuper.

70
sc̄eatus. et flagella tanta in passione sua vltro suscipiens. q̄
eatenus et infirm⁹ et leprosus et abiect⁹ vermisq; et nō homo
reputat⁹ est. In passione enim nō apparuit in cristo deo nostro
species vult⁹ aut decor maiestatis. sed abscondita ī eo fuit vir
tus diuine potentie. et apparuit in dolorib⁹ īfirmitas humane
nature. Hinc optim⁹ ille cāticorū interpres atq; in ea re nullo
non etiā origine minor iohannes cardinalis ambianensis. in
p̄sona xp̄ifere virginis alme sic infit. **N**igra sum sed formosa
filie iherl̄m. **N**igra sum. animi merore confecta. **N**igra sum. des
pecta obfusca obscurata. Quia decolorauit me sol moriēs. dis
colorem me fecit sol obscurat⁹ et obfuscatus. **N**igra sum in opi
nionē hoīm īfidelīū: sed in rei veritate formosa sum. **N**igra sum
in apparentia. et despecta tanq̄ mater leprosi: sed formosa sum
in veritatis existentia. et tanq̄ vere dei genitrix glorioza. **N**i
gra sum sicut tabernacula cedar quia nō reputor tabernaculū
regis eterne glorie: sed sicut ceterē matresquarū ventres taber
nacula sunt filiorū meroris et tenebrarū: sic reputata sum īter
tabernacula cedar. qđ interpretat⁹ tenebre vel meror. **D**erūpta
men ego formosa sum sicut pelles salomonis. **N**ā sicut ille intra
se archam typicā continuerunt: sic ego intra mea viscera verā
archā cōtinui xp̄m videlicet. cui⁹ caro significat⁹ p archā. cui⁹
anima designatur p vrnā aureā que erat in archa. et deitas de
signat⁹ in manna. Et sicut pelles salomonis totum ptegebant
tabernaculum: sic sub vmbra mee defēsiōis ptego totā ecclesiā
Ego quidem similis pelli rubricate. quia per compassionem do
loris tincta sum in passione filiī. **S**imilis quoq; pelli iacindine
contemplatione celestium et amore. **N**olite ergo o filie iherl̄m
cōsiderare q̄ fusca sum: sed considerate potius q̄ formosa sum.
Nam ideo fusca sum quia decolorauit me sol. cui ī passione sua
nō fuit species neq; decor. **R**ecipiet autem speciē et decorem. et
ego cū ipso recipiā. **N**am per gloriā resurrectionis credet ipse

deus: credar et ego genitrix dei. Filij matris mee synage pugna
uerunt contra me negantes me matrem dei. et filium meum negantes
deum. Et quia mea repulerunt opem: relicta eorum perfidia transiui ad
custodiam gentium fidelium. Ideo posuerunt me custodem vineis gen
tium. Vineam meam de qua nata sum synagogam propter suam infidelita
tem non custodiui hec ille. **H**is igitur pensatis. et cum reuerentia
animi. et cordis pietate libatis: qua fronte miroz. qua temulentia
suadere mihi audes o belial ut te amem. ut te sequar. ut te audiam
Suade motibus ut coequentur solo. fontibus sua ut repetant flumina
fluminibus ut in freta non currant. Tam possem ego iherosolimam
non amare: quam suum relinquere solitum phibus cursum. Si possem
carere nivibus algidi montes. aut maria piscibus. aut feris
silue: obliuisci potero nate virginis alme tui. Ante leues ergo
pascuntur in equore cerui. et freta destituent nudos in litore
piscis. Ante perratis amboz finibus exul aut aram parthos
bibet. aut germania tygrum: quam nostro crisi labatur a pectore
vultus. Cum iugum montis aper. fluuios dum piscis amabit. dum
thymo pascuntur apes. dum rose sicat. In freta dum fluuij
current. dum montibus umbræ lustrabunt. cuncta polus dum
sidera pascet. Semper honos criste tuus. nomenque tuum. laudesque
manebunt. Suades tu o belial quam eterna luce relicta: te princi
pem tenebrarum sequar quam pessimum regem pro latrone improbo
quam mitem corde principem pro seuissimo tyranno dimittam. Ego
certe si hoc facio: non tam desipere quam furere deinceps. Si hoc facio
a summo bono in te malorum pessimum cado. ab alto celorum culmine
in infimum tecum precipitium labor. Ego ego amens proculdubio sum
si bonum pro malo. si lucem pro tenebris. si requiem pro labore. si christum
pro belial. si deum pro dyabolo relinquo. Que ei conventio cristi
ad belial? ait apostolus. ij. cor. vi. Potius igitur audiendum est
christum. ipsumque imitandum: qui sempiterna donat gaudia.
quam te qui perpetua ingeris supplicia. Hec est inquit ipse vita.

eterna vt cognoscant te deum vey. et quē misisti ihesum xpm
.io. xvi. Et rursus. Qui credit in me etiam si mortu⁹ fuerit vi
uet. io. xi. Et tercio. Si quis michi mīstrat me sequat⁹. Et vbi
ego sum: illic sit et minister me⁹. io. xij. Et itez. Pater quos
dedisti michi volo vt vbi ego sum: et illi sint mecū vt videāt
claritatē meā quā dedisti michi. io. xvij. Cetez tu mendax es:
xps aut verax. ymmo ē ipsamet prima atq; increata. sed non in
genita veritas. Tu mors ipsa. mortisq; et peccati et tenebrarū
exterior fomes: ipse vero lux est viuos in eum credentes illumi
nans. et vita mortuos quosq; fideles eterne viuificans. Tu a
celis auis: ipse ad celos via atq; hostium est. Ego sum inquit
hostiū. ego sum via. veritas. et vita. Sensus ē o homo. Vis in
trare: ego sum hostiū. vis ambulare: ego sum via. vis non falli
ego sum veritas. vis non mori: ego sum vita. io. xiiij. Ego sum
via. veritas. et vita. via in exemplo. veritas in pmissio. vita i
pmio. Via in terra: veritas in doctrina. vita in patria. Ego sū
via. veritas. et vita. via errantib⁹. veritas dubitantibus. vita
mortuis. Rursus tu noctis eterne. pfundi⁹ et tenebrosi chaos
pallenti⁹q; vmbraz ductor ymmo seductor. rector ymmo tortor
existis: ipse vero lucē eternā inhabitans. ymmo lux ipsa illumi
nans angelis lucis et lucido celo p̄est. Tu de deorsum es: ipse
vero de supernis. Sed a quibus putas supernis? Ab isto quē
palpam⁹ aere? Absit. Ibi enim et aues? volitant. A quib⁹ sup
nis? Ab isto q̄ videmus celo? Et hoc absit. Ibi sol et luna cete
raq; voluunt sidera. De angelis? Neq; hoc intelligatis. Per illū
et angeli facti sunt per quē omnia facta sunt. A quib⁹ ergo su
pernis cristus? Qui recte vt ait aug⁹ hoc scire voluerit: ab ōni
eum sensibili atq; visibili. alterabili. mobili. locoq; diffinibili
suam abstrahere mētē. sursumq; eleuare oportet. A supernis er
go crist⁹: hoc est. ab ipso summo supno atq; altissimo toti⁹ fon
tana deitatis patre. Supra quē nichil. et cui cetera creata oīa

ipsum etiā altum atq; amplum celū cōparata: infima certe sunt
minimiq; instar puncti angusta sunt. pusilla sunt. atq; exigua.
Omnia quippe creata vt ait gregori⁹ que iusta que pulchra
sunt: dei iusticie et pulchritudini comparata. nec iusta nec pul
chra sunt. ymmo nec sunt. **C**risto itaq; et non tibi credere
Illū et non te audire. illū et non te imitari volo. qui me in
sedam facere. et defectā reficere voluit. Illū insequi atq; amare
illum venerari atq; adorare volo. qui me sua saluauit gratia:
te vero sua iusticia cōdempnauit. Illū item colere. illi initi
atq; adherere volo. qui pater. qui mater. qui frater. qui soror.
qui sponsus. qui omnia michi est: etiam propter eum si opus
est: patre et matre fratribus spretis atq; sororibus. Bernardo
enim auctore. Si ipium est scdm seculum contempnere patrem
et matrem: propter cristū contempnere pssimum est. Et iero
nimo. **O** dirum patrem et seuam matrem. ymmo non parentes
sed peremptores qui te malunt perire cum eis. q̄ regnare sine
eis. Et crisostomo. An ignoras o anima q̄ qui habet ihesum
habet patrem et matrem. habet et omnem amicum. Et ambro
sio. Omnia nobis in cristo. et cristus omnia in nobis. Si de
siris sapientia. Si esuris: panis est. Si febribus estuas: fons
est. Si vulnus curare desideras: medicus est. Si iniquitate gra
uaris: iusticia est. Si auxilio indiges: virtus est. Si peccati
pondere opprimeris: mitis est. Si mortem times: vita est. Si
celum desideras: via est. Si tenebris refugis: lux est. Si ci
bum queris: panis est. hec illi. Ego igitur licet sparso crine et
scissis vestibus vbera quibus me nutrierat mater ostendat:
licet in limine pater iaceat. contempta matre. percalcato
patre pergā. et siccis oculis ad crucis vexillum euolabo.
Solum enim dicente ieronimo pietatis genus est in hīs fu
isse crudelem. Quomodo enim vt ait bernardus te inueniam
ihesu inter parentes meos: qui non es inuentus inter tuos?

Nut quō te cum gaudio inueniam: quem mater dolens vix in
uenit: Inuenerunt eū inquit scriptura in medio doctoꝝ. Nit q̃
ad eū mater. Fili quid fecisti nobis sic: Ecce pater tuus et ego
dolentes querebam⁹ te. luce. ij. Ihesus in medio mundi. in me
dio duū animaliu nat⁹. in medio doctoꝝ in medio discipuloꝝ
cōuersatus. in medio latronum crucifixus est. Ecce qualiter me
dia in diuinis p̃sona medium semper securum virtutū habita
culum diligit. suo nos exemplo instruens. vt quemadmo⁹ ipse
fecit ita et nos faciamus. Nempe vt pulchre et notanter ait
gregorius. Cristo nos similes oportet esse in via: si debemus
ei similes esse in patria. **P**rocul igit a me discede o dāpnate
cristo in ōnibus cōtrarie sathana. fomes peccati. nutrimentum
facinoꝝ. pabulū mortis. discede a me. discede inq̃ a me. quia iā
ab alio amatore p̃uenta sum. qui michi longe meliora obtulit
ornamenta. et anulo fidei subarrauit me. longe te nobilior et
genere et dignitate. Ornauit enim iestimabili dextraterio dex
tram meā. et collum meum cinxit lapidib⁹ p̃ciosis. Tradidit
aurib⁹ meis inestimabiles margaritas et circūdedit me vernā
tibus rosis. gemmisq̃ choꝝuscantib⁹. Posuit signū in faciem
meam: vt nullū p̃ter eum amatorem recipiam. Induit me ci
clade auro texta. et inumeris monilib⁹ ornauit me. Ostendit
michi thesauros incōparabiles quos se datū michi si in suo
amore durauero rep̃romisit. Non ergo possem ad contumeliam
p̃rioris amatoꝝ vel aspicere aliū: et derelinquere illum cū quo
indissolubili caritate vincta sum. Cuius nobilitas celsior. po
tentia fortior. aspectus pulchrior. amor suauior. et omnis grā
elegantior. A quo michi iam thalam⁹ collatus est. cui⁹ michi
organa modulatis vocibus resonant. cui⁹ michi virgines cla
rissimis vocibus cantant. Jam mel et lac ex ore eius suscepi.
iam castis ei⁹ amplexib⁹ astricta sum. Jam cor eius cordi meo
sociatum est. et sanguis eius genas ornauit meas. Cui⁹ mater

Non ergo possem

virgo est: cuius pater feminam nescit. Cui angeli seruiunt: cuius
pulchritudinem sol et luna mirantur. Cuius odoze reuiuiscunt
mortui: cuius tactu curantur infirmi. Cuius opes nunquam deficiunt:
cuius facultates nunquam decrescunt. Ipsi soli fidem seruo: ipsi me
soli tota deuotione committo. Quem cum amauero: casta sum. cum
tetigero: munda sum. cum accepero: virgo sum. Nec deerit post
nuptias leta progenies: ubi partus sine dolore succedit. et quo
tidiana sobolisat fecunditas. ¶ Satis igit et plusquam satis tibi
fuerit. me quamprimum creatam fefellisse o belial: me vero iam et
recreatam. et precio tam precioso redemptam fallere iuuante cristo
redemptore non valebis. Abidum ocius atque elabere sathana:
bisnigroque tuo et flagranti baratro preceps immergere.

¶ Defensorium fidei contra iudeos here
ticos et saracenos. Explicit feliciter.

¶ Sequitur alius tractatus de eadem materia. editus per reueren
tissimum patrem dominum cardinalem de turrecremata ordinis
predicatorum eximium sacre pagine doctorem. Et diuiditur in
septem particulas secundum quod ibi sunt septem rationes seu argumenta
efficacissima veritatem huius fidei stabilientia.

Argumentum primum.

Debet nos diuina scriptura. et consonat naturalis
ratio ac moralis doctrina quod non est credendum omni spiritui
Et item quod qui cito credit leuis fit corde ecclesiastici. xviii
Ideoque amonemur probare spiritus an ex deo sint. Pro
inde quo incomprehensibilia atque altiora sunt que proponuntur cre
denda. eo efficaciora debent esse argumenta quibus illa credi oporteat
Hinc cristus docens trinitatem in diuinis atque unitatem consil
tere. asserensque se esse filium dei et cristum in lege promissum ac prophetis.

et sacrificia sacramētaq; noua istituens ac nouā legem cōdens
non exegit a nobis vt solis ac nudis verbis suis crederemus.
sed varijs multisq; modis pbauit se vera docere atq; asserere
per opa miraculosa et supnaturalia que fecit. de quibus dixit.
Opa que dedit michi pater phibēt testimoniū de me. **io. x.** Et
rursus eodem capitulo. **S**i michi non creditis operib; credite
Itemq;. **S**i non facio opa patris mei. nolite credere michi. **Et**
itez. **S**i opa nō fecisset in illis que nullus alius fecit. peccatū
non haberent. **io. xv.** Vnde et ipsi aduersarij cristi infelices iu
dei stimulante inuidia dicebant. **Q**uid facim;. quia hic homo
multa signa facit. **io. xi.** Alioq; in loco quidam eorū dicebant.
Crist; cum venerit nūquid plura signa faciet. q̃ que hic facit
io. vii. Illud ergo in primis scire conuenit q; sicut homines
vniuersi vnius eiusdemq; sunt speciei. ita ad vnā eandem bea
titudinē siue ad eundem vltimū finem saluificum sunt creati.
Hec autē bēitudo nō est feda et bēta vel voluptas quā pfid;
in suo alchorano machomet; repromisit in paradiso terrestri ha
bendam. sed est clara et pfecta visio deitatis fructiua ineffabili
ter deliciosa ac plenarie contentiua et quietatiua omnis desi
derij mentis create in paradiso celesti eternaliter possidenda. quā
in euangelio crist; docuit et repromisit. eiusq; euangeliste atq;
apostoli predicauerūt. **Q**uēadmodū igit; totum genus humanū
ad hanc beatitudinē et finem vltimatū saluificum est creatum.
sic omnium fideiū atq; electorū oportet esse vnā et eādem fidē
qua credant deū esse omniū creatore iudicem ac remuneratore
Et fuit hec fides ab exordio mundi a cunctis electis obseruata
Que tñ per tpm successiōes creuit et paulatim magis magisq;
explicita fuit. **I**nsup quia beatitudine tanta priuatū fuit gen;
humanū primorū transgressione pntum. atq; per cristum adean
Idem beatitudinē fuerat reparand;. **I**deo a mundi principio ne
cessariū fuit ad salutē habere fidem cristi explicitē vel iplicitē.

Que fides quia de supnaturalibus est. per naturales nō potuit rationes probari. sed pēdetenti manifestata est hōibus. Primo quidem per reuelationes diuinas. per angelicas allocutiones. per appiciones supernas factas sanctis patriarchis atq; prophetis qui fuere a mundi principio vsq; ad moysen. Deinde plenius facte sunt moysi ac pphetis veteris testamēti et per eos manifestate sunt fidelib; ceteris. Interea vt scirem; talia diuinit; eē reuelata viris precipuis. attestatus ē omnipotens deus verbis doctrinis vaticinijs et predicationibus eorundem per copiosa et preclara miracula tanq; per supnaturalia testimonia et argumenta diuina que sunt tanq; sigilla omnipotentis dei scripturis et verbis sanctor; mirabiliter appensa. In talib; enī vt pulchre ait hilarius que supra naturā sunt soli deo de seipso credendum est. Itaq; fides ista vocatur catholica .i. cōmunis siue generalis. generaliter enī inhesit cūctis dei electis a mūdi exordio tempe; euangelice legis fuit per vniuersum mundum predicata diffusa ac recepta. Hāuit quoq; ab ipso mundi principio miracula signaq; glorioza. Nēpe i abel iusto sacrificante deo apparuit signum quādo venit ignis desursum sacrificia ei; cōsumens. Nam vbi translatio nostra habet. Respexit deus ad abel et ad munera eius. gen. quarto. Alia translatio habet. In flāmauit super abel et super munera eius. Signum qđ posuit deus in caym. translatio enoch in paradisum: generale diluuium magna stupendaq; fuere miracula. Porro post diluuium sanctis patribus noe sem abraham ysaac iacob et alijs multis frequenter et gratiose apparuit et mirabilia fecit. Tandem per moysen in egypto multa magnaq; deus fecit prodigia. per que suam plebem israheliticam ab egyptiorum seruitute durissima liberauit deosq; eorum impotentes et vanos ostendit. Consequenter vero per moysen legem dedit populo suo in . monte synai nō sine magnis multisq; signis prodigijs atq; miraculis

Et quis miracula p moysen facta satis supqz oñderent vt legē
mosaicam esse diuinitus datā. nichilomin⁹ postea per iosue ali
osqz iudices pphetas ac patriarchas durante lege moysi q̄ plu
rima fecit de⁹ magna glorioſaqz miracula. et maiora q̄ p moy
sen facta erant. Orante enim et quasi iubente iosue sol et luna
stetere in medio celi imobiles spacio diei vni⁹ iosue. x. Similr
isaia dominum inuocante sol retrocessit spacio. x. horaz et pro
longata fuit dies illa per horas. xx. ysa. xxxviii. Deniqz q̄ potē
tes et glorioſi fuerint helias et heliseus ei⁹ discipulus liber
regum describit. Et breuiter donec ad cristi aduentum habuit
populus iudeoz certis tempib⁹ sub lege mosaica tunc currēte
sanctos pphetas aut dei amicos. signa qz atqz miracula. Vnde
gloriantes cantabant. Quanta audiui⁹ et cognoui⁹ et pa
tres nostri annunciauerunt nobis. Et fuit quondam populus
ille multis donis ac p̄uilegijs diuinit⁹ adornat⁹ et pre cūctis
populis multipliciter sublimat⁹. Porro a tpe illo quo cristus
mundo apparere et illi populo predicare est dignatus. neminē
habuerunt de plebe sua fatientē miracula. nisi ip̄met dominū
ihesum et discipulos eius. Quē cum crucifixissent eiusqz aplōs
et discipulos abiecissent. ablata sunt eius vniuersa supnatura
lia bñficia dei et p̄uilegia consueta gratia prophetie et miri
ficationis. ymo et tunc p̄iuati sunt templo et vrbe regno et
sacerdotio. suntqz vsqz in presens mundi uagi dispersi capti op
pressi et cunctis hominib⁹ miserabiliores effecti. Omnis quoqz
excellencia illa vaticinioz miraculoz p̄uilegioz et diuinorum
carismatū discipulis cristi habundantissime est collata. et per
ip̄os ad populū credentem translata.

Argumentū secuudum.

Quāuis ea que per seipm opatus est cristus sufficiant ad euā
gelice legis et fidei sancte p̄bationem tñ ex eis miraculis atqz
doctrinis pauci iudeoz fuere cōuersi. et qui ex illis cōuertebāt

paulo post cristo capto et crucifixo ita fuere turbati territi et de
iecti. q̄ a sua fide pariter corruerunt. nec cristum confiteri nec
corā iudeis apparere audebant. quousq̄ domin⁹ ihesus post suā
resurrectionem ipsis frequenter atq̄ euidenter apparuit. et in eo
rum p̄sentia ascendit motu p̄prio in celum sanctiq̄ angeli eis
visibiliter apparebant ac loquebantur. Sicq̄ quinquagesimo
die post suam resurrectionem cristus in signo visibili misit et
infudit glorioſis apostolis et quibusdam alijs fidelibus spiritū
sanctum. qui repente corda eorū diuini amoris ardore vehemē
tissime inflāmauit. ōniq̄ virtute repleuit ex alto. totius quoq̄
sacre scripture nōticiam habundantissime inspirauit. et ōnium
linguāz scientiam dedit. gratiam etiam p̄phetie efficaciamq̄
signorū. Ita q̄ beatissimi illi apostoli desuper cōfirmati vñcti
succensi subito pariter eruperunt de suo cōclauī. sublataq̄ ōni
formidine p̄dicarunt iudeis feruentissime atq̄ firmissime. cō
stantissimeq̄ atq̄ intrepide affirmarunt ihesum nazarenum
esse regem messiam in lege p̄missum ac p̄phetis. Et quāuis
in veteri lege plurimi sancti multa magnaq̄ fecere miracula. ta
men in euangelica lege innumerabiliter plures multo plura et
maiora miracula signaq̄ et prodigia perpetrarunt. quēadmodū
sacre atq̄ autentice cōtestantur hystorie.

Argumentum tertium.

Est q̄ ea que ī euangelica credimus lege scimus a sanctis p̄
phetis ac p̄iarchis in lege nature. maxie vero in lege scripta
mosaica ante tot secula esse p̄nunciata p̄figurata et descripta
Nempe de cristi aduentu incarnatione et natiuitate ex virgi
ne glorioſa moyses in suis libris. dauid in psalmis salomon in
canticis. ysaias in multis capitulis. iheremias. zacharias. ag
geus copiose et clare p̄phetauerunt. De loco quoq̄ natiui
tatis cristi p̄pheta micheas. De certo vero sui aduentus tem
pore yaticinatus est daniel. De eius passione ysaias. dauid.

iberemias. osee. et alij sunt plocuti. Sed et de vera ei⁹ deitate
supradicti pphete clarissime cōscripserūt. Que omnia eruditiss
in lege et pphetis certissime cōstant. et in alijs tū per alios tū
per nos editis tractatibus sunt pbata.

Quartum argumentū.

Est ista tam diuturna ac finalis derelictio iudeoꝝ qui oli erant
peculiaris et carissim⁹ dei populus. Et qñ per ydolatriam ac
alijs modis tempe veteris testamenti grauiter offenderunt con
sueuerunt castigari a deo per gentes ydolatrias quoz potestati
tradebant interdum per. vi. per. vii. qñq; per annos. xviij. aut
.xx. tādē per annos. xl. Cumq; peccassent grauissime tempore
ieremie pphete et āte p ydoloꝝ culturā et pphetaz ac iustozū
psecutionē atq; occisionem. per adulteria transgressionemq; le
gis in augurijs sortilegijs diuinationib⁹ et magicis artibus.
traditi sunt hostib⁹ suis. translati et capti per annos. lxx. In
terea tñ missi sunt eis multi sancti prophete et viri dei ad cōso
land et instruend⁹ eos qui et liberatione eozū futura determinate
prenunciauerunt. Sed postq̃ cristus ab eis occisus est. eiusq;
discipuli ab ipsis oppressi et deiecti sunt. nec penitere aut cre
dere voluerunt. traditi sunt manibus romanoꝝ et crudelissime
deuastati occisi venundati capti et p mundum dispersi vsq; i
pñs per tot cētenaria annoꝝ. vtpote plusq; per annos. m. cccc.
Nec interim habuerunt pphetas neq; miracula. nec templum
nec regem nec sacerdotium. nec ppriā terrā. Et hec omnia de
eoz infidelitate derelictione desolatione captiuitate induratione
obstinatione et miserijs a pphetis scimus esse pdicta. omnia
q̃ dilectionis et acceptationis dei circa homines signa. cuncta
dona priuilegia carismata miracula olim eis cōcessa ad populū
cristianū copiosissime nouimus esse trans lata. Ex huius quoq;
intuitu argumenti cōuersi sunt sepe numero plurimi iudeozum.
et quidem eozū quotidie cōuertuntur. Nisi enim iam multo

enormioribus essent inuoluti sceleribus q̄ antea vnq̄. non t̄a
diu nequam t̄a maxime essent a deo sp̄eti derelicti posthabiti.
presertim cū nec interi coluerūt ydola dieq̄ ac nocte clament
ad deum pro consolatione.

Quintum argumentum.

Omni miraculo per cristum et suos discipulos facto maius et
prestanti⁹ extat miraculū totius mundi cōuersio ad t̄a arduis
simā euangelicam legem et incōprehensibilem fidem. sine vio
lencia et armis. sine eloquētia astucijs calliditatib⁹q̄ humaīs
aut magicis artibus. ad predicationes et miracula paucorum
et paup̄ cristī discipulor̄. Quāuis enim iā plurima et max
ima regna a fide cristī corruerunt. presertim p̄ violentiā sarrac
enozū. t̄pm q̄ atq̄ hoīm malicia exigentibus. vt alia affrica
egiptus terra p̄missionis caldea et regna p̄sarū atq̄ medozū pa
lestina syria. multa q̄ alia. hec t̄n regna oīa multis annis fue
runt cristiane religionis cultu ornata. Testes sunt veteres ap
p̄bate historie. testes doctores scriptoēs. plurimi. testis et ip̄e
doctrine fulgore et vite sanctimonia pr̄ans beatus iheronim⁹
asserens in eo quem scribit aduersus helindiū libro. q̄ suo t̄pe
totus in cristū credebatur mundus. Constat enim ex supradictis
historijs et nullus est vt puto qui negare velit. q̄ ab exordio
p̄dicationis euāgelice legis plebs cristiana habuit p̄secutiōes
et ipugnationes acerrimas valdeq̄ multas ab impatoribus re
gibus et tyrannis. a iudeis a p̄phetis ab hereticis. et t̄n inter
hec oīa penalia mala cristiana religio magis magisq̄ excreuit
atq̄ p̄ualuit. et nō nisi ope et virtute dīna: et per excelsa ac p̄
clara miracula. Sepissime namq̄ visum est in vnus martiris
occisiōe deū tot ac tanta ondisse p̄digia q̄. xxxix. aut. xl. milia
incredulor̄ cōuertebant. Postea vero p̄pter assidua p̄chdolor̄
atq̄ enormia grandiaq̄ cristianor̄ scelera p̄missi sunt sarraceni
et alij fidelibus aliquando p̄ualere

Argumentum sextum.

Est veritas ac certitudo verborum legis nostri domini ihesu qui ait. Celum et terra transibunt. verba autem mea non transibunt luce. xxi. Et iterum. Amen dico vobis donec transeat celum et terra iota unum aut unus apex. non preteribit de lege donec omnia fiant mathei. v. Nempe ut ait pallegatus iero. Mendaces faciunt ut ipsis quoque vera dicentibus non credatur. Contra veraces faciunt ut eis in omnibus presteetur fides. Multa autem de alijs et de seipso predixit dominus ihesus. utpote iherosolomitanae destructionem. iudaicam desolationem. suam a discipulo tradicionem. captionem. illusionem. flagellationem. crucifixionem. mortem. resurrectionem. ascensionem. spiritus sancti missionem. aduentum suum in ultimum generale iudicium. Que omnia preter hoc solum ultimum quod adhuc futurum pendet contigisse ac vera fuisse certum atque indubitatum est. Restat igitur ut qui tot ac tanta predicta ab eo futura. fecit enim premonita de hoc uno quod superest non sit quoquo pacto mentitur. Quo enim metuetur veritas. aut quomodo facta dictis compensare omnipotentia non valebit? Quo inquam qui maiora fecit minora facere non poterit? Maius siquidem est iudicatum ad mortem mortuorum resurgere a mortuis. quam viuum iudicare viuos et mortuos. Maius est hominem celos ascendere ad dexteram sedere virtutis dei. angelis imperare et toti celo. quam e celis descendere et solos homines demonesque iudicare.

Argumentum septimum

Est perfectio euangelice legis et sanctitas vite quam christus sanctorum omnium sanctissimus in euangelio docuit. Perfectionem namque et sanctitatem constituit in feruenti pura et plena deitatis dilectione. Dedit quoque auxilia aptissima pueniendi ad talem dei dilectionem. docendo omnia illa vitari ac deseri que sunt impeditiua spiritualis perfectionis et incrementi diuini amoris. ut sunt temporales diuitie. carnales delicie. mundani honores. proprii voluntatis libertas

impaciā. rācor. iuidia torpor. ocium. negliā. gula. Et breuiter
exēplo et verbis docuit pprium et priuatū amorē extinguerē
deumq; toto diligere corde. et seipsum pure ī deo ita vt oīa illa
āplectamur et acceptem⁹ que nobis accōmoda sunt ad compla
cendū altissimo. ad pficiendū in caritate et gratia eius. ōniq; vir
tute. ad delendū nrā peccata. ad satisfaciendū p eis atq; ad cōfor
mānd nos pro posse sue sanctissime passioni. Sicq; ī omni aduer
sitate tribulatione iūria paupertate castigationeq; corporis
gloziemur. in oī correptione correctione asp̄natione derisione
velut in oībus diuicijs gratulemur. ōnipotentiq; regratiemur
Odientes nos diligam⁹. psequētib⁹ bñficiam⁹. nec malum
reddamus p malo sed potius in bono malū vincamus. **N**ābo
nitate caritate pietate humilitate paciā māsuetudine bñficiā
alioz maliciā inuidiā crudelitātē superbiā ipacientiam iracū
diam iniuriā supemus et extirpare conemur. Ecce habes ex
cristi euāgelio omne officiū mediū scilicet et pfedū. de quī
bus et a tullio et a beato ambrosio in libro officioz scriptū ē
Legim⁹ enim in euangelio adolescenti cuidam dixisse dñm. Si
vis ad vitā ingredi. serua mādata. **D**ixit ille. **Q**ue. **I**hesus aut
ait illi. **N**on homicidiū facies. non adulterabis. nō furtū facies
nō falsum testimoniū dices. honora patrē et matrē et diliges pxi
sicut teipm. **H**ec sunt media officia quib⁹ aliquid dēest. **D**ixit
illi adolescens. **O**īa hec custodiui a iuuetute mea qđ aubuc m̄
dēest. **A**it illi ihesus. **S**i vis perfectus esse. vade vende oīa bona
tua et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo. et veni
et sequere me. **E**t supra habes scriptum vbi diligendos ini
micos et orandum dicit pro calumpniantibus et persequenti
bus nos. et benedicere maledicentes. **H**oc nos facere debe
mus si volumus perfecti esse sicut pater noster qui in celis est
Qui super bonos et malos solem iubet radios suos effundere.
et pluuiam et rorem terras vniuersorum sine ylla discretionē

pinguescere. Hoc ē ergo pfectū officium qđ carthothoma dixe-
runt greci quoq; corrigunt que aliquos potuerūt defecit hīe
vt ait beatus ambrosi⁹. Et ecce qui ista perfecta euangelij con-
silia adimpleuerunt fulgent miraculis clarēt signis. et exaudiunt
copiose a deo atq; a carismatibus spirit⁹ sancti replentur. Quā
toq; supradicta pfecti⁹ atq; excellentius obseruauerunt. tanto
clarioribus fulgere miraculis. non solum in vita sua et morte.
sed item post mortem et qui eorum īplorauere suffragia celit⁹
exanditi sunt. Tales oñdit deus esse suos amicos dilectissimos
ad eorū postulationes faciens magna nimis atq; innumerabilia
signa atq; miracula. Iplis rogantib⁹ immutauit motum celestiu
corpoz. mortuos suscitauit q̄ plurimos. et a natiuitate cecos
claudos surdos mutos fecit videntes ābulantes audientes lo-
quentes. leprosos quoq; et alios irremediabilib⁹ egritudinib⁹
laborantes curauit. Non docuit cristus in euangelio vt scelera-
tus et p̄fidus in alchorano. suo machomet⁹ q̄ fideles reddant
malum pro malo easdemq; iniurias molestias lesiones inferat
alijs quas patiunt ab illis. Nec eos etiam qui ita vlciscuntur
mirificat deus p sua opa miraculosa. sicut nec in lege machōeti
tales vnq̄ miraculis claruerunt. Postremo et si ea que credi-
mus seorsum accepta valde sint incōprehensibilia et miranda
ymmo interdū irraōabilia aliquibus videantur. tñ dum omnia
crportantur ac inuicem cōparantur atq; cū suis argumentis et
rationibus assumunt. tunc plane inueniuntur pulcherrimam
habere cōnexionem. et rationabilissima esse. ac mutuo sapien-
tissime cōcordare. Nunc ergo nūc pariter gratias deo referam⁹
omnes qui de tenebris nos vocare est dignatus inadmīrabile
lumen suum. qui de lumine fidei ad lucē beatifice visionis nos
simul dignetur perducere. ad laudem et glorieam nominis sui
in eternum benedicti.

Explicit tractat⁹ de salute anime.

Sequitur adhuc aliud tractatus de eadem materia sumptus ex historia triptita. Cassiodori senatoris romani. Libro. v. capitulo. xvij.

Cassiodorus.

Ego siquidem liberij per oia famosissimi habitum p veritate dyalogum contra constantium. Impatorem volo referre. quomodo a fidelibus illius tps est conscriptus. Ipse enim post iulium filii uestri successorem romanam gubernauit ecclesiam. Quo tpe heretica arriana perfidia ne dicam prauitas adeo coaluit: ut non ipsum imperatorem solum. immo et episcopos totius orbis fere vniuersos. liberio athanasio. paucisque alijs exceptis infecerit. Quamobrem accitum ab impatore liberium. ut secum eo et reliqua arrianorum turba inscriberet: hoc modo impator ipse alloquitur.

Constantius. Imperator.

In Os eo quod cristianus sis et episcopus nostre ciuitatis dignum hoc iudicamus ut euocantes te moneremus quatinus communionem sceleratissimi athanasii et ineffabili superbia detenti abnegare non differas.

Hoc enim terrarum orbis bene fieri comprobauit. et synodalis sententia alienum ecclesiastica communione decreuit. LIBERIVS O impator. iudicia ecclesiastica decet cum maxima perscrutari iusticia. Quapropter si videtur pietati tue: disceptationem iube constitui. Et si appuerit athanasius condemnatione dignus: tunc secundum ecclesiastice consequentie formam proferatur in eum digna sententia. Non enim possibile est condemnare viro de quo nichil examinatum est. IMPERATOR. Vniuersus mundus adiudicauit eius facinora: sed ille sicut ab iudicio tempore illudit. LIBERIVS. Qui cumque superscripserunt non ipsi viderunt quae gesta sunt: sed propter gloriam et timorem. et ne a te contumelias paterentur acquieuerunt. IMPERATOR. Quid est gloria. et timor. et contumelia? LIBERIVS. Quicumque gloriam dei non diligunt: tua magis dona proponunt. Quae ergo isti non viderunt non examinantes adiudicauerunt

79
 qđ est cristianitatis alienū. **IMPERATOR.** In facie vtiq;
 cōdempnatus est. ī concilio tyri. et in concilio cōtra eū pariter
 decreuerūt omnes totius orbis episcopi. **LIBERIOS.** Nūq;
 in pntia sui homo ille adiudicat⁹ est. Quicūq; enim tunc cōue
 nientes cōdempnauerūt eū. discedente athanasio a iudicio: sen
 tentiam protulerunt. **EUSEBIOS. EUNUCHOS.** in ni
 ceno cōcilio alien⁹ a catholica fide pbat⁹ est. **LIBERIOS**
 Quinq; soli iudicauerunt eius qui cū eo nauigio venerūt in
 mareote. quos miserunt ad accusationē eius. vt cōtra eū gesta
 conficerent. Hoz itaq; qui destinati sunt duo sunt mortui the
 ognius et theodor⁹: reliqui vero tres viuunt. hoc est. maris.
 valens. et vrsanus ab his qui missi sunt sardice. Propter hāc
 causam synodus celebrata ē. Qui ī synodo libellos obtulerūt
 veniā postulantes qm̄ in mareote per calumpniam ex vna pte
 cōtra athanasium gesta confecerūt. Libellos eoz nunc p̄ mānī
 bus habem⁹. Cui hoz nos credere et coicere cōuenit īperatoz
 his qui primit⁹ dāpnauerunt. et veniā deīn poposcerunt. an eis
 qui adhuc hec accusare cōtendunt. **EPICLETOS. EPIS
 COPOS.** O īperator. Nō fidei causa hodie. neq; iudicioz ec
 clesiasticoz sermonē facit: sed vt apud senatores in romana cō
 stitut⁹ vrbe glozietur. quasi supauerit p̄cipem. **IMPERA
 TOR.** Quota pars es toti⁹ orbis: qm̄ tu solus hoīez vēdicas
 nephandissimum. et orbis terraz pacem ecclesieq; dissoluis. **LI
 BERIOS.** Non eo q; ego sum solus fidei causa minuitur. Nā
 et antiquit⁹ soli tres repti sunt resistentes p̄cepto regis. **E
 USEBIOS. EUNUCHOS.** imperatozem nostz nabugodo
 nosoz fecisti. **LIBERIOS.** Nō. Sed ita irrationabiliter adiu
 dicand⁹ est hō qui non est examinatus. Hec ego peto primit⁹
 generalem p̄ferri subscriptionē cōfirmantē fidem in nicea pla
 tam. Ut ita reuocatis ab exilio fratribus nostris. et in locis p
 p̄ijs restitutis: si hi qui turbas pariunt ecclesiis visi fuerint

apostolice fidei cōsentire. tunc apud alexandriā conuenientes
oēs. vbi et accusatus et accusatores sint. et defensor eorū: exa
minata causa possim⁹ pferre snāz. EPICLETUS. EPI S
COPUS. Sed cursus public⁹ nō sufficit subuectui eiscopozū
LIBERTUS. Ecclesiastice cause publico cursu nō egent. Ec
clesie namq; sufficiunt vsq; ad mare pducere suos epi scopos.
IMPERATOR. Que dudū susceperunt formam solui non pōnt
Plurimoz nāq; episcopoz debz valere sententia. Tu solus es
qui amicicias illius scelerati defendis. LIBERTUS impator
Nūq̃ audiui⁹ absente accusatore iudicem eius scelera pro
ferentem. nisi quia ppria vident hec odia. IMPERATOR
Omibus equidem nocuit in cōmunionē: nulli tñ ita sicut michi
Cui dum non sufficeret interitus fratris mei maioris: neq; be
ate memorie cōstantē cessauit in meis inimicijs frequenter i
pellere. nisi nos maiori mansuetudine detenti ipellentis momē
ta tēperassemus. Nulla itaq; michi victoria est. neq; cōtra mag
nentiū vel siluanum: nisi illum scelestum ab ecclesiasticis reb⁹
expulero. LIBERTUS. Noli p episcopos vindicare tuas in
imicicias. Manus enim ecclesiasticoz ad sanctificandū vacare
debent. Quapropter si tibi videtur: iube vocari ad loca ppria
sacerdotes. et si cōcordes apparuerint ei quem nos in presenti
defēdimus scōm fidem orthodoxam in nicēna synodo cōstitutā
tunc cōuenientes providebunt pro mundi pace. Et homo qui
qui non peccauit non reprobetur iniuste. IMPERATOR.
Unum est quod queritur. Volo enim te āplectentem ecclesiasti
cam cōmunionem romā denuo destinare. Et ppter ea concordā
paci: et subscribens romam reuertere. LIBERTUS. Rome iā
fratribus valedixi. Maiores enim sunt ecclesiastice sanctiones
q̃ romane habitatio ciuitatis. IMPERATOR. Ergo triū
dierū spatium ad deliberandum habes. Si vis subscribere: ro
mam reuertere. aut certe cogita in quem vis deportari locum.

80
LIBERIOS. Spatium trium dierum rationem nequaquam mutare potest. Quapropter ubi vis dirige me.

Exulatio liberij pape.

Imperator autē post duos dies examinato liberio. et nequaquam a suo proposito reuocato: iussit eum in heria thracie exilio deportari. Egredienti liberio ipator ad expensas quingentos solidos destinauit. Tunc liberio deferenti dixit. Vade. da eos iperatori opus enim habet suis militibus erogare. Similiter et augusta tantos ei direxit. Liberio dixit. Redde hec iperatori. Opus enim habet hec ad expensas militum suorum. Si autem iperator hec non habet opus: det eos auxentio et epicteto. Illi enim opus hec habent. Quicquid ab eis nichil accepisset: eusebius eunuchus obtulit ei et alios solidos. Cui liberius. Totius orbis ecclesias desolasti: et tamquam dampnato michi hec affers. Vade. prius esse imbuere christianum. His gestis post tres dies nichil accipies missus exilio est.

Reuocatio eius ab exilio.

Veritatis itaque propugnator et victor. arrianeque falsitatis iteraptor thraciam sicut iussus fuerat usque puenit. Quobusque tractatus anis constantinus romam venit. Proceps vero senatorumque coniuges rogabant viros suos ut constantio supplicarent quatinus pastorem gregibus restitueret. Dicebant enim quia nisi flecterent animum principis: eos ipse relinquerent. et ad pastorem illum maximum properarent. At illi dixerunt. Nos furorem principis formidamus nec forte aliquam veniam permeremur. Sed vobis rogantibus magis forsitan parcat. et unum alterum. aut preces suscipiet. aut si flecti nequiverit: sine aliqua iniuria vos dimittet. Hoc consilium mulieres ille laudibus maximis proferende precipientes: cum ornatu solito adierunt imperatorem. quatinus ex veste sublimi eas et nobiles arbitratu reuerentiam eis haberet et perceret. Adeuntes enim principem tali voce clamabant. Misere te civitati pastoris prudentiam non habenti. que lupo patris insidijs: At ille respondit

non egere pastore alio ciuitatē: eē nāq̃ pontificē qui eoz curā
h̄ret. **P**ost magnū nāq̃ liberū quidā dyaconoz ei⁹ felix noīe
fuerat ordinat⁹. Is expositā in nicea fidē incōcūsse seruauit: sed
corruptorib⁹ ei⁹ sine discretiōe cōmunicabat. Null⁹ tñ h̄itantū
rome in basilicā īgressus ē cū ille int⁹ astaret. Hoc autē etiā ma
trone ille imperatori dixerunt. Qua gratia flexus precepit illū
inter omnes egregium reuocari: et ut vterq̃ ecclesiam guber
naret cōmuniter. His ergo litteris in circēsi spectaculo relectis
popul⁹ clamabat. iustā principis esse sn̄iam. Ut sicut dupliciter
coloribus diuisi sunt spectatores: sic oporteret altez his. altez
alijs p̄sidere. Cū ergo primitus principis litteris sic fauissent:
postea cōmoti cōmuni voce clamauerunt. Vn⁹ deus. vn⁹ cristus
vnus ep̄s. Ipsas enim voces. et ego iustum ponere iudicaui.
Post has vero cristo amabilis populi pias et iusticia exorna
tas voces. sanctissimus quidem liber⁹ est reuersus: felix autē
recedens habitauit aliam ciuitatem.

Constantij imperatoris et liberij pape pro defensiōe athanasij
alexandrie episcopi. Dialogus e greco in latinum per Callio
dozum senatorem romanum translatus **Explicit feliciter.**

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

